

hölle vidare före, att i förevarande paragraf borde komma till synes, att ytterligare bestämmelse om rätt för styrelseledamot att teckna firman funnes inrymd i 96 (90) §.

Lagrådet har påpekat, att enligt slutstadgandet i första stycket bemyndigande för annan än styrelseledamot, suppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör att teckna bolagets firma ej finge utan Konungens tillstånd meddelas den som icke vore här i riket bosatt svensk medborgare. Däremot sänkades föreskrift, att omyndig person ej finge erhålla dylikt bemyndigande. Då omyndig ej borde vara firmatecknare, hemställdes, att berörda stadgande måtte i angivna hänseende kompletteras.

Ehuru det av lagrådet föreslagna tillägget icke torde ha någon större betydelse, har jag ej funnit anledning motsätta mig det. I övrigt torde någon ändring i paragrafen ej vara påkallad. *Departementets-
chefen.*

95 (89) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om firmateckningsrätt för två eller flera personer i förening (kollektiv firmateckningsrätt). Därvid ha bestämmelser givits bl. a. angående firmateckning såsom kontrasignant d. v. s. firmateckning med namnets placering till höger nedanför den andre firmatecknarens namn.

96 (90) §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställande direktörs firmateckningsrätt.

Exportbolagen ha ansett stadgandet i andra stycket om vice verkställande direktörs firmateckningsrätt, då han inträtt för verkställande direktören, kunna leda till osäkerhet i fråga om vice verkställande direktörens behörighet, eftersom man icke kunde äga närmare kännedom om, när och i vilken omfattning han »inträtt» i verkställande direktörens ställe. Ett förtydligande syntes därför önskvärt.

I anledning av vad exportbolagen anfört vill jag framhålla, att vice verkställande direktören i regel torde på grund av styrelsens bemyndigande vara firmatecknare. För det troligen sällsynta fallet, att han personligen saknar firmateckningsrätt, har han, när han fungerar som verkställande direktör, den firmateckningsrätt som tillkommer verkställande direktör enligt lag eller bolagsordningen. Skulle han obehörigen uppträda såsom ersättare för verkställande direktören och verkställa firmateckning, är tredje man skyddad av god tro enligt 99 (93) § tredje stycket. *Departementets-
chefen.*

97 (91) §.

Enligt denna paragraf, som i gällande aktiebolagslag motsvaras av 66 §, skola beträffande styrelsens, verkställande direktörs och annan ställföreträ-

dares befogenhet gälla motsvarande begränsningar, som i 82 (76) § stadgas för bolagsstämma.

98 (92) §.

I 59 § gällande aktiebolagslag stadgas, att styrelsen och de styrelseledamöter, som bemyndigats att teckna bolagets firma, äro i förhållande till bolaget pliktiga att i sin förvaltning av bolagets angelägenheter ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas i bolagsordningen eller av bolagsstämma eller, såvitt rörer styrelseledamot, av styrelsen. Styrelsen eller styrelseledamot må dock ej efterkomma bolagsstämman föreskrift, där den finnes stridande mot aktiebolagslagen eller bolagsordningen. Häremot svarande stadganden ha upptagits i förevarande paragraf första stycket. Därutöver har i första stycket sista punkten föreslagits bestämmelse av innehåll, att styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget ej heller må efterkomma föreskrift av bolagsstämman om åtgärd avseende förvaltningen av bolagets angelägenheter, där föreskriften av styrelsen prövas vara till skada för bolaget.

I andra stycket har upptagits bestämmelse, att den, som enligt 92 (86) § icke må för bolaget handlägga fråga om avtal, ej heller skall äga befogenhet att utan särskilt bemyndigande av styrelsen företräda bolaget i avseende å avtalet.

Handelskammaren i Gävle har uttalat, att bestämmelsen i första stycket sista punkten därom, att föreskrift av bolagsstämma icke finge efterkommas där den av styrelsen prövas vara till skada för bolaget, kunde möjliggöra för styrelsen att sabotera bolagsstämman beslut. Handelskammaren har därför föreslagit, att denna bestämmelse utginge. *Sveriges advokatsamfund* har ansett att, även om det måste anses olämpligt att ett bolags styrelse kunde genom förhandsdecharge befria sig från risken för dechargevägran, bestämmelsen i första stycket sista punkten icke vore helt motiverad. Om samtliga aktieägare godkänt en av styrelsen föreslagen åtgärd, borde styrelsen icke senare kunna klandras för denna åtgärd, därest aktierna efteråt komme i andra händer. Styrelsen kunde även sättas i en ömtålig situation vid meningsskiljaktighet mellan styrelsen och aktieägarnas majoritet. Föreskriften borde därför modifieras därhän, att den blott bleve tillämplig, där verkställigheten uppenbarligen innebure ett åsidosättande av bolagets intressen. Bestämmelserna i 82 (76) och 97 (91) §§ innebure för övrigt, att många åtgärder i fråga om förvaltningen, mot vilka man för närvarande saknade ett effektivt rättsmedel, komme att anses stridande mot aktiebolagslagen och på denna grund icke finge verkställas av styrelsen. Behovet av en allmän lagregel av det innehåll beredningen föreslagit komme på grund härav att bliva mindre än för närvarande.

Även *lagrådet* har ansett det icke vara lämpligt att i fråga om bolagsstämmobeslut åt styrelsen inrymma prövningsrätt i den utsträckning, som ordalagen i stadgandet syntes omfatta. Förbudet syntes, i anslutning till vad

advokatsamfundet föreslagit, böra inskränkas till sådan åtgärd, vars verkställighet styrelsen funne innebära ett uppenbart åsidosättande av bolagets intressen. Lagrådet hemställde, att sista punkten av första stycket i paragrafen omarbetades i sådant syfte. Lagrådet har vidare föreslagit att andra stycket utginge, då föreskrift av innehåll som där angäves syntes icke böra meddelas.

De ändringsförslag som framställts av lagrådet torde böra iakttagas.

*Departements-
chefen.*

99 (93) §.

Nu ifrågavarande paragraf upptager bestämmelser om verkan av att ställföreträdare för aktiebolag vid rättshandling överskridit sin befogenhet.

100 (94) §.

I förevarande paragraf, som ersätter 67 § i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om skyldighet att vid utfärdande av skriftlig handling verkställa firmateckning samt om ansvarighet vid underlåtenhet härutinnan.

Sveriges redareförening har ansett, att första stycket erhållit en formulering, som lätt kunde leda till missförstånd, och förordar återgång till 67 § i gällande aktiebolagslag.

Lagrådet har föreslagit, att andra punkten i andra stycket avfattades sålunda, att ansvarighet ej skulle åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framginge, att den utfärdades för bolaget, samt den, till vilken handlingen ställts, av bolaget erhöle behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

Med anledning av vad *Sveriges redareförening* anfört må framhållas, att den regelrätta ordningen för undertecknandet av en skriftlig handling, som utfärdas för ett aktiebolag, är att firmatecknaren skriver eller stämplar firman och därunder skriver sitt namn. Firma tecknas behörigen endast av firmatecknare själv. Handling kan undertecknas av fullmäktig, men dennes underskrift är ej firmateckning, även om han fogar sitt namn till firmastämpel. Det har från praktiskt håll påpekats, att den nuvarande lydelsen vore ägnad att vilseleda. Den syntes giva vid handen, att firmateckning i 67 § första stycket andra punkten betydde något annat än »undertecknas med bolagets firma» i första punkten. Den föreslagna lydelsen av första stycket synes klar.

*Departements-
chefen.*

Den av lagrådet förordade ändringen i avfattningen av andra punkten i andra stycket torde på ett bättre sätt än vad fallet är med lagberedningens redaktion giva uttryck åt syftet med bestämmelsen. Jag biträder därför lagrådets förslag.

101 (95) §.

De i denna paragraf upptagna bestämmelserna överensstämma med stadgandena i 68 § första stycket gällande aktiebolagslag om behörighet att mottaga stämning eller annat meddelande.

102 (96) §.

I förevarande paragraf, som motsvarar 68 § andra stycket i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om stämning vid talan av styrelsen mot bolaget.

103 (97) §.

I denna paragraf, som motsvarar 65 § i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om anmälan för registrering av ändring beträffande styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, verkställande direktör, vice verkställande direktör, firmateckningsrätt m. m.

*Departements-
chefen.*

Lagrådet har vid 184 (189) § förordat överflyttning av bestämmelserna i samma paragraf andra stycket första punkten om styrelseledamöts och annan firmatecknares egenhändiga namnteckning till 34 (32) §. Denna ändring, som jag biträtt, föranleder en jämkning av nu ifrågakvarande paragraf.

Om styrelsens och verkställande direktörs årsredovisning.

104 (98) §.

Enligt första stycket i förevarande paragraf — vilken behandlar frågan om styrelsens och verkställande direktörs skyldighet att avgiva årsredovisning — skall det åligga styrelsen och, där verkställande direktör finnes, jämväl denne att för vart räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning, avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång (balansdagen), vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. I vissa fall skola därjämte avgivas andra redovisningshandlingar, nämligen särskild skriftlig uppgift enligt 107 (101) § 2 och 3 mom. samt koncernbalansräkning eller koncernredogörelse enligt 110 (104) §.

I 69 § gällande lag föreskrives, att förvaltningsberättelsen skall vara underskriven av styrelsens ledamöter. Lagberedningen har — med hänsyn till den vikt, som tillkommer även balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen, och det ansvar, som bör åligga styrelsens samtliga ledamöter för dessa handlingars innehåll — ansett det böra föreskrivas, att såväl förvaltningsberättelsen som balansräkningen och vinst- och förlusträkningen skola underskrivas av verkställande direktör och styrelsens samtliga ledamöter. Där emot har beredningen ansett koncernbalansräkningen och koncernredogörelsen liksom den särskilda skriftliga uppgift, varom stadgas i 107 (101) § 2 och 3 mom. böra undertecknas, om verkställande direktör finnes, endast av denne och eljest av styrelsens samtliga ledamöter.

I andra stycket har stadgats, att om från styrelseledamots eller verkställande direktörs sida skiljaktig mening anförts till protokollet, denna skall delgivas bolagsstämman.

Minst en månad före den ordinarie bolagsstämma, som omförmäles i 127 (121) §, skola styrelsen och verkställande direktör till revisorerna avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret i huvudskrift eller avskrift. Bestämmelse härom har upptagits i tredje stycket.

Bank- och fondinspektionen har ansett det ägnat att ingiva betänkligheter, att koncernbalansräkning och koncernredogörelse skola underskrivas endast av verkställande direktören. Ätminstone borde det föreskrivas, att styrelsen skulle förse dessa handlingar med påskrift, att styrelsen tagit noggrann kännedom om handlingarnas innehåll och beaktat redovisningens resultat vid avgivandet av förslaget till vinstdisposition. *Föreningen auktoriserade revisorer* har ansett, att den minimitid, som enligt 104 (98) § sista stycket, jämfört med 118 (112) § första stycket, stode till revisorernas förfogande för utförande av deras granskningsarbete, eller något mer än fjorton dagar, vore för kort. Den borde bestämmas till samma tid som gällde för likvidationsrevisorerna enligt 167 (161) och 171 (165) §§ eller en månad.

Lagrådet har i anledning av vad föreningen auktoriserade revisorer anfört framhållit, att revisorerna kunde påbörja sitt granskningsarbete redan före redovisningshandlingarnas avlämnande, då de ju hade fri tillgång till bolagets räkenskaper. Förlängning av ifrågavarande tid kunde medföra den olägenheten att den ordinarie bolagsstämman fördröjdes. Lagrådet ansåge därför, att den i gällande lag föreskrivna tiden för redovisningshandlingarnas avlämnande borde i enlighet med lagberedningens förslag bibehållas.

I anledning av vad bank- och fondinspektionen anfört vill jag framhålla, att det icke kan krävas att i koncernförhållanden samtliga ledamöter av styrelsen skola äga den fullständiga inblick som erfordras för avgivande av den särskilda koncernredovisningen. Inspektionen har föreslagit, att styrelsens ledamöter skola förse koncernbalansräkning och koncernredogörelse med påskrift, att de tagit noggrann kännedom om dessa handlingars innehåll och beaktat redovisningens resultat vid avgivandet av förslaget till disposition över moderbolagets vinst. En sådan särskild föreskrift synes mig icke erforderlig, om inspektionens yrkande vid 109 (103) § 2 mom. — att i förvaltningsberättelsen för moderbolag skall angivas resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet enligt koncernbalansräkningen eller koncernredogörelsen — bifalles, såsom jag kommer att förorda.

Med anledning av föreningen auktoriserade revisorers yrkande om förlängning av den tid, varunder redovisningshandlingarna skola vara för revisorerna tillgängliga, vill jag återöpa vad lagrådet anfört.

105 (99) §.

Nu ifrågavarande paragraf innehåller bestämmelser om aktiebolags räkenskapsår.

Enligt andra stycket skall räkenskapsåret sammanfalla med kalenderåret, därest ej bolagsordningen innehåller särskild föreskrift.

Lagrådet har ansett, att då i 9 § av förslaget upptagits bestämmelse att räkenskapsåret skulle angivas i bolagsordningen, om det ej skulle utgöra kalenderår, andra stycket kunde utgå.

Departement-
chejen.

Den av lagrådet omnämnda bestämmelsen synes mig erforderlig och torde alltså böra bibehållas.

106 (100) §.

I denna paragraf, som motsvarar 56 § 1)—5) och 7) i gällande aktiebolagslag, upptagas regler för värderingen av aktiebolags tillgångar och skulder.

1 mom. Detta moment avser att reglera anläggningstillgångars värdering. I 56 § 1) gällande aktiebolagslag angives såsom värderingsprincip, att tillgångarna ej må upptagas vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning. Emellertid är i själva verket denna det lägsta värdets princip gällande såsom huvudregel endast vid värderingen av andra tillgångar än sådana som äro avsedda till stadigvarande bruk för bolaget. I fråga om tillgångar avsedda till stadigvarande bruk för bolaget göres i 56 § 4) aktiebolagslagen från lägsta värdets princip det undantaget, att sådana tillgångar må upptagas till belopp, motsvarande kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning, ändå att det är högre än verkliga värdet, under villkor att därå årligen avskrivs det belopp, som motsvarar tillgångarnas av ålder eller nyttjande eller annan därmed jämförlig orsak uppkomna värdeminskning. Då tillgångar till stadigvarande bruk i regel upptagas till belopp motsvarande anskaffningskostnaderna, å vilket belopp sedan avskrivningar göras, framstår — såsom i lagberedningens motiv framhålles — denna avskrivningsprincip och icke lägsta värdets princip såsom huvudregel i avseende å värderingen av dessa tillgångar.

Då den skillnad som sålunda föreligger mellan reglerna för värderingen av anläggningstillgångar och för värderingen av omsättningstillgångar hos aktiebolagen är mycket betydelsefull, har beredningen ansett denna skillnad böra föranleda upptagande i förslaget av särskilda stadganden rörande värderingen av anläggningstillgångar och värderingen av omsättningstillgångar.

Jämlikt det i första stycket av förevarande moment föreslagna stadgandet må tillgångar, som äro avsedda till stadigvarande bruk för bolaget (anläggningstillgångar), upptagas till högst det belopp, vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått; dock skall avskrivning därå efter lämplig avskrivningsplan årligen ske med belopp, som motsvarar tillgångarnas värdeminskning på grund av ålder och nyttjande eller annan därmed jämförlig orsak, såframt ej tillgångarnas verkliga värde uppenbarligen är högre.

I andra stycket har upptagits den regeln, att om det bokförda värdet kommit att överstiga det verkliga och skillnaden är så betydande, att ej ett suc-

cessivt avskrivande därav enligt en jämkad avskrivningsplan kan anses överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased, skall en omedelbar nedsättning — extraordinär avskrivning — äga rum. Värdeskillnaden får dock ej vara övergående.

Enligt tredje stycket må kostnader för förbättring, som nedlagts å anläggningstillgång, inräknas i anskaffnings- eller tillverkningskostnaderna. Ha kostnaderna ej gjorts under räkenskapsåret utan härröra från tidigare räkenskapsår, är dock en förutsättning att de balanserats å särskilt konto och ej såsom kostnader avgått å ett tidigare års intäkter.

Näringsorganisationerna ha avstyrkt införandet av beteckningen »nedsättning» för extraordinär avskrivning såsom onödigt och ägnat att vålla missförstånd. *Handelskammaren i Gävle* har förordat ordet »nedskrivning» i stället för »nedsättning».

Lagrådet har anfört, att i 1 mom. andra stycket stadgades att under viss förutsättning »nedsättning» skulle ske av anläggningstillgångs värde, i den mån ej en ökning av den årliga avskrivningen finge anses tillfyllest jämlikt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased. Härmed åsyftades alltså en extraordinär avskrivning i motsats till den årliga. Då ordet »nedsättning» syntes vara en mindre lämplig beteckning härför, förordades, att nämnda ord måtte ersättas med uttrycket »särskild avskrivning». Iakttoges detta, borde vissa redaktionella ändringar vidtagas i 2, 3 och 9 mom. samt 108 (102) § under B 4. Lagrådet har även funnit avfattningen av 1 mom. första stycket böra i förtydligande syfte jämkas något.

Jag biträder vad lagrådet anfört.

*Departementets
chefen.*

2 mom. Enligt gällande aktiebolagslag är uppskrivning av anläggningstillgångars bokförda värde förbjuden. Beredningen har däremot ansett en begränsad rätt till uppskrivning böra vara tillåten. Enligt detta moment skall sålunda uppskrivning av anläggningstillgång kunna äga rum under förutsättning dels att tillgångens värde väsentligt överstiger det belopp, vartill den är upptagen i närmast föregående balansräkning, och att detta värde är av varaktig karaktär, och dels att det belopp, varmed uppskrivning sker, användes antingen till avskrivning på eller nedsättning av värdet av andra anläggningstillgångar eller till ökning av aktiekapitalet medelst utgivande av gratisaktier.

Näringsorganisationerna ha ansett den genom förslaget öppnade möjligheten till ökning av aktiekapitalet genom uppskrivning vara en nyhet, som borde äga intresse särskilt för äldre bolag med lågt bokförda stora naturtillgångar. De för uppskrivning stadgade villkoren syntes erbjuda tillräckliga garantier mot missbruk. *Handelskammaren i Gävle* har anslutit sig till näringsorganisationernas yttrande om det lämpliga i att tillåta uppskrivning av anläggningstillgångar.

Vissa anmärkningar mot det av lagberedningen föreslagna uppskrivningsförfarandet ha emellertid framställts. *Försäkringsinspektionen* har sålunda

ansett beredningens ståndpunkt, att genom uppskrivning av anläggningstillgångar erhållet belopp ej skulle få användas till täckning av förlust eller till avsättning till reservfond, vara omtvistlig. Fastmer förefölle det rimligt, att ett bestående övervärde finge användas till täckande av sådan förlust, som icke kunde täckas på annat sätt. Med täckning av förlust syntes böra jämsättas täckning av en extraordinär engångsuigift, som icke kunde täckas på annat sätt. Inom försäkringsväsendet hade förekommit att, vid tillfälle då försäkringstekniska grunder till följd av räntefall ändrats, av denna ändring föranledd ökning av premiereserv för livförsäkring täckts genom uppskrivning av obligationer. Därest uppskrivningsvinst skulle få användas på dylikt sätt, syntes anledning saknas att ej medgiva användning av sådan vinst även för avsättning till reservfond. Även *Sveriges redareförening* har ifrågasatt lämpligheten av att det belopp, varmed uppskrivning ägt rum, icke finge användas på annat sätt än beredningen föreslagit. Det kunde nämligen väl tänkas att det icke låge i bolagets intresse att nedsätta värdet på andra tillgångar eller att öka aktiekapitalet, på grund av de följder som en åtgärd av sistnämnda art kunde medföra. Föreningen ansåge sig dock icke böra framlägga några förslag utan hemställde att frågan upptoges vid den fortsatta behandlingen av beredningens förslag.

Departements-
chefen.

Med anledning av vad försäkringsinspektionen anfört vill jag framhålla, att även om sådana åtgärder som inspektionen angivit kunna utan våda tillåtas beträffande försäkringsbolagen, som stå under offentlig kontroll, de restriktioner som beredningen föreslagit torde böra bibehållas för de allmänna aktiebolagens del.

Då det är av vikt, att rätten till uppskrivning av anläggningstillgångar i möjligaste mån anordnas så att ej det belopp varmed uppskrivning sker användes till vinstutdelning, synes böra föreskrivas att detta belopp ej må användas till avskrivning i annat fall än där avskrivning eljest jämlikt förevarande paragraf bort äga rum. Detta synes lämpligen komma till uttryck genom att låta ordet »erforderlig» inleda stadgandet under a).

3 mom. Gällande aktiebolagslag innehåller icke någon särskild regel om det värde, vartill aktier och andra värdepapper skola upptagas i balansräkningen. Förslaget utgår från att innehavets beskaffenhet bör vara avgörande för frågan, vilken värderingsnorm som skall tillämpas. Äro, då bolag äger aktier i annat bolag, dessa avsedda att stadigvarande innehavas av bolaget, skola de således i dettas balansräkning behandlas såsom anläggningstillgångar. Aktier i dotterbolag skola städse anses såsom anläggningstillgångar. Beträffande aktier, som äro att anse såsom anläggningstillgångar, gälla principiellt reglerna för anläggningstillgångars värdering.

Försäkringsinspektionen har ansett de i förslaget givna definitionerna å anläggnings- och omsättningstillgångar vara av den art att det åtminstone i fråga om vissa slag av tillgångar komme att erbjuda mycket stora svårigheter att genomföra en ur alla synpunkter tillfredsställande klassificering, synnerligast i fråga om värdehandlingar och andra fordringar. Särskilt fram-

trädande bleve svårigheterna beträffande sådana aktiebolag, vilkas verksamhet till huvudsaklig eller väsentlig del omfattade köp och försäljning samt förvaltning av värdepapper. I varje fall vore en dylik uppdelning för försäkringsbolagens del direkt olämplig. Uppdelningen av de värdepapper, som inginge i ett bolags tillgångar, på anläggnings- och omsättningstillgångar måste överlämnas till bolagets eget avgörande, varvid godtycke icke kunde undvikas. De skiljaktiga värderingsreglerna för anläggningstillgångar och omsättningstillgångar kunde medföra olämpliga konsekvenser även i andra fall, exempelvis då ett bolag ägde aktier i ett dotterbolag, vars egentliga tillgångar bestode av omsättningstillgångar. Inspektionen ifrågasatte därför om det vore lämpligt att beträffande värdehandlingar och andra fordringar genomföra en uppdelning i anläggnings- och omsättningstillgångar. Inspektionen har framhållit att det vid förvärv av värdehandlingar sällan torde träffas avgörande, om de skola av bolaget behållas eller vid förefallande behov av likvida medel avyttras. Fastmera torde denna fråga avgöras först vid den tidpunkt då en försäljning bleve aktuell. Inspektionen avstyrkte på grund av vad sålunda anförts förslaget om en generell uppdelning av ett bolags tillgångar på anläggnings- och omsättningstillgångar, i vad det avsåge värdehandlingar och andra fordringar. *Bank- och fondinspektionen* har också ansett det möta betydande svårigheter att företaga en rationell uppdelning av här nämnda tillgångar i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar och har därvid framfört liknande synpunkter som försäkringsinspektionen. Inspektionen har till övervägande framställt förslaget att behandla aktier, obligationer och andra fordringar såsom en grupp för sig med särskilda värderingsregler.

Lagrådet har framhållit, att förslaget byggde på den uppfattningen att innehavets avsedda större eller mindre långvarighet borde vara avgörande för frågan, huruvida tillgången skulle anses såsom anläggningstillgång eller såsom omsättningstillgång. Det syntes lagrådet riktigare och lämpligare att till anläggningstillgångar hänföra blott sådana värdepapper, vilkas innehav vore av stadigvarande betydelse för bolaget. Hit hörde främst aktier i dotterbolag, men även andra aktier eller fordringar, som förvärvats huvudsakligen i syfte att skaffa bolaget inflytande eller andra fördelar hos främmande företag, borde räknas såsom anläggningstillgångar. Däremot borde tillgång, förvärvad enbart för kapitalplacering, städse upptagas såsom omsättningstillgång. Någon olägenhet härav med hänsyn till den för sistnämnda slag av tillgångar föreslagna strängare värderingsprincipen (lägsta värdets princip) torde icke behöva befaras. Lagrådet hemställde, att orden »som äro avsedda att stadigvarande innehavas av bolaget» måtte ersättas med »vilkas innehav är av stadigvarande betydelse för bolaget».

Försäkringsinspektionen har framställt erinran mot förslagets fördelning av aktier, obligationer och andra fordringar i anläggnings- och omsättningstillgångar. Sådan erinran har även framställts av bank- och fondinspektionen ävensom av lagrådet. Vad härutinnan anförts har jag emellertid icke ansett böra föranleda ändring i stadgandet. Att en dylik fördelning kräves enligt

*Departement-
chefen.*

förslaget är grundat bl. a. därpå, att beträffande tillgångar av ifrågavarande slag, som böra stadigvarande behållas av hänsyn till bolagets verksamhet, möjlighet till uppskrivning av det bokförda värdet ej bör föreligga ens i den begränsade omfattning som medgives beträffande omsättningstillgångar. Lagrådets förslag skulle innebära större möjlighet till uppskrivning av bokförda värdet t. ex. å aktier. Detta synes ägnat att väcka betänkligheter.

Det är riktigt — såsom försäkringsinspektionen och bank- och fondinspektionen framhållit — att gränsen mellan anläggningstillgångar och omsättningstillgångar i vissa fall kan vara svår att draga och att detta gäller ej minst värdepapper. Det är emellertid i sådana fall främst av vikt — såsom ock i yttrandena påpekats — att tillse, att tillgångarnas upptagande såsom anläggningstillgångar eller omsättningstillgångar ej ändras allt eftersom det bäst passar bolagsledningen med hänsyn till de skilda värderingsprinciperna. Uppenbarligen är det med stadgandet i förslagets 109 (103) § 1 mom. tredje stycket avsett, att redogörelse skall i förvaltningsberättelsen lämnas om en så viktig ändring av redovisningen i förhållande till tidigare balansräkning som t. ex. överförandet av en aktiepost från anläggningstillgångar till omsättningstillgångar. Emellertid torde — på sätt lagrådet vid 109 (103) § föreslagit — bestämmelserna i 1 mom. tredje stycket i sistnämnda paragraf böra förtydligas i detta hänseende.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att frågan om värderingen av värdepapper och fordringar i bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag naturligtvis är att bedöma med hänsyn till dessa bolags särskilda förhållanden. I fråga om dem kunna de synpunkter, som för de allmänna aktiebolagens del äro grundläggande för uppdelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar, få träda tillbaka för andra synpunkter, som böra beaktas i den särskilda lagstiftningen för nämnda bolag.

4 mom. Beträffande omsättningstillgångars värdering gäller både enligt gällande rätt och enligt förslaget såsom huvudregel lägsta värdets princip. Omsättningstillgångar må ej upptagas vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än det, vartill kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning uppgått. Liksom i gällande rätt medgives ett undantag från principen att det bokförda värdet ej må höjas över anskaffnings- eller tillverkningskostnaderna. Undantag må ske, där det på grund av särskilda omständigheter må anses tillåtligt jämlikt god köpmannased. Anmärkning därom skall upptagas i förvaltningsberättelsen enligt 109 (103) § 1 mom. andra stycket.

I detta moment meddelas slutligen en regel om bestämningen av verkliga värdet å omsättningstillgång. Detta skall i allmänhet anses motsvara försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna.

Svenska revisorssamfundet har ansett begreppet »försäljningskostnaderna» icke vara i den bokförings- och företagsekonomiska litteraturen på ett tillräckligt exakt och allmänt vedertaget sätt definierat, varför stadgandet kunde komma att leda till högst oenhetlig värdesättning av omsättningstillgångarna. Det erfordrades enligt samfundets mening att redan i lagtexten angäves, vad som åsyftades med »försäljningskostnaderna».

I anledning av vad revisorssamfundet anfört vill jag påpeka, att ej heller försäljningspriset lika litet som försäljningskostnaderna i förslaget blivit föremål för en legaldefinition. Det synes mig också lämpligast, att avgörandet av vad som i olika fall skall anses såsom försäljningspris och försäljningskostnader överlämnas åt den företagsekonomiska sakkunskapen. *Departements-
chefen.*

5 mom. I 56 § 3) gällande aktiebolagslag stadgas, att osäkra fordringar skola upptagas endast till de belopp, varmed de beräknas komma att inflyta, och att värdelösa fordringar skola avskrivas. Någon fördelning på flera år av den förlust, som uppkommer därigenom att gäldenär blir insolvent, förutsättes sålunda icke. Förslaget har bibehållit grundsatsen att värdeminskning på grund av gäldenärens insolvens alltid skall medföra omedelbar nedskrivning till fordringens beräknade värde. Med hänsyn till att i bolagspraxis förekommer, att man i stället för att göra direkta nedskrivningar upplägger ett värdeminskningsskonto, »delcrederekonto» e. d., har beredningen upptagit en bestämmelse, varigenom uttrycklig tillåtelse härtil givits. Om gäldenärens solvens förbättras, skall fordringen kunna utan vidare uppskrivas till det belopp, varmed den beräknas kunna inflyta. Är fordringen omsättningstillgång, kan sådan uppskrivning ske enligt de beträffande omsättningstillgångar gällande reglerna. Men även fordran, som är anläggningstillgång, skall kunna av angivet skäl uppskrivas utan att motsvarande belopp användes på sätt som i fråga om andra anläggningstillgångar är föreskrivet. I anledning härav har i förevarande moment andra stycket föreslagits stadgande, att om fordran, som är avsedd att stadigvarande innehavas av bolaget, i närmast föregående balansräkning såsom osäker eller värdelös icke upptagits till det belopp varå den lyder, fordringen må utan hinder av vad i 1—3 mom. stadgas upptagas till det belopp, varmed den beräknas komma att inflyta.

Bank- och fondinspektionen har påkallat ett klarläggande av begreppet osäker fordran.

Någon närmare bestämning av begreppet osäker fordran torde icke lämpligen kunna givas. *Departements-
chefen.*

6 mom. I detta moment givas bestämmelser i avseende å omedelbart och medelbart innehav av egna aktier. I 56 § 7) gällande aktiebolagslag stadgas, att förvärvad egen aktie ej må uppföras såsom tillgång i balansräkningen. Däremot blevo vid gällande lags tillkomst icke de spörsmål behandlade, vilka uppkomma vid värderingen av moderbolags innehav av aktier i dotterbolag för det fall att dotterbolaget äger aktier i moderbolaget och sålunda ett indirekt förvärv av egna aktier föreligger. Dessa spörsmål blevo emellertid föremål för övervägande vid 1913 års riksdag. I en inom andra kammaren väckt motion hemställdes om ändringar i och tillägg till aktiebolagslagen i syfte att förhindra de olägenheter, som kunde följa med att ett bolag genom dotterbolag eller på annat sätt sekundärt förvärvade aktier i moderbolaget. I lagutskottets utlåtande med anledning av motionen yttrades i nu förevarande avseende, att då ett bolag ägde aktier i ett annat bolag, skulle vid beräklandet

av det värde å aktierna, som skulle upptagas i det förra bolagets balansräkning, avdrag enligt utskottets uppfattning ske för vad av nämnda värde belöpte på aktier, som det senare bolaget kunde äga i det förra. Vid sådant förhållande syntes fara för borgenärernas rätt icke i vidare mån föreligga vid dylikt sekundärt förvärv av egna aktier än då förvärvet skett direkt.

Beredningens förslag kvarstår beträffande redovisningen i aktiebolags balansräkning av förvärvade aktier i bolaget på samma ståndpunkt som gällande aktiebolagslag. Men beredningen har därjämte föreslagit, att egna aktier skola upptagas såsom tillgång inom linjen med angivande av nominella beloppet.

I fråga om värderingen vid medelbart innehav av egna aktier har beredningen anslutit sig till lagutskottets nyss angivna uppfattning. Den i andra stycket av förevarande moment givna uttryckliga regeln har emellertid begränsats till att avse endast aktiebolag, vars ställning till det andra bolaget är av beskaffenhet att grunda ett moder- och dotterbolagsförhållande. Från värdet å aktierna i dotterbolaget skall avdrag ske för så stor del av värdet, som belöper på aktier i moderbolaget vilka tillhöra dotterbolaget. Sådant avdrag skall ock äga rum vid medelbart dotterbolagsförhållande d. v. s. då aktier i moderbolaget ägas av ett dotterdotterbolag. Även vid medelbart innehav av egna aktier som här avses skall anteckning ske i moderbolagets balansräkning inom linjen, utvisande att värdet av dotterbolag tillhöriga aktier i moderbolaget icke ingår i balansen. I andra stycket sista punkten har därför upptagits bestämmelse, att moderbolagets andel i nominella beloppet av dotterbolagets aktier i moderbolaget skall inom linjen angivas såsom andel i egna aktier.

Bank- och fondinspektionen har understrukit vikten av att de här givna reglerna lagfästas. Inspektionen har vidare uttalat, att det varit önskvärt, att frågorna om värdering av moderbolags fordringar i dotterbolag, där koncernförhållandet hade sin grund i kreditgivning och dotterbolaget ägde aktier i moderbolaget, kunnat göras till föremål för lagstiftning. *Handelskammaren i Gävle* har gjort gällande, att avdragsskyldigheten i andra stycket måste få svåra konsekvenser för vissa bolag, som stode i moder- och dotterbolagsförhållande till varandra, och att stadgandet i sin föreslagna avfattning komme att för framtiden bliva hinderligt även för en sund koncernbildning. Avdragskyldigheten kunde medföra, att högst betydande belopp, i vissa fall miljonbelopp, måste avföras ur balansen. Härigenom komme aktieägarnas rätt till vinstutdelning att beskäras, kanske för en följd av år, samtidigt som skattebetalningen kvarstode, då avdragen av skattemyndigheterna torde komma att betecknas såsom kapitalförlust. Med hänsyn till de betydande ekonomiska följder stadgandet kunde få funne handelskammaren nödvändigt att stadgandet avfattades t. ex. så att aktier av detta slag skulle avskrivas under en femårsperiod från lagens ikraftträdande respektive från tiden för framtida förvärv. Handelskammaren ansåge att full avdragsrätt borde medgivas för avskrivningar på aktier i dotterbolag liksom för avskrivningar å vissa andra anläggningstillgångar.

Den i andra stycket föreslagna regeln om värdering vid medelbart inne- *Departements-*
 hav av egna aktier återgår på laguskottets vid 1913 års riksdag uttalade upp- *chefen.*
 fattning. Regeln torde för övrigt få anses följa redan av lagens förbud mot
 upptagande av egna aktier såsom tillgång. Det synes fördenskull icke före-
 liggande anledning att, på sätt handelskammaren i Gävle hemställt, införa regler
 om rätt att under viss tidsperiod successivt avskrivna det medelbara innehavet
 av egna aktier.

Att på sätt bank- och fondinspektionen yrkat upptaga värderingsregler
 jämväl beträffande fordringar hos dotterbolag med aktieinnehav i moder-
 bolag synes ej påkallat.

7 mom. I detta moment upptagas bestämmelser om den balanstekniska
 bhandlingen av affärsvärde (goodwill). Enligt gällande svensk rätt får det
 värde, som kan ligga i bolagets egen upparbetade rörelse, icke upptagas så-
 som affärsvärde (goodwill). Om åter bolaget från annan mot ersättning
 övertager en rörelse, torde, då anskaffningskostnaden överstiger värdet å de
 övertagna tillgångarna, kunna såsom särskild post upptagas ett värde å
 själva rörelsen med högst det överstigande beloppet, d. v. s. anskaffnings-
 kostnaden för affärsvärdet. Beredningen har i 7 mom. upptagit bestämmelse,
 att om bolaget övertagit en rörelse mot vederlag som överstiger värdet
 av de med rörelsen övertagna tillgångarna, skillnaden (affärsvärde, good-
 will) må upptagas såsom anläggningstillgång i särskild post. Härtill har
 knutits en avskrivningsregel, enligt vilken å tillgången årligen skall avskri-
 vas skäligt belopp, dock minst en tiondel, där ej på grund av särskilda
 omständigheter avskrivning med en mindre andel må anses tillåtlig enligt
 allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

Svenska järnvägsföreningen har erinrat om att i åtskilliga fall järnvägs-
 bolagen förvärvat andra trafikföretag — särskilt bussföretag — mot vederlag,
 som väsentligt överstigit värdet av de med rörelsen övertagna tillgångarna.
 På grund av trafikbehovets permanens hade ofta — kanske i regel — skäl
 icke ansetts föreliggande för avskrivningar å det bokförda goodwillvärdet. För-
 eningen utginge ifrån, att trafikbehovets permanens just vore en sådan om-
 ständighet som berättigade till underlåtenhet att verkställa avskrivning å
 goodwill, respektive till att verkställa avskrivningar med lägre andel än tio
 procent. Ett annat tillvägagångssätt skulle ställa åtskilliga trafikföretag in-
 för allvarliga ekonomiska problem.

I de av svenska järnvägsföreningen antydda fallen torde en längre av- *Departements-*
 skrivningstid än tio år kunna anses tillåtlig. Däremot kan icke härvidlag — *chefen.*
 lika litet som i fråga om andra anläggningstillgångar — avskrivning helt
 underlåtas.

8 mom. I detta moment ha upptagits bestämmelser rörande kostnader för
 bolagets bildande, förvaltningskostnader m. m. I gällande aktiebolagslag 56 § 7)
 stadgas bl. a. att kostnader för bolagets bildande, organisations- eller förvalt-

ningskostnader ej må uppföras såsom tillgång. Denna regel har lagberedningen, i vad densamma avser förbud mot att upptaga kostnaderna för bolagsbildningen och förvaltningskostnaderna såsom tillgång, bibehållit i första stycket, i samband varmed även stadgats motsvarande förbud beträffande kostnaderna för kapitalökning.

Däremot stadgas i fråga om organisationskostnaderna i andra stycket, att kostnader för tekniskt, kommersiellt eller annat arbete, som är av värde för organisationen av bolagets rörelse, må upptagas såsom en särskild post bland anläggningstillgångarna. Är fråga om kostnader som gjorts före bolagets bildande, måste emellertid kostnaderna, för att de skola få belasta bolaget, ha angivits i stiftelseurkunden. Vidare har föreskrivits, dels att kostnad av ifrågavarande slag, som ej upptagits i första balansräkningen efter det den uppkommit, icke må senare uppföras såsom tillgång, dels att å sådan tillgång skall årligen avskrivas skäligt belopp, dock minst en femtedel, där ej på grund av särskilda omständigheter avskrivning med en mindre andel må anses överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannas sed.

Handelskammaren i Gävle har påpekat, att kostnader för bolagsbildningen måste avföras såsom omkostnader men att avdragsrätt vid taxering icke föreläge för sådan omkostnad. Avdragsrätt borde enligt handelskammarens mening föreligga.

*Departementets
chefen.*

Ifrågavarande bestämmelser torde vara lämpliga.

9 mom. Liksom i allmänhet utländsk lagstiftning medger gällande aktiebolagslag, att i stället för direkt avskrivning å anläggningstillgångar det avskrivningen motsvarande beloppet må upptagas såsom en särskild passivpost, vilken i 56 § 4) aktiebolagslagen benämnes förnyelsefond. Ifrågavarande passivpost bör enligt lagberedningens mening liksom i 9 § bokföringslagen den 31 maj 1929 benämnas värdeminskningsskonto. I förevarande moment första stycket första punkten föreslås den bestämmelsen, att i stället för avskrivning på eller nedsättning av värdet å anläggningstillgångar motsvarande belopp må kunna uppföras bland skulderna på värdeminskningsskonto. Vidare föreskrives i andra punkten, att sådant konto ej må minskas annorledes än genom en minskningen motsvarande avskrivning på eller nedsättning av det värde vartill tillgångarna upptagits.

Då fordran, som är avsedd att stadigvarande innehavas av bolaget, blivit i närmast föregående balansräkning såsom osäker eller värdelös upptagen till lägre belopp än det, varå den lyder, kan fordringen, om gäldenärens betalningsförmåga ökas, jämlikt 5 mom. andra stycket upptagas till det högre belopp, varmed den beräknas komma att inflyta. Har i stället en osäker fordran upptagits till fulla beloppet och skillnaden mellan detta och vad som beräknas komma att inflyta uppförts å särskilt värdeminskningsskonto för fordringar enligt 5 mom. första stycket, bör i sådant fall detta konto kunna minskas utan motsvarande avskrivning å eller nedsättning av fordringen. I

9 mom. andra stycket har därför upptagits bestämmelse, att vad i första stycket andra punkten stadgas ej skall gälla beträffande värdepapperskonto som avses i 5 mom. första stycket.

Försäkringsinspektionen har anfört, att syftet med den av beredningen föreslagna specificeringen av tillgångarna i balansräkningen skulle förfelas eller åtminstone motverkas genom uppläggande av ett för dessa tillgångar gemensamt värdepapperskonto. För försäkringsbolagens del ville inspektionen avstyrka anordningen, enär den uppenbarligen försvårade möjligheten att överblicka vederbörande bolags ställning. Därest emellertid det ansåges att man icke kunde förvägra aktiebolagen att använda värdepapperskonto, syntes skäl saknas att icke medgiva användning av dylikt konto beträffande samtliga omsättningstillgångar, då sådant konto medgaves för osäkra fordringar som icke vore avsedda att stadigvarande innehavas av bolaget.

Jag återkommer till frågan om lämpligheten av ett gemensamt värdepapperskonto vid behandlingen av 107 (101) § 1 mom. Någon ändring i förevarande moment torde ej vara påkallad. Departements-
chefen.

10 mom. Detta moment avser värderingen av skulder. I balansräkningen skola bolagets skulder upptagas till det belopp, varmed de skola betalas, d. v. s. i regel till nominella beloppet. Beredningen har ansett denna — i och för sig självklara — huvudregel böra lika litet i förslaget som i gällande lag uttryckligen uttalas med hänsyn även därtill att den icke är undantagslös. Endast beträffande vissa frågor av särskilt praktisk betydelse har beredningen ansett vissa regler böra upptagas.

Sålunda har i första stycket beträffande av bolaget utgivna obligationer och andra långfristiga skuldförbindelser, som skola inlösas med högre belopp än det bolaget erhållit, föreskrivits att skillnaden må upptagas bland tillgångarna såsom särskild post och avskrivs genom årliga belopp fördelade på tiden från förbindelsernas utgivande till deras förfallande till betalning.

I andra stycket har beträffande skuld, som lyder å utländskt mynt, stadgats, att om kursstegring inträffat, uppkommen kursskillnad må fördelas å tiden till skuldens förfallande till betalning, där det med hänsyn till omständigheterna får anses tillåtligt jämlikt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased. För det motsatta fallet, att kursfall inträffat, har stadgats, att nedsättning av det belopp, vartill sådan skuld upptagits, ej må ske i vidare mån än fördelning av kursskillnaden å nämnda tid med hänsyn till omständigheterna får anses överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

Bank- och fondinspektionen har i fråga om den i första stycket upptagna bestämmelsen ansett, att även den redovisningsmetoden borde kunna tillämpas att det från början erhållna beloppet redovisades såsom skuld, varefter

skillnaden mellan detta belopp och skuldens nominella belopp efter hand påfylldes genom årliga avsättningar. Den tid, inom vilken avskrivningen av tillgångsposten — eller jämlikt inspektionens uttalande avsättningarna till täckande av skillnaden mellan det erhållna och det nominella beloppet — skulle vara genomförd, borde, då betalningsskyldighet vid konvertering kunde inträda tidigare än vid den i obligationerna angivna betalningstiden, begränsas till den tid då obligationerna tidigast finge konverteras. Beträffande skulder i utländskt mynt borde det anses tillåtet att utjämna kursförluster mot kursvinster. Detsamma borde gälla fordringar i utländskt mynt. *Försäkringsinspektionen* har ansett bestämmelsen i andra stycket böra kompletteras med ett medgivande om eliminering av förluster på valutor genom täckning av skulder i utländskt mynt medelst tillgångar i samma mynt.

Lagrådet har förklarat, att då skulder, som lydde å utländskt mynt, endast i undantagsfall torde förekomma hos allmänna aktiebolag, det syntes obehörligt att upptaga bestämmelser härutinnan i lagen. Lagrådet hemställde därför, att de föreslagna bestämmelserna i 10 mom. andra stycket måtte utgå.

*Departements-
chefen.*

Bank- och fondinspektionen har ansett, att om bolaget för utgivna obligationer erhållit lägre belopp än det, varmed de skola inlösas, hinder ej borde möta mot att det för obligationerna erhållna beloppet redovisades som skuld och skillnaden täcktes genom årliga avsättningar. En sådan metod synes mig väl kunna användas såsom reellt överensstämmande med den föreslagna. Och om dess tillåtlighet läser någon tvekan icke behöva hysas, därest ett tillägg till sista stycket av 107 (101) § 1 mom. göres, på sätt lagrådet vid nämnda lagrum förordad. I sådant fall synes emellertid böra krävas, att inlösningsbeloppet anmärkes inom linjen. Bank- och fondinspektionen har vidare uttalat, att avskrivningen borde vara slutförd vid den tid, då obligationerna tidigast må konverteras eller, då konverteringsrätt icke förefinnes, då obligationerna eller förbindelserna eljest tidigast förfalla till betalning. Detta torde vara att ställa ett alltför strängt krav på redovisningen av sådana skulder. Avskrivningarna synas böra kunna fortsättas under lånets hela löptid. Men inlöses lånet i förtid, skola naturligtvis samtidigt avskrivningarna slutföras.

Att på sätt lagrådet hemställt borttaga reglerna i andra stycket synes mig möta starka betänkligheter. Det torde vara ovisst, om desamma gälla utan uttryckligt lagbud, och erfarenheten läser giva vid handen, att de i åtskilliga fall varit högst påkallade. Reglerna ha i beredningens förslag fått en naturlig anknytning till bestämmelsen i första stycket om den balansmässiga behandlingen av kapitalrabatter. Jag kan därför icke förorda deras uteslutande ur lagen.

Enligt bank- och fondinspektionens mening borde det beträffande skulder i utländskt mynt vara tillåtet att utjämna kursförluster mot kursvinster. Detsamma borde ock gälla fordringar i utländskt mynt. En sådan utjämning torde vara tillåten, dock endast inom samma balanspost, d. v. s. att utjämning får äga rum inom posten långfristiga skulder och inom posten kortfristiga

skulder. Försäkringsinspektionen har ansett, att den i andra stycket föreslagna bestämmelsen borde kompletteras med ett medgivande om eliminering av förluster på valutor genom täckning av skulder i utländskt mynt medelst tillgångar i samma mynt. Denna metod har, enligt vad inspektionen uppgett, i stor utsträckning tillämpats av försäkringsbolagen, som vanligen omräknade sina tillgångar och skulder i sådant mynt efter ultimo-valutakurser. Ett allmänt stadgande av sådan innebörd synes emellertid möta betänkligheter. Det skulle innefatta ett avsteg från den i försiktighetshänsyn grundade princip, på vilken lagen eljest bygger, nämligen att en beräknad förlust i allmänhet skall redovisas omedelbart, medan en beräknad vinst i regel icke skall komma till uttryck i balansräkningen förrän den intjänats. Jag vill för övrigt påpeka, att rätten att i viss utsträckning upptaga omsättningstillgång över anskaffningskostnaden och rätten enligt förslaget att under vissa förutsättningar uppskriva anläggningstillgång innefatta möjlighet att i avsevärd mån åstadkomma en sådan utjämning som åsyftas av försäkringsinspektionen.

107 (101) §.

Gällande aktiebolagslag innehåller icke andra föreskrifter angående balansräkningens uppställande och specificering än dels stadgandet i 56 § 6), att de belopp, vartill aktiekapitalet, reserv- och förnyelsefonder samt andra fonder uppgå, skola uppföras var för sig bland skulderna, med det i samband med lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser till nämnda stadgande gjorda tillägget rörande särskild redovisning av skuld till dylik stiftelse, och dels stadgandet i 56 § 8), att aktier i annat bolag skola särskilt för varje sådant bolag upptagas till antal och värden samt att, där så kan ske, till balansräkningen skall fogas sådant bolags senaste fastställda balansräkning. Skyldighet att i balansräkningen i viss omfattning specificera aktiva och passiva följer emellertid av värderingsreglerna och av de även för aktiebolag gällande stadgandena i 8 § bokföringslagen, att balansräkningen skall utgöra ett översiktligt sammandrag av inventariet samt att den skall vara uppställd i lämpliga huvudposter och jämväl avse i inventariet enligt 7 § inom linjen lämnade uppgifter. Trots dessa stadganden sammanföras — såsom beredningen i motiven framhåller — ofta i balansräkningen olikartade tillgångar och skulder i gemensamma poster under allmänt avfattade, mångtydiga eller rent missvisande benämningar. Härigenom försvåras för aktieägarna och bolagets borgenärer att bilda sig en uppfattning om bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet.

Såsom redan i inledningen nämnts har beredningen funnit, att en viss specificering av årsredovisningen är det enda medlet för att denna redovisning skall bli översiktlig och klar samt sålunda verkligt upplysande i fråga om bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet. Att redovisningen är översiktlig och klar är en nödvändig förutsättning för att kontroll skall kunna utövas över att de i 106 (100) § givna bestämmelserna efterlevas.

Bestämmelserna om balansräkningens specificering ha givits i form av

ett balansräkningsschema. För kontrollen över värderingsreglernas iakttagande har det funnits nödvändigt att särskilja sådana tillgångar som skola värderas efter olika i lagen givna värderingsprinciper och som — såvitt angår anläggningstillgångar — enligt sin natur äro utsatta för värdeminskning på olika grunder och därför äro föremål för olika avskrivningsmetoder.

Till det i 1 mom. upptagna balansräkningsschemat ansluta sig bestämmelserna i de följande momenten, som för särskilda poster giva närmare bestämmelser huru redovisningen skall äga rum.

1 mom. Det schema över balansräkningens uppställning, som upptages i detta moment, är uppgjort i anslutning till vad som beträffande ett bolag med sådana tillgångar och skulder som där upptagas får anses vara påkallat för vinnande av en upplysande och klar redovisning.

Då den uppdelning i huvudposter, som anges i schemat, icke kan under alla förhållanden anses vara tillfyllest, har i ingressen till 1 mom. stadgats att, där det med hänsyn till bolagets förhållanden må anses påkallat jämlikt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased, ytterligare fördelning i huvudposter skall äga rum.

Schemat innefattar en exemplifiering, som närmast ansluter sig till ett industribolags ekonomiska förhållanden. En balansräknings uppställning och specificering måste naturligtvis — framhåller beredningen — lämpas efter det bolags ekonomiska förhållanden balansräkningen avser. Om ett bolag har andra tillgångar eller skulder än de i schemat angivna, bör således bolaget, t. ex. ett gruvaktiebolag eller ett rederiaktiebolag, i sin balansräkning redovisa sina tillgångar med en specificering motsvarande den i schemat angivna. I andra stycket av förevarande moment har beredningen därför intagit föreskrift, att där bolaget har tillgångar och skulder av andra slag än i första stycket sägs, en motsvarande fördelning i tillgångs- eller skuldposter skall äga rum.

Handelskammaren i Gävle har funnit den föreslagna uppställningen överskådlig och ägnad att i stort sett lagfästa rådande praxis. *Bank- och fondinspektionen* har ock funnit det erforderligt att detaljerade föreskrifter för balansräkningens innehåll givas. Inspektionen har emellertid ifrågasatt, om det icke vore lämpligare att detaljbestämmelserna infördes i en följdörfattning. Samma åtgärd borde i så fall vidtagas beträffande 108 (102) §. *Försäkringsinspektionen* har framställt enahanda förslag.

Beträffande de i balansräkningsschemat upptagna posterna har följande anförts.

A II 4 och 5. *Bank- och fondinspektionen* har uttalat, att förlagsrätt, som enligt motiven skulle föras under patent och liknande rättigheter, borde betraktas som goodwillpost.

A II 7 och III 2. *Bank- och fondinspektionen* har funnit, att under dessa rubriker borde angivas jämväl andel i annat ekonomiskt företag än aktiebolag.

Bank- och fondinspektionen har vidare anfört, att under A II torde böra

införas en särskild post för tomt- och vattenfallsrätt samt rätt till gruva. Ägde ett bolag fartyg till mera betydande värde, torde allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased påkalla, att de upptoges under en särskild post. I annat fall skulle fartyg upptagas under posten maskiner, inventarier och dylikt, vilket dock torde strida mot allmänt språkbruk.

A III 5. *Exportbolagen* ha ansett tillräckliga skäl icke föreligga för stadgandet under denna punkt, att accepterade växlar skulle redovisas för sig. Visserligen kunde växlar genom diskontering före förfallodagen förvandlas till kontanter eller banktillgodohavanden. Men möjligheten härtill berodde såväl på utställarens som acceptantens namn. Om växlar särskildes, kunde en okritisk läsare av balansräkningen lätt föranledas att sammanlagga ifrågasvarande post med posten III 6 bland tillgångarna, varigenom i vissa fall en felaktig uppfattning erhöles om bolagets likviditet. Bolagen borde därför äga valfrihet, huruvida växelfordringar skulle särskilt specificeras eller ej.

A III 6. *Handelskammaren i Gävle* har ansett, att denna post jämväl borde omfatta tillgångar inestående på postgiro.

B II. *Bank- och fondinspektionen* har framhållit, att värдемinskningsskonton borde kunna föras så att de på tillgångssidan upptoges som avdragspost från anskaffningsvärdet av den tillgångspost, som de avsåge. Lagtexten borde förtydligas på denna punkt. För att icke nyttan av den specificering av tillgångarna som föreskrivits skulle förringas, syntes nödvändigt föreskriva, att även värдемinskningsskontona skulle specificeras för de olika slagen av i balansräkningen upptagna anläggningstillgångar.

B III. *Bank- och fondinspektionen* har framhållit, att i lagtexten föreskreves, att skulderna skulle uppdelas i långfristiga och kortfristiga, utan att dessa begrepp närmare definierades. Icke heller i motiven lämnades några fullt klarläggande definitioner. Särskilt frågan, hur ett bolags bankkulder skulle redovisas, komme att giva anledning till olika åsikter. Ett klarläggande uttalande i denna fråga vore därför önskvärt. Inspektionen har vidare anfört, att det för att en fordringsägare skulle kunna bedöma värdet av en fordran uppenbarligen vore av vikt för honom att veta, hur stor del av bolagets skulder som löpte med bättre eller sämre förmånsrätt än hans egen fordran. Ur denna synpunkt hade i 7 mom. stadgats skyldighet för bolaget att uppgiva beloppet av ställda panters sammanlagda värde. Konsekvensen borde fordra, att bolaget specificerade jämväl sådana skulder, som löpte med sämre rätt än övriga skulder.

B IV. *Föreningen auktoriserade revisorer* har funnit redovisningen av tillgångsposten accepterade växlar och skuldposten egna accepter inkonsekvent. I ena fallet föreläge ovillkorlig redovisningsskyldighet, i andra fallet erfordrades — enligt uttalande i beredningens motiv — särskild redovisning blott där det påkallades enligt god köpmannased.

Bank- och fondinspektionen har vidare uttalat, att diskonterade växlar borde upptagas bland skulderna. En följd härav bleve, att de trots diskonteringen fortfarande jämväl skulle upptagas bland tillgångarna. Därjämte syntes nödvändigt att upptaga de diskonterade växlarna bland ställda panters.

B V. *Bank- och fondinspektionen* har understrukt vikten av att skatteredovisningen sker på sätt lagberedningen föreslagit. *Svenska järnvägsföreningen* har yttrat, att den här givna regeln stode i god överensstämmelse med 3 § lagen den 3 juli 1930 om bokföring vid enskild järnväg. Föreningen ville emellertid erinra om att i motiven till sistnämnda lagrum uttalades, att skatter ansåges vara utgifter belöpande å det år varunder de skulle betalas. Därför ansåge föreningen påkallat, att i blivande proposition gjordes ett uttalande om att förevarande förslag även ägde tillämpning å järnvägsaktiebolag.

Beträffande balansräkningsschemats uppställning har *bank- och fondinspektionen* funnit det önskvärt, att de verkliga skulderna upptoges först, därefter värdeminskningsskonton samt slutligen det egna kapitalet och vinsten. *Svenska revisorssamfundet* har framhållit, att de i många balansräkningar ingående transitoriska och antecipativa posterna till sin natur väsentligt avveke från fordringar och skulder. De borde därför upptagas var för sig i särskilda samlingsposter å såväl debet- som kreditsidan. Särskild bestämmelse härom borde intagas. Samma yrkande har framställts av *handelskammaren i Gävle*.

Sveriges redareförening har, i anslutning till stadgandet i sista stycket, ifrågasatt om icke särskilda föreskrifter borde införas rörande sättet för redovisningen av ett aktiebolags andelar i ekonomisk förening eller delägarskap i handelsbolag. Olikartade uppfattningar hade nämligen gjort sig gällande med avseende å redovisning av dylika tillgångar liksom av med dem förenat skuldansvar.

Lagrådet har beträffande posten B II anfört, att syftet med anläggningstillgångarnas specificering i olika poster uti balansräkningen delvis torde förfelas, om ej upplagda värdeminskningsskonton redovisades efter motsvarande fördelning. Det syntes ej heller av paragrafens föreslagna avfattning i förevarande hänseende tydligt framgå, huru värdeminskningsskonton för fordringar skulle i balansräkningen upptagas. Lagrådet hemställde därför, att avfattningen av B II ändrades sålunda att bland skulderna skulle upptagas »värdeminskningsskonton med beloppen fördelade på de särskilda tillgångsposterna».

Beträffande posten B III har lagrådet uttalat, att långfristiga skulder i allmänhet torde kunna redovisas i två poster: 1. obligationslån och 2. andra långfristiga skulder. Förekomme lån mot förlagsbevis, debentures eller dylikt, borde i anledning av inledningsstadgandet till 1 mom. ytterligare poster tillkomma. Begreppet partialförskrivningar syntes icke ha sådan bestämdhet, att det borde upptagas i lagtexten. Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställde lagrådet, att de i B III 1 förekommande orden »lån mot partialförskrivningar, förlagsbevis eller dylikt» måtte utgå.

Till vinnande av överensstämmelse med tillgångssidan har lagrådet ansett posten »Kortfristiga skulder» (B IV) böra uppdelas i två underavdelningar: 1. växelskulder och 2. andra kortfristiga skulder.

Beträffande föreskriften i sista stycket har lagrådet som sin mening fram-

hållit, att då redan av inledningsstadgandet till 1 mom. framginge, att den i paragrafen förekommande uppräknigen av poster i balansräkningen icke vore uttömmande, nyssnämnda föreskrift kunde uteslutas. Momentet kunde i stället enligt lagrådets mening lämpligen avslutas med en bestämmelse av innehåll att i fråga om tillgångs- och skuldposternas uppställning och benämning sådana avvikelser finge göras, som kunde anses överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

Bank- och fondinspektionen — liksom även försäkringsinspektionen — har *Departements-
chefen.* ifrågasatt, om det ej vore lämpligt att upptaga detaljbestämmelserna i 1 mom. i en av Kungl. Maj:t utfärdad följdförfattning, så att av utvecklingen påkallade ändringar icke behövde underställas riksdagens prövning. Samma åtgärd borde i så fall vidtagas beträffande 108 (102) §. Frågan om balansräkningens och vinst- och förlusträkningens specifikation torde dock vara så betydelsefull för aktiebolagen, att dess utbrytande ur den allmänna lagstiftningen skulle väcka betänkligheter.

I fråga om den i balansschemat använda uppställningen och de olika balansposternas benämning har lagrådet föreslagit, att 1 mom. avslutas med en bestämmelse av innehåll, att sådana avvikelser må göras som få anses överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased. Rätt till sådana avvikelser synes böra föreligga, i den mån avvikelserna ej minska den klarhet beträffande redovisningen, som avses med förslaget. Jag är därför beredd förorda ett tillägg av det innehåll lagrådet föreslagit. Däremot bör enligt min mening ej — på sätt lagrådet jämväl förordat — stadgandet i sista stycket av 1 mom. i beredningens avfattning utgå. Nämnda stadgande har icke avseende å det fall, att balansschemat icke medför en tillräcklig specificering, utan åsyftar det fall, att bolagets verksamhet har annan karaktär än den som legat till grund för det föreliggande schemat (t. ex. rederirörelse).

Vad särskilt beträffar balansschemat har bank- och fondinspektionen anmärkt, att aktiekapitalet, övriga fonder och vinsten borde upptagas först efter skulderna och värdeminskningsskontona. Med en sådan uppställning vunnas, att bolagets eget kapital upptoges i en grupp för sig. Denna synpunkt har otvivelaktigt ett visst berättigande. Den i förslaget upptagna ordningen, som ju ej minskar balansräkningens tydlighet, torde dock vara den i de nordiska länderna vanligaste.

Bank- och fondinspektionen torde med sitt yttrande under A II 4 och 5 om förlagsrätt åsyfta de understundom förekommande fall, att ett tidningsförelag i balansräkningen upptager sin rätt till tidningen under beteckningen förlagsrätt. Denna rätt bör emellertid otvivelaktigt upptagas såsom en goodwillpost. Med förlagsrätt i förevarande sammanhang avses i förslaget förlagsrätt i egentlig mening, d. v. s. förläggares rätt till visst litterärt verk o. d.

Inspektionen har ifrågasatt, att under A II 7 och III 2 borde angivas jämväl andel i annat ekonomiskt företag än aktiebolag. Att tynga lagtexten härmed synes icke vara lämpligt. Ej heller har jag funnit anledning att efter-

komma inspektionens hemställan att i schemat införa särskild post för tomt- och vattenfallsrätt samt rätt till gruva eller för fartyg. Jag ber att i detta hänseende få återopa vad jag nyss anfört beträffande innebörden av det av beredningen föreslagna sista stycket i 1 mom.

Den av exportbolagen framställda invändningen mot att på tillgångssidan redovisa accepterade växlar för sig torde åsyfta, att accepterade växlar borde föras under posten »andra fordringar» i A III 4. Med hänsyn till accepterade växlars särskilda natur synes likväl förslaget ståendepunkt böra godtagas.

Att, såsom handelskammaren i Gävle påkallat, under A III 6 särskilt omnämna postgirotillgodohavanden synes ej nödvändigt.

Vad angår invändningarna mot bestämmelsen under B II har redan vid 9 mom. i 106 (100) § omnämnts försäkringsinspektionens anmärkning, att upptagandet i balansräkningen av ett gemensamt värdepapperskonto för anläggningstillgångar motverkade syftet med den föreslagna specificeringen av tillgångarna i balansräkningen. Bank- och fondinspektionen och lagrådet ha framställt liknande invändningar. Ehuru en så öppen redovisning som den av lagrådet förordade torde vara mycket sällsynt i vårt land, synes lagrådets ändringsförslag böra godtagas.

Såsom bank- och fondinspektionen påpekat bör något hinder ej möta mot ett redovisningsförfarande, enligt vilket de tillgångar, för vilka värdepapperskonton upplagts, upptagas på tillgångssidan med anskaffningskostnaden inom linjen och som värde utföres detta värde efter avdrag för värdepapperskontot. Någon ändring av lagtexten torde emellertid ej fördenskull erfordras.

Ur posten B III torde som lagrådet förordat böra uteslutas »lån mot partialförskrivningar, förlagsbevis eller dylikt». Sådana skulder torde, vad de allmänna aktiebolagen angår, vara rätt ovanliga. Det torde vara riktigt att — såsom bank- och fondinspektionen framhållit — förlagsbevis och andra skulder, som medföra rätt till betalning först efter andra skulder, böra redovisas för sig, då sådana skulder förekomma. Denna fråga synes emellertid kunna lösas med ledning av allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

Lagrådet har även påkallat en uppdelning av posten B IV i två underavdelningar: 1. växelskulder och 2. andra kortfristiga skulder. Detta spörsmål har även berörts av föreningen auktoriserade revisorer. Även denna jämkning bör vidtagas.

Med anledning av bank- och fondinspektionens uttalande rörande redovisningen av diskonterade växlar må påpekas, att det enligt förslaget är medgivet, att diskonterade växlar redovisas bland ansvarsförbindelser, i den mån de ej upptagas bland skulderna. Upptagas de bland skulderna, måste de naturligtvis upptagas även bland tillgångarna under posten accepterade växlar och böra jämväl lämpligen anmärkas bland ställda panter. Att föreskriva ett sådant redovisningssätt — som beträffande bankerna kan vara önskvärt men beträffande allmänna aktiebolag avviker från det vanliga redovisningssättet — synes icke vara påkallat. Dessutom skulle därigenom uppkomma en i viss

mån missvisande höjning av omslutningen, som skulle påverka tillämpningen av bestämmelserna om skuldregleringsfond.

Förslaget utgår från att till grund för uppdelningen i långfristiga och kortfristiga skulder bör läggas skuldens faktiska karaktär av lång- eller kortfristig. Och i motiven har uttalats, att såsom långfristig må upptagas en sådan skuld, som med hänsyn till lånets och den därför lämnade säkerhetens beskaffenhet, långgivarens ställning och andra omständigheter med stor sannolikhet kommer att, oavsett den formellt angivna förfallotiden, förbliva stående under en längre tid. Detta uttalande torde också ansluta sig till den allmänna uppfattningen i fackkretsar. Ett uppsägningsbart banklån, för vilket ställts en obestriddigt förstklassig säkerhet, bör kunna betraktas såsom en långfristig skuld med hänsyn till att uppsägning av lånet från bankens sida är mindre sannolik och att lånet, om det likväl uppsäges, bör kunna placeras på annat håll.

Vad angår svenska järnvägsföreningens påpekande vid B V vill jag endast anmärka, att förslaget blir tillämpligt även på järnvägsaktiebolag, i den mån ej särskilda bestämmelser framdeles komma att meddelas.

I ett par yttranden har slutligen uttalats, att s. k. anticipativa och transitöriska poster jämväl borde medtagas såsom särskilda poster å tillgångs- och skuldsidan. Frågan om sådana posters upptagande synes dock lämpligen kunna överlämnas till den bokföringstekniska sakkunskapen.

2 mom. Detta moment innehåller bestämmelser om redovisningen för aktier i andra bolag. Enligt 56 § 8) gällande aktiebolagslag skola aktier i annat bolag särskilt för varje sådant bolag upptagas till antal och värden och, där så kan ske, skall till balansräkningen fogas sådant bolags senaste fastställda balansräkning. Beredningen har såsom huvudregel upptagit gällande lags bestämmelse om aktiernas specificering. Men beredningen har vidare erinrat att det nu gällande stadgandet understundom medförde yppande av affärsförbindelser, varigenom olägenheter kunde uppkomma för bolaget med hänsyn till såväl utländsk som inhemsk konkurrens. Beredningen har därför föreslagit ett på visst sätt begränsat undantag från regeln. Enligt denna undantagsregel medges en klumpredovisning, som endast innebär särskiljande av aktier i dotterbolag, andra aktier som äro anläggningstillgångar och aktier som äro omsättningstillgångar, utan att inom dessa poster specificering av aktierna äger rum. Förutsättning för att specificering skall få underlätas är enligt förslaget, att det finnes påkallat med hänsyn till bolagets bästa. Beredningen har emellertid funnit det ej vara lämpligt, att en tillgångsredovisning utan specifikation får avse en större del av bolagets kapital, och har därför föreslagit, att klumpredovisning ej skall få ske till högre sammanlagt belopp än som motsvarar en fjärdedel av bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen.

Om klumpredovisning sker, skall till underlättande av revisorernas granskning en specificerad uppgift rörande bolagets aktieinnehav tillhandahållas dem. Enligt andra stycket skall sålunda, i en särskild skriftlig uppgift, beträff-

fande innehavet av aktier i andra bolag meddelas specificerad uppgift om de olika bolagens namn, antalet aktier i vart bolag och aktiernas bokförda värde, i den mån sådan upplysning ej lämnas i balansräkningen. Vidare skall uppgiften innehålla upplysning om dotterbolags innehav av aktier i annat koncernbolag. I anslutning till bestämmelsen i 56 § 8) gällande aktiebolagslag har slutligen i andra stycket stadgats, att till den särskilda uppgiften eller, där sådan uppgift ej avges, till bolagets balansräkning skall, om så kan ske, fogas senaste balansräkningen för de bolag, däri aktieinnehav föreligger.

Näringsorganisationerna ha i sitt tilläggsyttrande hemställt, att möjlighet måtte beredas de bolag, som hade behov därav, att efter ansökan hos Konungen erhålla tillstånd till längre gående undantag från specificeringsskyldigheten än i lagen bleve stadgat. Även *exportbolagen* och *Sveriges mekaniska verkstädernas förbund* ha ansett den begränsning av möjligheten till kollektivredovisning, som förslaget innefattar, vara för snäv i vissa fall. Med åberopande av balansräkningar för aktiebolaget svenska kullagerfabriken, aktiebolaget Separator och aktiebolaget Elektrolux ha exportbolagen framhållit, att även med den föreslagna marginalen en omfattande specifikationsplikt skulle åläggas dessa bolag. Bolagens önskan att icke specificera sitt aktieinnehav hade främst sin orsak i angelägenheten att från allmän publicitet undanhålla aktieinnehav i dotterbolag och andra bolag i utlandet. Särskilt i en tid som den nuvarande, då en extrem nationalism i stor utsträckning vore dominerande inom näringspolitiken, vore det av stor betydelse, att en publicering av svenska bolags utländska intressen icke bleve obligatorisk. Det förefölle knappast rimligt, att detta välmotiverade och ur svensk synpunkt beaktansvärda önskemål skulle behöva stå tillbaka för krav från enstaka svenska aktieägare på ökad publicitet om hithörande förhållanden. Förslaget borde därför i denna del undergå ändring. Helst borde överlåtas åt bolagsledningen att själv bedöma i vad mån bolagets aktieinnehav kunde specificeras. Ansåges en begränsning av bolagens rörelsefrihet böra ske, syntes gränsen böra höjas till åtminstone hälften av bolagens förmögenhet. Å andra sidan har *bank- och fondinspektionen* funnit det anmärkningsvärt, att samtidigt som beredningen föreslagit, att balansräkningarna skulle specificeras i väsentligt större omfattning än tidigare, den i gällande lag viktigaste bestämmelsen om specifikation av tillgångar uppmjukats i så betydande grad. Det kunde icke anses tillfredsställande, att en så stor del av ett bolags tillgångar som en fjärdedel av dess kapital skulle kunna redovisas i en eller två klumpsummor. Om icke den nuvarande bestämmelsen kunde bibehållas, borde dock det aktievärde, som icke behövde specificeras, sättas väsentligt lägre än till en fjärdedel av bolagets behållna förmögenhet. Uttrycket »där det med hänsyn till bolagets bästa finnes vara påkallat» vore också alltför vagt och borde skärpas. Lagtexten borde vidare förtydligas så att det framginge, att den i detta moment nämnda särskilda skriftliga uppgiften skulle avlämnas till revisorerna och att den icke skulle behöva vara tillgänglig för aktieägarna. *Handelskammaren i Karlstad* har ansett det ej vara tydligt, att skyldighet att av-

giva den särskilda skriftliga uppgiften föreläge endast beträffande aktieinnehav, som i moderbolagets balansräkning redovisades i klumpsomma.

Lagrådet har instämt i bank- och fondinspektionens uppfattning, att villkoret för klumpredovisningen vore för obestämt avfattat, och har förordat, att villkoret erhöles skärpt lydelse, förslagsvis »där sådan redovisning finnes kunna lända till förfång för bolaget». Lagrådet har vidare erinrat om att enligt lagberedningens motiv skulle i nu omförmälda hänseende med aktier likställas andra andelsrättigheter. Lagrådet funne uttryckligt stadgande därom böra meddelas och lämpligen kunna fogas såsom ett tredje stycke till 2 mom.

Den grundtanke, varpå bestämmelsen om specificering vilar, är otvivelaktigt riktig. Avsteg från specificeringsplikten bör icke utan verkligt bärande skäl medgivas. Enligt lagberedningens förslag skulle undantag få äga rum, där det med hänsyn till bolagets bästa finnes vara påkallat. Lagrådet har som nämnt ansett, att undantag från specificeringsplikten borde få äga rum allenast där sådan redovisning finnes kunna lända till förfång för bolaget. Intetdera av dessa förslag synes emellertid innefatta någon verklig garanti för att s. k. klumpredovisning användes i allenast den begränsade omfattning som avsetts. Jag vill därför förorda, att undantag från specificeringsplikten må äga rum allenast om Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer lämnat medgivande därtill, när det finnes att specificeringsplikten skulle kunna lända bolaget till förfång. Vid sådant förhållande läser icke finnas tillräcklig anledning att i lagen angiva någon särskild kvotdel som ej må överskridas. Det torde vara lämpligt att uppdraga åt kommerskollegium att handhava nämnda befogenhet. Undantag från specificeringsplikten läser böra medgivas allenast om förfång av någon större betydelse eljest skulle uppkomma.

Departements-
chefen.

Det av lagrådet framställda förslaget om tillägg till momentet av ett nytt stycke, varigenom med aktier i nu omförmälda hänseende likställas andra andelsrättigheter, finner jag böra bifallas.

I 127 (121) § är tydligt utsagt, att den särskilda uppgiften enligt andra stycket i förevarande moment ej skall framläggas å bolagsstämman. Bank- och fondinspektionens anmärkning i detta hänseende bör alltså ej föranleda någon åtgärd. Något sådant förtydligande som handelskammaren i Karlstad ifrågasatt synes icke heller behövt.

Slutligen må framhållas, att skyldigheten enligt andra stycket att bifoga dotterbolags balansräkning uppenbarligen skall avse den senaste balansräkningen, vare sig den är fastställd eller icke. Ett uttalande i motiven, som efter ordalydelsen strider mot denna uppfattning, torde ha tillkommit genom misskrivning.

3 mom. I detta moment ha föreslagits bestämmelser rörande redovisningen för moderbolags fordringar hos och skulder till dotterbolag samt dotterbolags fordran hos eller skuld till annat dotterbolag. Beredningen har föreslagit, att i moderbolags balansräkning skall inom linjen upptagas dels beträffande de dotterbolag, hos vilka moderbolaget har överstigande fordran, sammanlagda beloppet av dessa överstigande fordringar, dels ock beträffande

de dotterbolag, till vilka moderbolaget har överstigande skuld, sammanlagda beloppet av dessa överstigande skulder.

Då en mera ingående kännedom om fordrings- och skuldförhållandena inom koncernen är nödvändig för moderbolagets ledning och revisorer, skola enligt andra stycket i den särskilda skriftliga uppgiften meddelas upplysning om fordrings- och skuldförhållandet mellan moderbolaget och vart särskilt dotterbolag samt mellan dotterbolagen. Härvid skall angivas såväl sammanlagda fordringsbeloppet som sammanlagda skuldbeloppet och icke blott saldot.

Bank- och fondinspektionen har ansett lagtexten lämna rum för den enligt inspektionens mening otvivelaktigt oriktiga tolkningen, att endast saldot av moderbolagets fordringar hos och skulder till samtliga dotterbolag behöfve uppgivas. Ett förtydligande av lagtexten syntes därför nödvändigt. *Handelskammaren i Karlstad* har funnit uttrycken »överstigande fordran» och »överstigande skuld» vara för näringslivet främmande uttryck och förty böra utbytas mot lämpligare uttryck.

Lagrådet har hemställt, att till 3 mom. andra stycket fogades en ny punkt av innehåll att, om dotterbolag ingått ansvarsförbindelse för moderbolaget eller för annat dotterbolag eller ställt dotterbolaget tillhörig egendom såsom pant för moderbolagets eller annat dotterbolags gäld, detta skulle anmärkas i den särskilda uppgift till balansräkningen, som enligt 2 och 3 mom. skulle lämnas om vissa förhållanden rörande moderbolag och dotterbolag.

*Departements-
chefen.*

Lagrådets förslag om tillägg till andra stycket finner jag mig böra biträda.

Det i ett par yttranden påkallade förtydligandet av lagtexten i vissa hänseenden synes däremot ej erforderligt. Det torde utan ändring i avfattningen av första stycket vara fullt tydligt, att det ej är tillåtet att i redovisningen kvitta skuld hos ett dotterbolag mot fordran hos ett annat samt att med uttrycken överstigande fordran och överstigande skuld avses fordran efter avdrag för skuld respektive skuld efter avdrag för fordran hos dotterbolaget.

4 mom. Beredningen har i motiven erinrat om att det särskilt i bolag, i vilkas styrelse funnes aktieägare som på grund av betydande aktieinnehav utövade ett behärskande inflytande över bolaget, ej sällan förekomme skuldförhållanden mellan sådana styrelseledamöter och bolaget till stora belopp och att understundom dessa skuldförhållanden uppkommit genom åtgärder, som vore främmande för bolagets verksamhet. I syfte att förebygga missbruk av dylik kreditgivning har i förevarande moment föreslagits, att där fordringar finnas mot styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, verkställande direktör eller vice verkställande direktör i bolaget eller i ett dotterbolag, överstigande sammanlagt två procent av bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen, sammanlagda beloppet av dessa fordringar skall särskilt angivas.

Bank- och fondinspektionen har ansett den föreslagna uppgiftsskyldigheten mycket välbetänkt. Bestämmelserna borde avse även andra funktionärer i

ledande ställning. Utan särskilt stadgande borde med de i bestämmelsen sålunda angivna personerna kunna jämställas personer, som uppenbarligen vore bulvaner för dem. *Försäkringsinspektionen* har beträffande här omförd långivning ifrågasatt vissa restriktioner likartade med dem i banklagen och sparbankslagen. Bestämmelserna borde avse, förutom de uppräknade personerna, jämväl andra funktionärer i ledande ställning samt revisorer. Vidare har *svenska revisorssamfundet* ifrågasatt, huruvida icke procentsatsen borde betydligt sänkas. Det kunde även ifrågasättas, huruvida icke bolagets skulder till de i detta moment nämnda personer borde angivas på samma sätt, då de kunde spela en väsentlig roll vid bedömandet av bolagets ställning. *Handelskammaren i Gävle* har däremot föreslagit, att procentsatsen höjdes till fem procent. Särskilt för mindre bolag vore en sådan höjning på sin plats, t. ex. i sådana fall då bolaget slutfört en beställning eller leverans till styrelseledamot före årsskiftet och ej kunnat genast fakturera densamma. Redan vid en skuldsumma på något över 200 kr. skulle den eljest i vissa fall behöva särskilt angivas i balansräkningen.

I vissa yttranden har ifrågasatts att utsträcka bestämmelsen till andra ledande bolagsfunktionärer än de i bestämmelsen uppräknade eller till revisorer. För egen del vill jag förorda, att bestämmelsen kommer att omfatta alla befattningshavare hos bolaget eller dotterbolag. Olika meningar ha yppats om den lämpliga procentsatsen. Anledning att frångå beredningens förslag synes emellertid ej föreligga.

*Departements-
chefen.*

Försäkringsinspektionen har ifrågasatt införande av motsvarande restriktioner beträffande här avsedd långivning som i 48 § banklagen och 28 § sparbankslagen. Sådana bestämmelser torde icke för de allmänna aktiebolagens del vara av behovet påkallade.

5 och 6 mom. Under 5 mom. ha upptagits de redovisningsbestämmelser som i samband med lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser införts i 56 § 6) andra och tredje punkterna av gällande aktiebolagslag.

I 6 mom. har lagberedningen upptagit bestämmelse, att vid posten balanserad vinst skall inom linjen angivas beloppet av hela vinsten enligt balansräkningen för föregående räkenskapsår samt huru detta belopp disponerats.

Bestämmelserna synas lämpliga.

*Departements-
chefen.*

7 mom. Enligt 7 och 8 §§ bokföringslagen skola inom linjen angivas dels borgens- och övriga ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna, och dels samliga ställda panter. Beredningen har i förevarande moment första stycket upptagit bestämmelse, att inom linjen skola angivas dels sammanlagda beloppet av bolagets borgens- och övriga ansvarsförbindelser, däribland förbindelser för diskonterade växlar, i den mån de icke upptagits bland skulderna, dels ock av bolaget ställda panter sammanlagda värde enligt balansräkningen. I fråga om inteckningar givas ytterligare regler i styckets andra punkt.

Andra stycket upptager bestämmelser beträffande redovisningen av pensionsförpliktelser. Sådana förpliktelser skola sålunda, i den mån de ej upptagits såsom skuld i balansräkningen eller motsvaras av där upptagen skuld till pensionsstiftelse, anmärkas inom linjen med angivande av sammanlagda beloppet för år av utgående pensioner. Såsom andra punkt har upptagits bestämmelse, att inom linjen ej må redovisas pensionsförpliktelse, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld.

Svenska revisorssamfundet har som sin åsikt framhållit, att det vore lämpligt att även skulder, med vilka vore förenad annan förmånsrätt än den som gällde för skulder för vilka ställts pant, upptoges i särskild post.

Beträffande andra stycket har *bank- och fondinspektionen* funnit, att tvingande praktiska skäl talade för den av lagberedningen i samma stycke föreslagna lösningen, och har därför tillstyrkt förslaget i denna del. Inspektionen har anmärkt att, sedan lagen den 17 juni 1938 om semester infördes, vissa bolag såsom skuld i balansräkningen upptagit ett belopp motsvarande personalens avlöning under den semestertid som personalen vid bokföringsårets slut intjänat. Ehuru ett dylikt förfaringssätt kanske icke kunde anses nödvändigtvis påkallat, vore det dock värt att i största möjliga utsträckning efterföljas. *Exportbolagen* ha ansett det böra närmare klargöras, vad som avsåges med att pensionsförpliktelserna skulle »inom linjen anmärkas med angivande av sammanlagda beloppet för år av utgående pensioner».

Föreningen auktoriserade revisorer har ansett, att i förevarande paragraf borde upptagas stadgande, att om i ett aktiebolag funnes aktier med ackumulativ utdelningsrätt, i förekommande fall skulle inom linjen i balansräkningen angivas, huru stor utdelning å aktierna som vore eftersatt och som sålunda skulle utbetalas, innan utdelning å övriga aktier kunde ifrågakomma.

Lagrådet har anmärkt, att då diskonterade växlar borde angivas i särskild post, någon jämkning i avfattningen av föreskriften i första stycket vore erforderlig. Andra stycket borde erhålla ändrad avfattning, så att därav tydligt framginge att icke pensionsförpliktelsernas kapitalvärde — vars uträknande kunde medföra omfattande arbete — utan endast de utgående pensionernas sammanlagda belopp behöfve angivas. Någon redogörelse för ännu icke aktuella pensionsförpliktelser syntes icke behöva lämnas.

*Departements-
chefen.*

Första punkten i första stycket och första punkten i andra stycket torde böra jämkas i enlighet med vad lagrådet anfört. I övrigt torde någon ändring ej vara påkallad.

108 (102) §.

I denna paragraf upptagas bestämmelser om vinst- och förlusträkningens innehåll. Därom föreskrives i 69 § gällande aktiebolagslag, att vid förvaltningsberättelsen skall finnas fogad, förutom balansräkningen, jämväl vinst- och förlusträkning för räkenskapsåret. Bestämmelser saknas dock om vinst-

och förlusträkningens innehåll. I förslaget ha bestämmelser om vinst- och förlusträkningens innehåll givits i anslutning till ett schema. Såsom allmän regel gäller, att vinst- och förlusträkningen skall så uppställas, att en med hänsyn till bolagets förhållanden och god köpmannased tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Schemat avser att möjliggöra en nettoredovisning för rörelsen med specifikation av vissa intäkter och kostnader. Det föreskrives emellertid — liksom i 107 (101) § 1 mom. första stycket — att ytterligare fördelning i huvudposter skall ske, där det med hänsyn till bolagets förhållanden må anses påkallat jämlikt allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased.

Handelskammaren i Gävle har funnit de föreslagna reglerna för vinst- och förlusträkningens uppgörande böra i hög grad underlätta överskådlighet och reda. *Bank- och fondinspektionen* har ansett det föreslagna schemat tillgodose kravet på att bereda aktieägarna möjlighet att bilda sig en något så när säker uppfattning om bärigheten av bolagets rörelse. Inspektionen har emellertid ifrågasatt, att detaljbestämmelserna om vinst- och förlusträkningsschemat borde upptagas i en följd författning.

Beträffande de särskilda posterna ha vissa erinringar framställts.

A 1. *Bank- och fondinspektionen* har funnit de under A 1 givna föreskrifterna, under vilka förutsättningar ett bolag skulle vara skyldigt att redovisa intäkten för varje rörelsegren, vara för vagt avfattade. En skärpning av föreskrifterna syntes inspektionen påkallad.

A 2. Då utdelning från dotterbolag för visst år finge upptagas såsom intäkt för moderbolaget antingen samma år eller det år den faktiskt influtit, har det syntes *bank- och fondinspektionen* böra i lagen föreskrivas, att i vinst- och förlusträkningen skulle angivas, vilket räkenskapsår utdelning från dotterbolag avsåge.

A 3 och B 2. *Bank- och fondinspektionen* har ansett, att en saldering av räntor borde vara medgiven, men denna saldering borde dock ske särskilt för mellanhavanden med dotterbolag och för andra mellanhavanden. Även *handelskammaren i Gävle* har uttalat tvekan om nödvändigheten av att särskilja inkomst- och utgiftsräntorna.

B 3. Beträffande kostnadsposten B 3 har *bank- och fondinspektionen* i anledning av ett uttalande i motiven förklarar det icke vara påkallat, att bolaget skulle vara skyldigt att såsom intäkt redovisa det överskott, som uppstått genom en för stor, tidigare skatteavsättning, detta så mycket mindre, som enligt förslaget hinder icke uppställts för dolda reserver i andra hänseenden.

B 4. *Bank- och fondinspektionen* har ansett att bestämmelse borde meddelas, att avskrivningar å fordringar skulle redovisas särskilt.

B 6. *Exportbolagen* ha ansett bestämmelsen under B 6, att allmänna förvaltningskostnader skulle angivas bland kostnaderna i vinst- och förlusträkningen, böra utgå. Motiveringen till detta enligt bolagens mening ganska mångtydiga begrepp syntes icke i nöjaktig omfattning klargöra vad som därmed åsyftades. Om med bestämmelsen skulle åsyftas att erhålla möjlighet

till kontroll å förvaltningskostnadernas höjd, kunde detta syfte icke uppnås genom en obligatorisk utgiftspost sådan som den här föreslagna.

Bank- och fondinspektionen har slutligen uttalat, att avsättning till pensionsstiftelse borde — såframt den hölle sig inom ramen för en försäkrings-tekniskt betryggande täckning av alla bolaget åvilande pensionskostnader — betraktas såsom ingående bland de egentliga rörelsekostnaderna och därför redovisas i vinst- och förlusträkningen bland kostnaderna. Härom har inspektionen anfört:

Lagberedningen har uttalat, att avsättning till sådan stiftelse, som avses i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, innebär en vinstdisposition, som skall beslutas av bolagsstämman och som således ej må inräknas bland de egentliga rörelsekostnaderna. Inspektionen vill icke bestrida, att nämnda lag måhända bör tolkas på sätt lagberedningen angivit, men inspektionen vill däremot hävda, att lagstiftningen i så fall vilar på en felaktig princip. Frågan om bokföringen av avsättningar till pensionsstiftelser kan enligt inspektionens uppfattning icke lösas enligt en så enkel regel. Avsättningarna kunna och böra nämligen uppdelas i två sinsemellan helt olika fall. Har bolaget gjort en pensionsutfästelse till personalen, måste en av utfästelsen betingad avsättning till pensionsstiftelse betraktas såsom en normal rörelsekostnad och belasta omkostnadskontot. När det gäller att beräkna bolagets verkliga pensionskostnader, saknar det betydelse, om bolaget tecknat en försäkring i ett försäkringsbolag eller föredragit att bilda en pensionsstiftelse. En försäkringspremie skall självfallet bokföras å omkostnadskontot, och om bolaget föredragit att göra en avsättning till pensionsstiftelse, bör en dylik avsättning behandlas på samma sätt. Även om bolaget icke lämnat en uttrycklig utfästelse att lämna pension, men pensionering av personal framstår som en naturlig åtgärd, vilket så gott som alltid torde vara fallet, måste en av en dylik förväntad pensionskostnad föranledd avsättning till pensionsstiftelse framstå som en rörelsekostnad och bokföringsmässigt behandlas såsom en sådan. Först sedan ett bolag gjort avsättningar till pensionsstiftelse, vilka avsättningar äro försäkringstekniskt betryggande för täckning av alla bolaget åvilande pensionskostnader för personal i tjänst eller pensionstagare, bör, om bolaget därutöver för täckande av eventuella framtida pensioneringskostnader vill göra en ytterligare avsättning till pensionsstiftelse, en dylik avsättning betraktas som en vinstdisposition. Om en till pensionsstiftelse gjord avsättning endast avser att reservera medel för pensioner, som bolaget framdeles måste eller åtminstone lämpligen bör utbetala, innebär denna en faktisk omkostnad, och om avsättningen icke redovisas som en dylik omkostnad, framstår bolagets vinstresultat som bättre än det i själva verket är. Denna princip har inspektionen hävdadt vid granskningen av affärsbankernas bokslut, och det vore i hög grad att beklaga, om en motsatt princip nu skulle godtagas. Jämlikt anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen är aktiebolag utan någon begränsning berättigat till avdrag för avsättning till pensionsstiftelse. Den av inspektionen hävdade principen har således redan godtagits av lagstiftaren. Inspektionen får i anledning av vad som ovan anförts hemställa, att förslaget till 108 § såtillvida ändras, att under B uttryckligen anges, att bland kostnaderna skall upptagas avsättning till pensionsstiftelse, eventuellt med den reservationen, att därest avsättning uppenbarligen ej är påkallad av de pensionsförpliktelser, som bolaget må ha mot sin personal, avsättningen må göras först vid vinstdispositionen. Om en dylik föreskrift skulle anses strida mot lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, bör denna lag ändras.

De mot denna paragraf framställda invändningarna ha avseende allenast *Departements-
chefen.* å detaljbestämmelser.

Vad bank- och fondinspektionen invänt mot avfattningen av andra punkten under A 1 synes icke tillräckligt grundat. Beträffande inspektionens hemställan i fråga om stadgandet under A 2 vill jag framhålla, att såsom vinstutdelning från andra bolag än dotterbolag alltid torde böra införas vinstutdelning som influtit under räkenskapsåret. Beträffande vinstutdelning från dotterbolag är det önskvärt, att såsom inkomst från dotterbolaget ingår vinstutdelning avseende samma räkenskapsår som intäkterna av moderbolagets rörelse. Det är naturligtvis lämpligt, att avvikelser härifrån anmärkas, men legal föreskrift därom synes icke påkallad.

I fråga om den i ett par yttranden berörda frågan om saldering av inkomst- och utgiftsräntor torde övertvägande skäl tala för beredningens ståndpunkt, särskilt med hänsyn till önskemålet att kunna kontrollera, att fordringsräntor ej äro för låga och skuldräntor ej för höga.

I anledning av vad bank- och fondinspektionen anfört mot ett motivuttalande rörande redovisningen av skatter i vinst- och förlusträkningen vill jag påpeka, att beredningen icke vänt sig emot bibehållandet i och för sig av en för stor skattepost i balansräkningen utan allenast gjort det påpekandet, att därest den i balansräkningen upptagna skatteskuldposten minskats i förhållande till föregående år, det belopp som därigenom frigjorts måste redovisas såsom intäkt.

Till vad bank- och fondinspektionen anfört vid B 4 må påpekas, att avskrivningar på fordringar, som äro anläggningstillgångar, redovisas särskilt under B 4. Däremot gå förluster på fordringar som äro omsättningstillgångar, t. ex. fordringar hos kunder, in under de rörelsekostnader som avdragas under A 1 eller B 1. Särskild redovisning för sådana förluster torde icke vara bruklig eller nödvändig.

Vad exportbolagen anfört mot stadgandet under B 6 synes mig icke böra föranleda ändring.

Bank- och fondinspektionens uttalande om redovisningen av avsättning till pensionsstiftelse är av beskaffenhet att böra bemötas något utförligare. Enligt beredningens förslag skola under året utbetalda pensioner i vinst- och förlusträkningen avdragas bland kostnaderna under A 1. Bank- och fondinspektionen hemställer, att förevarande paragraf så ändras, att bland dessa kostnader räknas jämväl avsättning till aktiebolags pensionsstiftelse, som avses i lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser. En sådan ändring skulle emellertid stå i strid med de grundsatser, på vilka nämnda lag är byggd, och kan fördenskull ej vidtagas. Vidare märkes, att genom avsättningens upptagande bland dessa kostnader icke skulle vinnas den upplysning om bolagets driftkostnader som av inspektionen åsyftas. Såsom lagberedningen i förarbetena till nämnda lag utvecklat är rätteligen från företagsekonomisk synpunkt att bland kostnaderna för året betrakta så stort belopp som, utöver utbetalda pensioner, motsvarar vad som med hänsyn till de anställdas ålder, anställningstid och framtida pen-

sionsanspråk skulle belöpa på året för att enligt försäkringstekniska beräkningsgrunder de anställdas framtida pensionsanspråk skulle bli säkerställda. Detta belopp borde rätteligen beräknas såsom driftkostnad, vare sig rörelsen under året gått med vinst eller icke. Att bygga upp en pensionslagstiftning på sådan grund skulle dock ha mött alltför stora såväl praktiskt ekonomiska som rättsliga svårigheter. 1937 års lag förutsätter ej, att avsättning, som sker enligt samma lag, skall motsvara en på dylikt sätt beräknad driftskostnad. Meningen är att genom frivilliga successiva avsättningar skapa en stiftelsefordran, som skall utgöra säkerhet för de anställdas pensionsanspråk i händelse av bolagets obestånd eller likvidation. Avsättning till pensionsstiftelse enligt 1937 års lag kan sålunda avse belopp, överstigande eller understigande vad som ur företagsekonomisk synpunkt bör anses motsvara rörelsekostnad under räkenskapsåret för pensionering. Avsättningen beslutas av bolagsstämma i samma ordning som tidigare avsättning av vinstmedel till pensionsfond. Att sålunda avsättningen tages av vinstmedel, har i samband med pensionsstiftelselagens antagande föranlett, att genom tilllägg till skattelagstiftningen avdrag tillåtits för sådan avsättning, utan hänsyn till om avsättningen understiger eller överstiger vad som företagsekonomiskt skulle motsvara omkostnad för räkenskapsåret.

Avsättning till pensionsstiftelse, som avses i 1937 års lag, måste enligt denna lag ske av vinstmedel, och de aktiebolag, som ha sådana stiftelser, ha erhållit särskilda anvisningar från patent- och registreringsverket, huru avsättning till sådan pensionsstiftelse lämpligen skall redovisas i bolagets balansräkning. Tydlig upplysning erhålles därför av balansräkningen om skedd avsättning. För att vinna full inblick i det ekonomiska läget av bolagets pensionsfråga måste upplysningar inhämtas från bolaget. Sådan full inblick kan icke givas vare sig genom balansräkningen eller genom vinst- och förlusträkningen.

109 (103) §.

Rörande förvaltningsberättelsens innehåll föreskrives i 69 § gällande aktiebolagslag allenast, att i förvaltningsberättelsen skall lämnas redogörelse för de under året verkställda avskrivningarna och grunderna därför. Även beträffande förvaltningsberättelsen har beredningen ansett närmare bestämmelser böra givas i fråga om dess innehåll för vinnande av en upplysande och klar redovisning. I 1 mom. ha sådana bestämmelser upptagits. Redovisningen för avskrivningarna skall, såsom framgår av vad förut anförts, enligt förslaget lämnas i vinst- och förlusträkningen. Särskild bestämmelse har i 2 mom. upptagits rörande moderbolags förvaltningsberättelse.

I 1 mom. första stycket har införts bestämmelse, att i förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, lämnas upplysning om sådana för bedömningen av bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens och verkställande direktörs förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I andra stycket har upptagits föreskrift om skyldighet att lämna redogörelse för uppskrivning av anläggningstillgångar. Jämväl uppskrivning av omsättningstillgångar skall anmärkas.

Enligt förslaget skall årligen i vinst- och förlusträkningen redovisning lämnas för avskrivningar på anläggningstillgångar eller avsättningar till värdeminskningskonton för anläggningstillgångar. Enligt tredje stycket av 1 mom. skall, om någon viktigare ändring vidtages beträffande sådana avskrivningar eller avsättningar, ändringen angivas i förvaltningsberättelsen. Om i andra avseenden någon viktigare ändring vidtagits i förhållande till tidigare balansräkning, skall likaledes ändringen angivas i förvaltningsberättelsen.

I fjärde stycket har föreslagits, att där avsättning till reservfond eller skuldregleringsfond skall ske, styrelsen och verkställande direktör skola i förvaltningsberättelsen framställa förslag om sådan avsättning, samt att styrelsen jämväl i övrigt skall avgiva förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

I 2 mom. har beredningen som nämnts upptagit särskild bestämmelse rörande moderbolags förvaltningsberättelse. I sådant hänseende har stadgats, att förvaltningsberättelsen för moderbolag skall, där ej resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet uppgives, innehålla särskilt uttalande, huruvida detta resultat enligt avgiven koncernbalansräkning eller koncernredogörelse överstiger eller understiger resultatet av moderbolagets verksamhet enligt dess balansräkning.

Bank- och fondinspektionen har förklarat sig med tillfredsställelse hälsa föreskriften i första stycket av 1 mom. För att föreskriften skulle få åsyftat värde borde det förväntas att i den första förvaltningsberättelsen efter lagens ikraftträdande lämnades en fylligare redogörelse för bolagets verksamhet och ställning. Likaså borde, om händelser av betydelse under en följd av år inträffat utan att vara av sådan vikt att de ansetts böra omnämnas i förvaltningsberättelsen, något senare år en sammanfattande redogörelse för sådana händelser inflyta i förvaltningsberättelsen. Beträffande 2 mom. har inspektionen såsom sin åsikt uttalat, att i förvaltningsberättelsen alltid borde angivas resultatet av koncernens verksamhet enligt avgiven koncernbalansräkning eller koncernredogörelse. För den händelse resultatet skulle anses mer än normalt osäkert, borde detta självfallet angivas. Inspektionen har hemställt att lagtexten ändrades i enlighet härmed.

Lagrådet har framhållit, att där egendom av någon betydenhet överfördes från anläggningstillgångarna till omsättningstillgångarna eller tvärtom, detta torde vara en sådan ändring, som avsåges med stadgandet i 1 mom. tredje stycket. Då det vore av största vikt för bevarande av kontinuiteten mellan balansräkningarna att icke ändring godtyckligt skedde i tillgångarnas fördelning på nämnda huvudgrupper, hemställde lagrådet, att stadgandet måtte kompletteras med uttrycklig föreskrift därom att redogörelse för viktigare ändring beträffande redovisningen av tillgångar såsom anläggningstillgångar eller såsom omsättningstillgångar skulle lämnas i förvaltningsberättelsen.

Beträffande bestämmelsen i 2 mom. har lagrådet funnit, att den föreslagna

lydelsen medgåve att förvaltningsberättelsens innehåll inskränktes till uppgifter så obestämda, att de icke gåve erforderlig ledning för bedömning av ställningen. Lagrådet hemställde, att stadgandet måtte erhålla den lydelse, att i förvaltningsberättelsen för moderbolag skulle uppgivas resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet.

Departements-
chefen.

Såsom jag redan vid behandlingen av stadgandet i 106 (100) § 3 mom. yttrat förordar jag, att tredje stycket i 1 mom. kompletteras på sätt lagrådet föreslagit. Härigenom förebygges på ett effektivare sätt än genom lagberedningens utformning av bestämmelsen, att godtycklig ändring i tillgångarnas fördelning på de båda huvudgrupperna sker.

Bank- och fondinspektionen och lagrådet ha vidare hemställt, att bestämmelsen i 2 mom. skärpes, så att skyldighet alltid skall föreligga att uppgiva det siffermässiga resultatet av koncernens verksamhet i dess helhet. Detta finner jag önskvärt.

Vad bank- och fondinspektionen i övrigt anfört kan jag likaledes biträda.

110 (104) §.

Enligt första stycket i denna paragraf skall, om aktiebolag är moderbolag, koncernbalansräkning eller koncernredogörelse avgivas.

Koncernbalansräkningen skall enligt andra stycket upptaga ett efter allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased upprättat sammandrag av moderbolagets och dotterbolagens balanser. Koncernbalansräkningen skall utvisa vinsten eller förlusten för koncernen, efter avdrag för internvinster.

I koncernredogörelsen skall, efter sammanställning av moderbolagets vinst eller förlust enligt dess balansräkning samt de på moderbolaget belöpande andelarna i dotterbolagens vinst eller förlust enligt deras balansräkningar och med avdrag för internvinster, angivas vinsten eller förlusten för koncernen i dess helhet. Bestämmelserna härom ha upptagits i tredje stycket.

Då såväl vinst som förlust hos ett dotterbolag kan helt eller delvis vara beaktad vid värderingen i moderbolagets balansräkning av aktieposten i dotterbolag, har i fjärde stycket stadgats, att i sådant fall koncernredogörelsen skall innehålla upplysning på vad sätt vinsten eller förlusten är beaktad i moderbolagets balansräkning. Härtill har anknutits en bestämmelse, att i koncernredogörelsen jämväl skall uppgivas, på vilket sätt avdrag gjorts för internvinster.

I sista stycket gives en bestämning av begreppet internvinst sålunda att med internvinst avses på moderbolaget belöpande andel av vinst å överlåtelse av tillgång inom koncernen, såvitt ej överlåtelse av tillgången därefter skett till köpare utanför koncernen eller ock förbrukning av tillgången eller nedsättning av dess värde ägt rum hos koncernbolag som förvärvat densamma.

Exportbolagen ha förklarar sig icke ha något väsentligt att erinra mot själva lagtexten. Där angivna krav torde utan större olägenhet kunna uppfyllas av koncernbolagen.

Kommerskollegium har uttalat, att det i stort sett ej haft någon erinran mot bestämmelserna i fråga om koncerner. Kollegium har dock velat påpeka, att i detta sammanhang liksom ock i vissa andra fall bestämmelserna givits en ganska svävande innebörd, i det att man som norm för angivna räkenskapshandlingars upprättande hänvisat till »god köpmannased». Kollegium har ifrågasatt, om man ej skulle ha nått längre i det syftemål som avsetts, i händelse man givit föreskrifterna särskilt om koncernbalansräkning en mera konkret utformning i anslutning till den ganska omfattande erfarenhet, som förelåge i fråga om dylika räkenskapshandlingars upprättande, och kriminaliserat ett överträdande av bestämmelserna. *Näringsorganisationerna* ha däremot förklarat sig dela lagberedningens uppfattning om lämpligheten av att föreskrifterna rörande koncernredovisning tills vidare icke utarbetades i vidare mån än som skett och att handlingarna till sådan redovisning undandroges publicitet, om moderbolagets styrelse så beslutade. *Bank- och fondinspektionen* har förklarat sig icke ha någon invändning att göra mot att lagtexten icke upptog några detaljerade bestämmelser om koncernbalansräknings upprättande. Icke heller har inspektionen haft någon erinran mot att närmare regler ej för närvarande gäves om när koncernbalansräkning eller koncernredogörelse skulle lämnas men har förklarat sig förutsätta, att om det i framtiden skulle visa sig att koncerner i större omfattning än som kunde anses lämpligt undandroge sig att uppgöra koncernbalansräkningar, skärpta lagbestämmelser genomfördes.

Bank- och fondinspektionen har ansett de föreslagna reglerna för koncernbalansräkning och koncernredogörelse vara närmast anpassade efter förhållandena inom industri- och handelsföretag. Däremot kunde reglerna icke lämpligen anlitas för bankaktiebolag och ej heller för förvaltningsbolag. En motsvarighet till 110 (104) § kunde sålunda icke lämpligen införas i banklagen. Det borde även tagas under övervägande, om icke särskilda regler borde givas för förvaltningsbolag. *Försäkringsinspektionen* har erinrat om att utländska försäkringsbolag kunde helt eller delvis ägas av ett svenskt förvaltningsaktiebolag. Den utländska lagstiftningen kunde förete väsentliga olikheter mot den svenska i fråga om både tillgångarnas värdering och skuldernas beräkning. I dylika fall torde det i regel vara omöjligt att åstadkomma en rättvisande bild med tillämpning allenast av de bestämmelser som upptagits i 110 (104) §. Inspektionen ville ifrågasätta, att dessa bestämmelser kompletterades på sådant sätt, att av dem framginge, huruvida och i vad mån i förevarande avseende hänsyn skulle tagas till utländska dotterbolag samt utländsk bolagslagstiftning. Vad sålunda anförts vore även tillämpligt då ett svenskt försäkringsaktiebolag, utan ett förvaltningsbolag som mellanhand, ägde aktier i utländska bolag. *Svenska revisorssamfundet* har ansett, att bestämmelsen i första stycket fått större räckvidd än erfarenheten av koncernförhållanden här i landet krävde och de intressen, som skulle genom stadgandet skyddas, betingade. Endast i företaget med icke alltför ringa kapitalstyrka torde de risker, som den speciella koncernredovisningen avsåge att eliminera eller minska, vara för handen. Samfundet ansåge att till grund för

bedömandet av storleken av kapitalet hos de koncerner, vilka torde böra avkrävas särskild koncernredovisning, kunde läggas stadgandet i 113 (107) § 1 mom. andra stycket.

Bank- och fondinspektionen har vidare framhållit, att det beträffande såväl koncernbalansräkningar som koncernredogörelser måste krävas, att den verkliga årsvinsten klart framträdde. För det första måste alltså årsvinsten redovisas för sig, skild från balanserade vinstmedel. I lagtexten användes emellertid uttrycken vinst och förlust utan att det klart utsades, att härmed avsåges vinsten eller förlusten för räkenskapsåret. Lagtexten borde därför förtydligas, så att det klart framginge, att såväl koncernbalansräkningar som koncernredogörelser skulle innehålla uppgift om dels årets vinst efter avdrag för internvinster eller årets förlust, dels vilken del av årsvinsten som skulle avsättas till fonder av olika slag, och dels balanserade vinstmedel. Vidare måste emellertid för koncerner liksom för enhetliga bolagsbildningar upprätthållas kravet på att årsvinsten skulle utgöras av den verkliga rörelsevinsten och att i densamma icke finge ingå dolda uppskrivningar av anläggningstillgångar eller andra extra intäkter. Sådana intäkter måste, om de förekomme, redovisas för sig. I den slutpost på passivsidan, koncernens verksamhetsresultat, som beredningen omnämnde, borde förty endast redovisas moderbolagets och dotterbolagens årsvinster. Reserver motsvarande hos moderbolaget nedskrivna värden av aktier i och fordringar å dotterbolag ävensom av dotterbolagen redovisade reserver borde föras i en särskild post. Även för vinnande av detta önskemål torde lagtexten behöva fullständigas. Inspektionen ifrågasatte jämväl riktigheten av lagberedningens uttalande, att då hos dotterbolag föreläge förlust, densamma syntes vara tillräckligt beaktad vid värderingen av moderbolagets aktiepost i dotterbolaget, så snart aktiepostens verkliga värde trots förlusten finge anses uppgå till eller överstiga det i moderbolagets balansräkning å aktieposten upptagna värdet. Ett sådant framtagande av dolda reserver vore icke tillåtet för ett enstaka bolag och syntes icke heller motiverat för koncerner. Inspektionen har vidare som sin mening uttalat, att koncernvinster skulle helt elimineras, intill dess försäljning skett till köpare utanför koncernen. Slutligen har inspektionen erinrat om att det beträffande utländska dotterbolag kunde vara i främmande lagstiftning föreskrivet jämväl andra obligatoriska avsättningar än till reservfond och skuldregleringsfond. I tredje stycket borde därför uttrycket »efter avdrag för sådan avsättning som nyss sagts» utbytas mot »efter avdrag för i lag föreskriven avsättning till fonder» eller dylikt. Då det enligt inspektionens mening måste anses nödvändigt, att koncernredovisningen upprättades så, att uppgift om koncernens verkliga årsvinst erhöles, ifrågasatte inspektionen om det icke vore lämpligt att direkt föreskriva, att en vinst- och förlusträkning skulle upprättas för hela koncernen. *Handelskammaren i Karlstad* har anfört följande. Internvinsten betecknades i motiven såsom sammanfallande med skillnaden mellan det pris, som debiterades det köpande bolaget, och den hos det säljande bolaget bokförda anskaffnings- eller tillverkningskostnaden. I fråga om träförädlade företag med skogsägande dotterbolag för-

fores sålunda, att dotterbolagets råvaruprodukter överlätes på moderbolaget till gällande marknadspriser och moderbolaget bokförde dessa råvarutillgångar, i den mån dessa icke förbrukades, till ett s. k. normallagerpris. Huruvida detta normallagerpris vore så mycket lägre än överlåtelsepriset, att därmed internvinsten vore eliminerad, kunde i det speciella fallet icke fastställas, då i ett skogsföretag självkostnaden för de olika sortimenten av praktiska skäl icke kunde fixeras. Trots att det alltså här mycket väl kunde föreligga en internvinst, strede det mot vanlig god köpmannased att beteckna den vid ett sådant redovisningssätt förekommande internvinsten såsom något i koncernhänseende missvisande. Även leveranser från ett träförädlade bolags direktägda skogar gottgjordes efter gällande marknadspris, oavsett om varan blivit förbrukad eller försäld i rörelsen. Även härvid skulle man de facto kunna tala om internvinst. Det vore emellertid omöjligt att avgöra om det vore eget eller köpt virke som återfunnes i lagerbehållningen vid årets slut. Det vore därför önskvärt, att i förevarande paragraf gjordes ett tillägg av innebörd, att i sådana fall, där internvinsten vore svår att fixera, kravet på eliminering av internvinsten icke skulle göras gällande i högre grad än som motsvarade vedertaget bruk och i övrigt god köpmannased. Beträffande tredje stycket har handelskammaren förmenat, att det icke tydligt framginge av lagtexten, att det avdrag för vinstutdelning, som där föreskrevs skola ske vid uppgivandet för vart dotterbolag av den på moderbolaget belöpande andelen i dotterbolagets vinst, avsåge sådan vinst som moderbolaget i sin redovisning tillgodogjort sig av dotterbolagets vinst för ifrågavarande år. Ett förtydligande syntes därför erforderligt.

De nya bestämmelserna om redovisning i koncernförhållanden ha i **det** Departements-
chefen. stora hela icke mött några principiella invändningar vare sig från näringslivets sida eller från de hörda institutionerna i allmänhet. De framställda invändningarna hänföra sig väsentligen till spørsmålet om reglernas tillämplighetsområde ävensom till vissa detaljer i bestämmelserna.

Jag vill till en början gentemot vad bank- och fondinspektionen samt försäkringsinspektionen yttrat beträffande tillämpligheten av koncernreglerna å bank- och försäkringsbolag erinra, att lagberedningen icke avsett, att reglerna om moderbolag och dotterbolag skulle äga tillämplighet på bankaktiebolag. Med hänsyn till arten av den rörelse, som drives av försäkringsbolagen, och den inspektion, som finnes över dem, bör det vid en kommande översyn av försäkringslagstiftningen särskilt övervägas, om och i vad mån regler om koncernredovisning böra upptagas beträffande försäkringsaktiebolagen. Däremot synes det icke vara möjligt att — på sätt bank- och fondinspektionen och försäkringsinspektionen ifrågasatt — i aktiebolagslagen stadga undantag från reglerna om koncernredovisning för s. k. förvaltningsbolag.

Svenska revisorssamfundet anser, att koncernredovisning borde krävas endast då koncernens aktiekapital eller maximikapital uppginge till två miljoner kronor eller däröver eller då moderbolagets aktier eller av moderbolaget

utgivna obligationer vore noterade å fondbörs. En sådan begränsning anser jag icke lämplig. Jag vill erinra, att lagberedningen för koncernredovisning föreslagit en enkel form, koncernredogörelse, som kan anlitas, där erforderlig bokföringsteknisk sakkunskap för upprättande av koncernbalansräkning icke finnes.

Kommerskollegium ifrågasätter bl. a. huruvida man ej skulle ha nått längre i det syftemål som avsetts, om man givit föreskrifterna rörande koncernbalansräkning en mera konkret utformning. Såsom framgår av lagberedningens motiv utarbetade beredningen i ett tidigt skede tvingande lagbestämmelser om redovisningen för en koncerns ställning och resultatet av koncernens verksamhet. Emellertid visade sig dessa lagbestämmelser alltför invecklade. Beredningen avstod därför från att framlägga förslag om sådana regler och har därvid kunnat stödja sig på instämmanden från de delegerade för de övriga nordiska länderna. Genom de föreslagna reglerna givas i lagen endast vissa huvudgrundsatser rörande koncernredovisningen. Denna ståndpunkt synes mig vara välmotiverad. Lagen bör icke binda det ekonomiska livet vid metoder, som efter kort tid kunna visa sig föråldrade och mindre ändamålsenliga, utan hålla möjligheten öppen för utveckling på detta viktiga område genom praxis, bokföringsteknik och företagsekonomisk teori.

Enligt den för aktiebolag gällande huvudprincipen må endast vinsten enligt fastställd balansräkning utdelas. Denna princip har kommit till uttryck i en tvingande lagregel. Vad koncerner angår är det viktigaste kravet att genom koncernredovisningen få beträffande moderbolag bestämd den motsvarande gräns, vars överskridande ej må ske av hänsyn till att resultatet av koncernens verksamhet i realiteten understiger den vinst moderbolagets balansräkning eventuellt utvisar. Bank- och fondinspektionen har emellertid yrkat, att årets vinst och balanserade vinstmedel för koncernen skulle redovisas för sig. Självfallet skulle det vara av stort intresse att beträffande moderbolag ha tillgång ej blott till en redovisningshandling utvisande den legala gränsen för utdelningen, nämligen den behållna vinsten för koncernen i dess helhet under årens lopp, utan också till en redovisningshandling, utvisande senaste årets vinst. Att upptaga bestämmelser om legal skyldighet för moderbolag att upprätta en vinst- och förlusträkning för koncernen läser åtminstone tills vidare icke vara praktiskt genomförbart. De bestämmelser, som föreslås av beredningen, synas mig innefatta ett stort framsteg, även vid jämförelse med främmande moderna aktiebolagslagar, t. ex. den nya engelska. Lagstiftningen synes tillsvidare böra stanna vid det viktigaste kravet, nämligen fastställandet av den legala gränsen för vinstutdelningen vid koncernbildning.

I detta sammanhang torde böra påpekas, att vissa av de mycket stora moderbolagen, som behärska en omfattande koncernbildning, för närvarande upprätta jämväl vinst- och förlusträkning för koncernen. Dessa bolag ha till sitt förfogande framstående bokföringsteknisk sakkunskap och äro i stånd att upprätta en mycket ingående koncernredovisning. För dem är det naturligtvis möjligt ej blott att uppställa en vinst- och förlusträkning för kon-

cernen utan även att specialisera koncernbalansräkningen sålunda att av denna framkomma upplysningar utöver uppgift om vinsten eller förlusten för koncernen i dess helhet i den mening nyss angivits. Men det synes vara en framtidsfråga, hur långt lagstiftningen ytterligare bör ingripa i fråga om redovisningens specialisering.

Bank- och fondinspektionen har vidare ifrågasatt riktigheten av beredningens uttalande, att då hos dotterbolag föreligger förlust, densamma synes vara tillräckligt beaktad vid värderingen av moderbolagets aktiepost, så snart aktiepostens verkliga värde trots förlusten får anses uppgå till eller överstiga det i moderbolagets balansräkning upptagna värdet på aktieposten. Även enligt min mening står nämnda uttalande i mindre god överensstämmelse med förslaget princip att koncernen såvitt möjligt bör behandlas som en enda ekonomisk enhet. Jag vill sålunda ansluta mig till bank- och fondinspektionens ståndpunkt att förlusten bör redovisas i koncernredogörelsen, där den ej beaktats genom att värdet å aktieposten med anledning av förlusten nedsatts i moderbolagets balansräkning.

Bank- och fondinspektionen har även framställt anmärkning beträffande beräkningen av internvinst. Såsom internvinst betraktas enligt förslaget hela vinsten på grund av överlåtelse mellan moderbolaget och helägt dotterbolag. Är dotterbolaget ej helägt utan moderbolagets aktiepost motsvarar t. ex. endast 60 procent av aktierna i dotterbolaget, bör enligt lagberedningens mening såsom internvinst betraktas endast 60 procent av vinst å överlåtelse mellan moderbolaget och dotterbolaget. Jag delar lagberedningens uppfattning, att det icke är lämpligt att föreslå legala regler, vilka skulle gå längre än som följer av koncernförhållandets natur. Lagberedningens förslag synes innefatta en godtagbar lösning även på nu berörda punkt.

Beträffande den av handelskammaren i Karlstad berörda frågan hur anskaffningskostnaden borde beräknas, när dotterbolag tillhandahölle moderbolaget råvaror, vill jag erinra, att någon viss metod för internvinsteliminering ej är fastställd i förslaget. Om en normallagervärdering bygger på sådana grunder, att internvinster därigenom i stort sett elimineras, torde den därför böra godkännas såsom en tillfredsställande metod för internvinsteliminering. Det är vidare otvivelaktigt tillåtligt enligt förslaget att allenast approximativt beräkna, hur stor del av råvarulagret, som härrör från utomstående, från dotterbolag och från moderbolagets egna skogar.

Slutligen vill jag — till bemötande av vissa anmärkningar mot tredje stycket vilka framkommit i ett par yttranden — framhålla dels att det icke torde vara nödvändigt att av hänsyn till möjligen förefintlig utländsk lagstiftning avseende legal avsättning av vinstmedel i större omfattning än svensk lag kräver ändra avfattningen av nämnda stycke, dels ock att det även utan förtydligande torde vara uppenbart, att vid fastställande av moderbolags andel i dotterbolags vinst avdrag skall ske för vinstutdelning, såvitt moderbolaget i sin resultatredovisning tillgodofört sig sådan utdelning från dotterbolaget.

Om revision.

111 (105) §.

Enligt 72 § i gällande aktiebolagslag skola styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper granskas av en eller flera revisorer. Dessa väljas å bolagsstämma; dock kan i bolagsordningen bestämmas, att en eller flera revisorer skola på annat sätt utses att jämte de å bolagsstämman valda deltaga i granskningen.

I första stycket första punkten av förevarande paragraf angives revisorerernas uppdrag i överensstämmelse med stadgandet i 72 § första stycket aktiebolagslagen sålunda, att de ha att granska styrelsens och verkställande direktörs förvaltning samt bolagets räkenskaper. Medan enligt gällande rätt det står varje aktiebolag fritt att bestämma antalet revisorer till en eller flera, skall enligt förslaget större bolag ha minst två revisorer. Beträffande skyldigheten att ha flera revisorer har beredningen i första stycket andra punkten föreslagit samma gräns som i 83 (77) § beträffande kravet på flera styrelseledamöter. Om enligt bolagsordningen aktiekapitalet eller maximikapitlet överstiger 300,000 kr., skola sålunda minst två revisorer utses.

Såsom i den allmänna inledningen nämnts ha i förevarande paragraf upptagits bestämmelser, varigenom möjlighet beredes aktieägarna att i fråga om revisorerernas tillsättande påkalla tillämpning av en proportionell valmetod. Föreskrifter härom återfinnas bl. a. i tredje stycket.

Beträffande bestämmelsen att minst två revisorer skola utses om aktiekapitalet eller maximikapitalet enligt bolagsordningen överstiger 300,000 kr. ha i några utlåtanden framställts erinringar. Sålunda har *föreningen auktoriserade revisorer* uttalat, att det icke vore lämpligt att i bolag av viss storleksordning obligatoriskt skulle utses minst två revisorer. I ett stort antal fall förekomme icke något från majoriteten avvikande minoritetsintresse. Och en minoritet, där sådan funnes, syntes vara tillfyllest tillgodosedd genom bestämmelserna i förevarande paragraf tredje stycket och i 114 (108) §. Önskemålet att tillgodose revisionens effektivitet vunnes bättre genom att ställa större krav på revisorerernas kompetens än genom att öka deras antal. Genom föreskriften att i vissa bolag skulle finnas minst två revisorer gäves sanktion åt lekmannarevisionen, eftersom det knappast kunde vara avsikten att framtvinga val av två yrkesrevisorer. Då detta syntes innebära ett hämmande av den pågående utvecklingen mot en mer effektiv revision och lekmanneelementets medverkan ofta kunde medföra direkta olägenheter för revisionsarbetets utförande och även onödiga kostnader, hemställdes att bestämmelsen i första stycket andra punkten måtte utgå. Även *Sveriges advokatsamfund* har förmenat, att anledning icke föreläge att föreskriva att minst två revisorer skulle utses, därest aktiekapitalet uppginge till visst belopp. Någon effektivare kontroll vunnes icke härigenom. Minoritetens intresse tillgodosåges genom dess rätt att begära att två revisorer skulle utses. *Exportbolagen* ha ansett det mindre lämpligt att göra antalet revisorer beroende enbart av aktiekapitalets

storlek. Under alla förhållanden borde den ändringen vidtagas, att allenast det faktiska aktiekapitalet bleve av betydelse i förevarande avseende.

Vidare ha beträffande förevarande bestämmelse framförts enahanda synpunkter och yrkanden i fråga om gränsdragningen som vid 83 (77) §. *Näringsorganisationerna* ha ansett, att aktiekapitalets storlek enligt den senast fastställda balansräkningen eller, vid bildande av nytt bolag, storleken av det kapital som finge tecknas borde vara avgörande för revisorernas antal. *Bank- och fondinspektionen* har funnit det faktiska aktiekapitalet och icke maximikapitalet enligt bolagsordningen böra tagas i beräkning vid bedömandet av det minsta antal revisorer som finge utses. *Föreningen auktoriserade revisorer* har ansett summan av bolagets skulder och dess behållna förmögenhet giva bättre uttryck för bolagets storlek än aktiekapitalet eller maximikapitalet. *Försäkringsinspektionen* och *bankinspektören* ha funnit omslutningen böra vara avgörande för antalet revisorer. Slutligen har *handelskammaren i Gävle* förordnat att gränsen droges vid ett aktiekapital eller maximikapital å 500,000 kr.

Handelskammaren i Gävle har vidare ansett bestämmelse böra upptagas därom att revisorernas granskning skulle omfatta jämväl bolagsbildningen.

I det i sjätte stycket angivna fallet borde det enligt *bank- och fondinspektionens* mening åligga aktieägargrupp som där avsåges att, om stämman påyrkade det, utse auktoriserad revisor. I dylikt fall syntes nämligen bolagsstämma icke böra var skyldig att godtaga godkänd granskningsman såsom revisor.

Av skäl, som anförts vid 83 (77) §, har *lagrådet* beträffande bolag med minimi- och maximikapital funnit, att storleken av det verkliga aktiekapitalet borde vara avgörande jämväl för frågan huruvida i bolaget skulle finnas mer än en revisor. Lagrådet, som ansåge att minst två revisorer borde finnas i bolag med aktiekapital överstigande 300,000 kr., hemställde, att stadgandet måtte ändras i enlighet härmed. Bestämmelsen i sista stycket kunde lämpligen flyttas till 116 (110) §.

Även om en ensam revisor kan tänkas verkställa revisionsarbetet lika till-*Departementa-*
fredsställande som två eller flera, synes i stort sett ett system med två *chefen.*
eller flera revisorer erbjuda det företrädet, att stödet av en eller flera medrevisorer stärker den enskilde revisorns känsla av självständighet gentemot styrelsen. Om två eller flera revisorer utses för ett bolag, kan för revisionen erhållas såväl en yrkesrevisor med bokföringsteknisk sakkunskap som en representant för allmän eller mera speciell ekonomisk insikt eller erfarenhet, varigenom en allsidigare granskning av styrelsens förvaltning kan vinnas. Förslagets ståndpunkt synes mig därför böra bibehållas.

Vad angår de olika förslagen till gränsbestämning hänvisar jag till vad under 83 (77) § anförts. Jag förordar sålunda även här, att den ändringen i förslaget vidtages att gränsen höjes från 300,000 till 500,000 kronor.

Med anledning av vissa önskemål om en utläggning av förfarandet då revisorer tillsätts genom val vill jag framhålla följande. Lagtexten innebär, att om två revisorer skola väljas samt A, B och C föreslås, röstning

skall — om proportionell valmetod ej påkallas av därtill berättigad grupp — först ske om val av en revisor. Får A härvid de flesta rösterna, är han vald. Sedan röstas ånyo om val av en revisor, därvid alltjämt alla aktieägare deltaga i omröstningen. Får B härvid de flesta rösterna, är han vald. Vid lika röstetal skiljer lotten. — Om däremot proportionellt val påkallas av en därtill berättigad grupp och denna enar sig om X, är denne vald. Aktieägare, tillhörande grupp som sålunda utsett revisor, äger ej deltaga i valet av den andre revisorn. Denne väljes genom röstning av de aktieägare, som ej tillhöra gruppen. Den är vald, som får de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgöres valet genom lottning.

Då revisorerernas granskning skall avse, huruvida styrelsen behörigen bevakat bolagets intressen, åligger det givetvis revisorererna beträffande nybildat bolag att göra erinran, om styrelsen icke behörigen bevakar bolagets rätt gentemot stiftarna. Särskild föreskrift i ämnet är således icke erforderlig.

Praktiska skäl synas mig tala för att, på sätt förslaget innehåller, bolagsstämma i det fall, som avses i sjätte stycket, bör äga alternativt fordra utseende av auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

Sista stycket torde böra sammanföras med bestämmelsen i 116 (110) §.

112 (106) §.

Nu ifrågavarande paragraf innehåller bestämmelser om tiden för revisorerernas och revisorssuppleanternas uppdrag, entledigande, nyval m. m.

Lagrådet har påpekat, att bifall till lagrådets hemställan beträffande 83 (77) § tredje och femte styckena föranledde dels vissa jämkningar i förevarande paragrafs två första stycken dels ock uteslutande av sista punkten i andra stycket. Under åberopande av vad lagrådet anfört vid behandlingen av 34 (32) § hemställde lagrådet, att första punkten i fjärde stycket måtte erhålla den avfattningen att, om enligt aktiebolagslagen eller bolagsordningen revisor skulle vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman och ändring skedde i avseende å därtill utsedd person eller suppleant för denne eller beträffande sådan persons hemvist, styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen skulle därom göra anmälan för registrering.

Departements-
chefen.

Vad lagrådet anfört torde böra beaktas.

113 (107) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om revisors kvalifikationer. Enligt 72 § tredje stycket i gällande aktiebolagslag må till revisor ej utses den som är i bolagets eller styrelseledamots tjänst. I övrigt uppställer gällande lag icke några särskilda villkor för att kunna vara revisor. Enligt förslaget däremot skall revisor vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Vidare har föreslagits den bestämmelsen, att revisor skall ha den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden som med hänsyn till bolagets verksamhet erfordras för uppdraget.

Vidare har i 1 mom. andra stycket upptagits bestämmelser, enligt vilka minst en av revisorerna skall vara auktoriserad revisor, om aktiekapitalet eller maximikapitalet uppgår till två miljoner kronor eller däröver eller om bolagets aktier eller av bolaget utgivna obligationer äro föremål för notering å fondbörs inom riket. Härjämte har föreslagits att i andra bolag viss minoritet av aktieägare skall kunna begära utseende av auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman.

Den i 72 § tredje stycket gällande aktiebolagslag upptagna jävsregeln har i förslaget erhållit ett vidgat innehåll.

I paragrafens 2 mom. har beredningen föreslagit, att uppdrag såsom revisor må kunna anförtros vissa handelsbolag eller aktiebolag, som driva revisionsverksamhet.

I 3 mom. ha upptagits vissa bestämmelser om revisorer i koncernbolag. Enligt första stycket böra bland revisorerna i moderbolag, där det kan ske, någon eller några vara revisorer i dotterbolagen. I andra stycket föreskrives, att i dotterbolag må, utan hinder av vad i 1 mom. tredje stycket av paragrafen stadgas, av minst två revisorer en vara tjänsteman i moderbolaget.

Bestämmelserna i 1 mom. andra stycket ha föranlett erinringar i vissa yttranden, medan åter i andra yttranden uttryckligen uttalats tillfredsställelse med vad som där föreslagits. Det senare är fallet med yttrandet från *styrelsen för Stockholms fondbörs*. Styrelsen har framhållit att bestämmelsen, att där bolags aktier eller av bolag utgivna obligationer vore noterade å fondbörs inom riket, minst en av revisorerna skulle vara auktoriserad revisor, helt överensstämde med vad börsstyrelsen i cirkulärskrivelse till samtliga å fondbörsen inregistrerade bolag framfört såsom ett önskemål. *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* har framställt önskemålet, att av handelskammare auktoriserade revisorer och godkända granskningsmän komme att anlitas i större utsträckning än förslaget stadgade. *Sveriges advokatsamfund* har icke heller någon invändning mot bestämmelsen att i bolag av viss storlek en av revisorerna skulle vara auktoriserad. Att uppställa samma krav, där av bolaget utgivna aktier eller obligationer noterades på börsen, kunde vara i sak riktigt men frågan härom borde ej intagas i aktiebolagslagen utan i börsordningen. *Exportbolagen* ha likaledes ansett föreskriften om obligatoriskt utseende av auktoriserad revisor, då bolagets aktier noterades å fondbörs, böra inflyta i börsordningen.

Bank- och fondinspektionen har hållit före, att det faktiska aktiekapitalet borde vara avgörande då det gällde skyldighet för större bolag att utse revisorer med vissa speciella kvalifikationer. I fråga om kompetensen hos dessa revisorer har inspektionen ansett det böra — i analogi med vad som gäller enligt banklagen — lämnas aktiebolagen öppet att utse revisorer inom eller utom de auktoriserade revisorernas krets. Å ena sidan vore de auktoriserade revisorernas antal ej så stort och verksamheten huvudsakligen förlagd till några av de större städerna. Å andra sidan funnes i landet ett ej ringa antal revisorer utanför de auktoriserade revisorernas krets som

bedreve yrkesmässig revisionsverksamhet men av någon anledning icke erhållit eller sökt auktorisation. Inspektionen har därför föreslagit stadgande att, om bolagets aktiekapital uppginge till två miljoner kronor, en av bolagets revisorer skulle ha vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet. Då bolagets aktier vore föremål för notering på fondbörs, borde däremot jämväl enligt inspektionens mening en av revisorerna vara auktoriserad revisor. *Svenska revisorssamfundet* har som sin åsikt uttalat, att avgörande icke skulle fästas vid om revisor vore auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman utan vid hans reala kompetens. Samfundet har härutinnan anfört, att samfundet förstode och sympatiserade till fullo med stadgandets syfte att i angivna fall säkerställa en hög grad av kompetens inom bolagsrevisionen, men bestämmelserna i 111 (105) och 113 (107) §§ syntes draga en snävare gräns än som av praktiska skäl kunde anses önskvärd. Genom att — i motsats till vad staten själv liksom kommunala myndigheter vid tillsättandet av revisorer i företag, i vilka de vore direkt eller indirekt intresserade, praktiserade — icke ens undantagsvis medgiva personer med likvärdig realkompetens att utses till revisorer i de i 111 (105) och 113 (107) §§ angivna fallen uteslötes ett mycket stort antal personer från uppdrag, för vilka de vore synnerligen väl kvalificerade, och monopoliserades dessa uppdrag för de angivna båda kategorierna revisorer. Bland Sveriges bolagsrevisorer funnes ett betydande antal, som ägde en utomordentlig erfarenhet och kunnighet inom revisionsverksamheten utan att besitta den formella kompetens, som krävdes för att de icke skulle bli diskvalificerade av ifrågavarande stadganden. Samfundet har vidare såsom sin uppfattning uttalat, att icke aktiekapitalet eller maximikapitalet borde vara avgörande för skyldigheten att ha en särskilt kvalificerad revisor. Naturligare vore att anknyta till det totala kapitalet i rörelsen, oavsett huruvida detta vore eget eller främmande. I fråga om gränsdragningen ha vidare *näringsorganisationerna*, i likhet med vad de anfört vid 83 (77) och 111 (105) §§, ansett aktiekapitalets storlek enligt den senast fastställda balansräkningen eller, beträffande nytt bolag, storleken av det kapital som finge tecknas böra vara avgörande för frågan om auktoriserad revisor skulle vara obligatorisk. *Försäkringsinspektionen* har förordat att låta omslutningen vara avgörande för frågan, när auktoriserad revisor skulle utses. *Bankinspektören*, som härutinnan haft annan mening än bank- och fondinspektionens majoritet, har uttalat samma uppfattning som försäkringsinspektionen.

Bankinspektören har vidare föreslagit, att till komplettering av jävsreglerna för revisor i tredje stycket borde införas stadgande om förbud mot kreditgivning till revisor eller honom närstående företag annat än mot vissa slags säkerheter.

Lagrådet, som uttalat att stadgandet i första stycket andra punkten måste anses självklart, har med påpekande av att dess åsidosättande icke medförde någon påföljd ansett detsamma kunna utgå. Beträffande 1 mom. andra stycket har lagrådet i överensstämmelse med vad lagrådet anfört vid 83 (77) § funnit, att storleken av det verkliga aktiekapitalet borde, i de fall där skyldig-

heten att utse auktoriserad revisor gjordes beroende av aktiekapitalets storlek, vara avgörande. Lagrådet, som hölle före att skyldigheten i fråga, åtminstone för närvarande och så länge tillgången till auktoriserade revisorer vore tämligen begränsad, borde i här avsett fall gälla endast för bolag med ett aktiekapital av två miljoner kronor eller däröver, hemställde, att stadgandet ändrades i enlighet härmed.

Beträffande 2 mom. har *föreningen auktoriserade revisorer* ansett, att bolagsformen i vissa fall kunde erbjuda fördelar för en revisionsbyrå. För att förhindra vissa ogynnsamma erfarenheter av bolagsformen, som gjorts t. ex. i Amerikas Förenta Stater och Tyskland, erfordrades emellertid enligt föreningens mening lagföreskrifter av innebörd, dels att samtliga styrelseledamöter och revisorer samt suppleanter för dessa i revisionsbolag skulle vara auktoriserade revisorer, dels ock att samtliga aktier i revisionsaktiebolag skulle ägas av auktoriserade revisorer. Dreves revisionsverksamheten såsom handelsbolag eller kommanditbolag, borde samtliga delägare vara auktoriserade revisorer. Även *handelskammaren i Gävle* har uttalat tvivel om lämpligheten av bestämmelserna i detta moment. Det saknades bestämmelser om erforderliga kvalifikationer för styrelseledamöterna i revisionsbolag. Icke heller föreläge tillräckliga garantier mot missbruk eller mot obehörigt yppande av uppgifter.

Lagrådet har uttalat, att något behov av föreskrifter om revisionsbolag, var till förebilder funnes i utländsk rätt, veterligen ej framträtt här i riket. Lagrådet hemställde, att stadgandena i 2 mom. måtte utgå.

I fråga om 3 mom. har *försäkringsinspektionen* uttalat, att bestämmelsen i första stycket, med hänsyn till stadgandet i 117 (111) § 2 mom., borde vara tvingande för det fall att samtliga koncernbolag vore svenska bolag.

Bank- och fondinspektionen har ställt sig tveksam till det i andra stycket medgivna undantaget från jävsregeln i 1 mom. tredje stycket. Det kunde icke med säkerhet förutsättas att funktionären i fråga skulle i förekommande fall framställa erinringar mot av styrelsen vidtagna åtgärder. *Försäkringsinspektionen* har funnit bestämmelsen böra utgå ur förslaget, då syftet med stadgandet borde kunna vinnas på annat sätt utan att principen i 1 mom. tredje stycket frånginges.

Lagrådet har anfört, att även om en anordning sådan som den i första stycket föreslagna finge anses lämplig, borde stadgande härom icke behöva inflyta i lagen, utan det borde överlämnas åt vederbörande bolag att förfara så som det självt funne lämpligt. Stadgandet borde därför utgå. Vad anginge den i andra stycket stadgade eftergiften från jävsbestämmelserna i 1 mom. tredje stycket syntes densamma betänklig, när revisorn ej kunde förväntas under alla förhållanden komma att intaga den självständiga hållning, som måste krävas av honom. Lagrådet hemställde, att jämväl detta stycke måtte utgå.

Beträffande bestämmelsen i 1 mom. första stycket andra punkten har lagrådet hemställt, att den måtte utgå såsom självklar. Erfarenheten torde dock

*Departements-
chefen.*

ha tillfyllest ådagalagt, att den däri uttalade grundsatsen alltför ofta åsidosatts. Det bör också påpekas, att banklagen i samma instruktöriska syfte upptagit en bestämmelse av likartat innehåll. Bestämmelsen synes därför böra kvarstå.

Vad angår bestämmelserna i 1 mom. andra stycket har svenska revisorssamfundet vänt sig mot förslaget ståndpunkt, att det skulle fordras att i vissa fall auktoriserad revisor och i andra fall auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman skulle utses. Den reella kompetensen borde, liksom vid statens utseende av revisorer, vara avgörande.

Någon garanti för att det viktiga kravet på reell kompetens tillgodoses torde icke kunna vinnas på annan väg än den föreslagna. Bland de medlemmar i revisorssamfundet, som icke äro auktoriserade revisorer eller godkända granskningsmän, torde åtskilliga finnas, vilka äga samma reella kompetens som godkända granskningsmän. För dem torde emellertid — med hänsyn till gällande praxis vid godkännande av yrkesrevisorer vilka genom sin revisorsverksamhet visat sig äga erforderlig kompetens såsom granskningsmän — hinder icke möta att erhålla godkännande såsom granskningsmän. Revisorssamfundets hemställan, som berör ett mycket viktigt moment i strävandena för revisionens stärkande, synes mig icke böra föranleda ändring i förslaget. Bank- och fondinspektionen anser i likhet med lagberedningen, att då bolags aktier eller av bolaget utgivna obligationer äro föremål för notering å fondbörs, en av revisorerna skall vara auktoriserad revisor. Däremot bör enligt inspektionens mening i andra bolag med aktiekapital uppgående till två miljoner kronor — i analogi med banklagen — allenast föreskrivas, att en av revisorerna skall hava vunnit beprövad erfarenhet av revisionsverksamhet. Häremot måste framhållas, att någon motsvarighet till den materiella kontroll som stadgas i banklagen icke föreligger i fråga om vanliga aktiebolag. Registreringsmyndigheten kan utöva kontroll endast över att auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman väljes, ej över en revisors reella kompetens. Någon ändring av förslaget i nu nämnda hänseende torde därför ej böra göras.

Av skäl, som vid 83 (77) och 111 (105) §§ anförts i fråga om skyldighet att ha en eller flera styrelseledamöter eller revisorer, finner jag storleken av aktiekapitalet eller maximikapitalet böra vara avgörande för skyldigheten att utse en auktoriserad revisor i de fall, där denna skyldighet skall vara beroende av aktiekapitalets storlek. I detta sammanhang vill jag nämna, att enligt inhämtade upplysningar antalet auktoriserade revisorer för närvarande uppgår till 160. Den årliga ökningen torde kunna beräknas till 8—10. Frågan om auktorisation av revisorer torde framdeles vid behov böra bliva föremål för övervägande.

Bankinspektören har erinrat om att en revisor kunde försättas i en av styrelsen beroende ställning genom att kredit beviljades honom av det bolag, vari han vore revisor. Något praktiskt behov av en särskild bestämmelse därom synes dock knappast föreligga. Beträffande jävsreglerna i övrigt torde allenast böra vidtagas en mindre jämkning för att fullständiga jäven på grund av svågerlag.

Vad beträffar de i 2 mom. föreslagna bestämmelserna har jag med hänsyn till de erinringar, som framställts däremot, ansett frågan om tillåtligheten av att till revisorer utse särskilda revisionsbolag böra lämnas åt framtiden.

Lagrådet har även hemställt, att båda styckena i 3 mom. måtte utgå. Detta möter emellertid vissa betänkligheter.

Första stycket i detta moment upptager bestämmelse, att bland revisorer-na i moderbolag bör, där det kan ske, någon eller några vara revisorer i dotterbolagen. Det är av största vikt, att ett moderbolags kontrollorgan äger full kännedom om dotterbolagens förhållanden. Och fall ha förekommit, där ett bristande iakttagande av den i bestämmelsen uttryckta grundsatsen medfört svåra ekonomiska konsekvenser. Jag anser mig därför ej böra utesluta bestämmelsen. Klandertalan torde kunna anställas, där vid ett revisorsval bestämmelsen uppenbarligen åsidosatts. Att på sätt försäkringsinspektionen ifrågasatt göra bestämmelsen tvingande för det fall att samtliga koncernbolag äro svenska bolag, synes dock ej tillräckligt grundat.

Vad andra stycket beträffar har lagrådet ansett detsamma böra utgå, enär den däri uttalade föreskriften vore betänkelig av det skäl, att den revisor som tillika är tjänsteman i moderbolaget icke kunde förväntas under alla förhållanden komma att intaga den självständiga hållning, som måste krävas av en revisor. Härtill må anmärkas, att ifrågavarande revisor under inga förhållanden blir ensam revisor. Syftet med bestämmelsen kan icke — såsom lagrådet ansett — främjas lika väl genom att i styrelsen finnes en representant för moderbolaget. Revisorn har själfvallet vida större möjlighet än en styrelseledamot att skaffa sig den för en kontroll erforderliga inblicken i dotterbolagets organisation, bokföring och förvaltning. Även andra stycket torde därför böra bibehållas.

114 (108) §.

Gällande aktiebolagslag saknar bestämmelser om påföljd av att bolagsstämma underlåter att välja revisorer. Beredningen har, på grund av vikten av att revisionen verkligen kommer att innefatta kontroll över efterlevnaden av de för aktiebolagen gällande föreskrifter, upptagit bestämmelser om sådan påföljd i förslaget.

Lagrådet har erinrat, att därest, såsom lagrådet hemställt under 34 (32) §, bestämmelserna om registrering av revisorer begränsades till sådana fall, där revisor enligt aktiebolagslagen eller bolagsordningen skulle vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, motsvarande begränsning borde iakttagas i sista stycket av förevarande paragraf. I ett nytt stycke borde föreskrivas, att vad i paragrafen stadgades för de fall att revisor utsetts utan iakttagande av bestämmelse i 113 (107) § skulle gälla även i fråga om revisorssuppleant.

Vad lagrådet anfört kan jag biträda. Därvid bör dock den av lagrådet förordade nya bestämmelsen utvidgas till att gälla även för det fall att revisors-suppleanter ej utsetts till erforderligt antal.

115 (109) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om s. k. minoritetsrevisor. Paragrafen motsvaras i gällande lag av 73 §.

Exportbolagen ha ansett bestämmelserna i denna paragraf kunna medföra betänkliga konsekvenser. Bolagen ha framhållit, att förslaget motive-rats med hänvisning till önskvärdheten att bereda visst skydd åt ägare av aktier med begränsat röstvärde. Differentieringen i röstvärde hade emellertid i regel tillkommit för att kunna erhålla utlänningar såsom aktieägare. Då aktier med begränsat röstvärde förvärvats, finge man utgå från att förvärva-ren frivilligt avstått från sin rätt till fullt medinflytande i bolaget. Den utsträckta rätt som enligt förslaget skulle tillkomma utländska aktieägare att få revisor utsedd kunde icke vara till gagn för svenska aktiebolag. Liknande synpunkter ha gjorts gällande av *Sveriges mekaniska verkstäders förbund*.

Lagrådet har ansett att, då länsstyrelsen allenast i undantagsfall finge utse mera än en revisor för sådant uppdrag som avsåges i paragrafen, detta borde komma till tydligt uttryck, exempelvis genom användande av orden »då särskilda omständigheter därtill föranleda».

Departements-
chefen.

Med anledning av den erinran, som framställts av exportbolagen, vill jag påpeka, att enligt gällande lagstiftning rätten att påkalla utseende av minoritetsrevisor tillkommer aktieägare efter aktiebeloppet, ej röstvärdet. Härutinnan överensstämmer således förslaget med gällande lagstiftning. Revisorns person bestämmes av länsstyrelsen. Och i beredningens motiv har betonats, att en »lämplig och opartisk person» skall förordnas. Förordnande meddelas, efter det frågan behandlats på bolagsstämman, i regel på framställning av styrelsen. Det kan förväntas, att erinringar från styrelsens sida mot person, som föreslås av minoritet, skola skänkas tillbörlig uppmärksamhet.

Lagrådets erinran torde böra beaktas.

116 (110) §.

I denna paragraf har beredningen föreslagit bestämmelser angående tillämpligheten beträffande revisor, som länsstyrelsen utser, av vissa i föregående paragrafer meddelade bestämmelser om revisors kvalifikationer m. m., varjämte stadgats att sådan revisor skall vara berättigad att av bolaget erhålla skäligt arvode.

Lagrådet har ansett hänvisningen till 112 (106) och 113 (107) §§ kunna såsom överflödig utgå. Vid 111 (105) § har lagrådet vidare hemställt, att sista stycket i samma paragraf måtte överflyttas hit.

Departements-
chefen.

Paragrafen torde böra omarbetas i enlighet med vad lagrådet anfört.

117 (111) §.

I förevarande paragraf meddelas bestämmelser om revisorernas plikter. I tredje stycket av 1 mom. ha angivits de förutsättningar, under vilka revisor äger rätt att anlita medhjälpare.

I 2 mom. ha upptagits föreskrifter om de särskilda uppgifter, som åvila revisorerna i moderbolag.

Beträffande bestämmelserna i 1 mom. har *föreningen auktoriserade revisorer* uttalat tvekan om lämpligheten av att i lagtexten intaga en uppräknig av revisorns huvuduppgifter och hans granskningsarbete, eftersom revisionstekniken vore stadd i ständig utveckling.

Föreningen auktoriserade revisorer har funnit de i tredje stycket av 1 mom. förekommande begreppen »arbetets art» och »omfattning» kunna i den praktiska tillämpningen leda till godtycke sålunda att bolagen utan fog förebure att visst revisionsarbete icke vore av den i lagen avsedda arten och därigenom förhindrade användande av assistent. Mera anlitade och erfarna revisorer skulle därigenom tvingas att avböja ett dylikt revisionsuppdrag. Något behov av den föreslagna bestämmelsen från aktiebolagens egen synpunkt förelåge icke. Det hemställdes därför, att bestämmelsen måtte utgå. *Handelskammaren i Karlstad* har ansett bestämmelsen i tredje stycket ägnad att befordra, att revisionsarbete som tidigare utförts av auktoriserade revisorer överlätes på arbetskrafter som icke vore lika kvalificerade. Handelskammaren motsatte sig bestämt förslaget formulering och ansåge att — om stadgandet bibehölles — det borde avfattas så, att anlitande av medhjälpare tillätes allenast där bolagsstämman vid revisorsvalet lämnat sitt bifall därtill.

Slutligen har *bank- och fondinspektionen* uttalat, att den ansåge övervägande skäl tala för att, där icke särskild revisions- eller kontrollavdelning vore inrättad inom bolaget, siffergranskare utsåges av revisorerna. I synnerhet i mindre bolag, där verkställande direktören själv handhade bokföringsarbetet eller i detalj dirigerade detsamma, kunde det icke anses lämpligt att han ägde påverka valet av siffergranskare.

Beträffande 2 mom. har *bank- och fondinspektionen* funnit bestämmelse böra upptagas om skyldighet för revisorerna att kontrollera, att förbudet i 125 (119) § för dotterbolag att utöva rösträtt för aktier i moderbolaget icke överträdades.

Lagrådet har hemställt att, då något egentligt behov icke förelåge att genom lagstiftning reglera rätt för revisor att för biträde i revisionsverksamheten använda medhjälpare, bestämmelserna härom måtte utgå ur förslaget.

Bland de frågor, som i samband med beslutet om utredning rörande om-
arbetning av aktiebolagslagstiftningen angåvos böra bliva föremål för sär-
skild uppmärksamhet, var även frågan om de närmare bestämmelser, som
erfordrades rörande revisorernas verksamhet samt granskningens föremål
och omfattning. Nu ifrågavarande paragraf i förslaget upptager bestämmel-
ser rörande revisors huvudsakliga åligganden med avseende å granskningen,
118 (112) § beträffande avgivande av revisionsberättelse och 119 (113) §
om revisionsberättelsens innehåll. Bland annat på grund därav, att ännu en
lång tid torde förflyta, innan väl kvalificerade yrkesrevisorer kunna anlitas
för alla bolagsrevisioner, synas bestämmelserna vara välbehövliga.

Frågan om revisors rätt att använda medhjälpare är i praxis föremål för

*Departement-
chefen.*

skilda meningar. Sålunda torde understundom revisor förvägras att använda assistenter, medan det i andra fall — särskilt där fråga är om revision i större företag — anses naturligt att revisor anlitar assistenter i fråga om sådana arbeten som till omfånget och tidsåtgången äro betydande men eljest till sin art icke erfordra att revisorn själv utför dem. Då spörsmålet sålunda är föremål för olika uppfattningar, synes det lämpligt att detsamma klarlägges genom en uttrycklig lagregel. Någon anledning att avvika från den utformning beredningen givit åt ifrågavarande bestämmelse synes mig icke föreligga.

I anledning av vad bank- och fondinspektionen anfört vill jag framhålla, att det ej torde kunna förmenas bolagen att för den inre kontrollen utse siffergranskare. Beträffande det av inspektionen ifrågasatta tillägget till 2 mom., må erinras, att revisorerna ha tillgång till bolagsstämmoprotokollen, och det synes utan särskilt stadgande uppenbart, att erinran bör göras, om dotterbolag utövar rösträtt i strid mot lagen.

118 (112) §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om revisionsberättelsens avgivande. I första stycket har upptagits föreskrift bl. a. därom, att revisorerna vid återställandet av de till dem överlämnade redovisningshandlingarna skola å balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen ha tecknat påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämma med bolagets av dem granskade böcker eller icke, samt att påskriften i övrigt beträffande granskningen skall innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

Lagrådet har ansett nämnda föreskrift, vartill motsvarighet saknas i gällande lag om aktiebolag, icke vara påkallad av något verkligt behov. Lagrådet har därför förordat att föreskriften utginge.

Departement-
chefen

Då från praktiskt håll vitsordats, att det skulle vara till gagn med en påskrift, varav framginge att de av revisorerna granskade redovisningshandlingarna äro identiska med de framlagda, torde anledning ej föreligga att låta den av lagrådet berörda bestämmelsen utgå.

119 (113) §.

I paragrafen ha upptagits bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll. 1 mom. innehåller bestämmelser om revisionsberättelsen i aktiebolag i allmänhet och 2 mom. om revisionsberättelsen i moderbolag.

I fråga om bestämmelserna i 1 mom. har *svenska revisorssamfundet* ifrågasatt om det överhuvud vore lämpligt, att revisionsberättelsen innehölle ett rikt detaljmaterial. För bedömande av detta materials betydelse i förhållande till den bedrivna rörelsens art och omfattning fordrades en ingående kännedom om företaget, vilken endast i undantagsfall kunde vara för handen hos den som toge del av revisionsberättelsen. Jämväl *föreningen auktoriserade revisorer* har ifrågasatt lämpligheten och nyttan av att i revisionsberättelsen läm-

na en så ingående redogörelse för granskningens utförande som lagberedningens förutsatte. Ur kontrollsynpunkt vore det nämligen av stor vikt att revisionsarbetets förlopp icke bleve i detalj bekant för de personer, vilka vore föremål för kontrollen. *Svenska revisorssamfundet* har slutligen ansett att det borde krävas särskilt uttalande i revisionsberättelsen, hur bolaget ordnat sina assuranser.

Lagrådet har hemställt, att — jämte det viss förkortning skedde av 1 mom. första stycket — sista punkten i stycket, enligt vilken revisorerna ägde i berättelsen meddela erinringar, strökes. Därjämte har hemställts, att de två första leden av den i andra stycket förekommande uppräkningsföremåls utgå, liksom ock paragrafens fjärde stycke. Då vidare enligt lagrådets mening även utan uttryckligt stadgande torde ankomma på revisorerna att i revisionsberättelsen för moderbolag intaga meddelande om yppat hinder för erhållande av erforderliga upplysningar rörande dotterbolags förhållanden, ansåge lagrådet det i andra punkten av 2 mom. intagna stadgandet härom kunna utelämnas.

Vad först angår den i 1 mom. gjorda uppräkningsföremåls utgå av vad revisionsberättelsen skall innehålla vill jag med anledning av de framställda erinringarna även här framhålla, att säkerligen ännu en lång tid torde komma att förflyta innan väl kvalificerade yrkesrevisorer kunna anlitas för alla bolagsrevisioner. Det synes därför lämpligt att med en viss utförlighet angiva, i vilka olika avseenden en revisionsberättelse skall innehålla uttalande.

*Departements-
chefen.*

I fråga om den i 1 mom. första stycket intagna bestämmelsen angående revisors rätt att meddela erinringar synes det uppenbart, att revisorerna i många fall kunna önska bringa till aktieägarnas kännedom omständigheter, som icke anses vara av den art att de böra föranleda anmärkning. Huruvida rätt härtill enligt gällande lag tillkommer revisor, torde vara föremål för olika meningar. Att en sådan rätt är till gagn för en allsidig upplysning om bolagets förhållanden lärer dock vara uppenbart. Bestämmelsen bör därför bibehållas. De två första punkterna i andra stycket torde däremot såsom lagrådet föreslagit kunna utgå. Att på sätt lagrådet förordat jämväl utsluta fjärde stycket i 1 mom., som motsvarar en i samband med lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser införd bestämmelse i aktiebolagslagen m. fl. lagar, synes ej lämpligt.

Något särskilt stadgande om redogörelse för bolagets assuranser torde icke erfordras.

Beträffande 2 mom. har lagrådet ansett andra punkten kunna utelämnas. Lämpligheten härav kan emellertid ifrågasättas, då bestämmelsen är ägnad att stärka revisorernas ställning i fråga om koncernrevisionen. Jag anser mig därför ej böra tillstyrka lagrådets hemställan.

Om bolagsstämma.

120 (114) §.

I förevarande paragraf, som motsvarar 76 § första stycket i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om bolagsstämma, legitimation och

föranmälan. I fråga om föranmälan till bolagsstämma har i förhållande till gällande rätt såtillvida vidtagits en ändring, att föreskrift meddelats därom, att i den tid av högst tre dagar före stämman, inom vilken aktieägare på grund av bestämmelse i bolagsordningen skall vara skyldig att anmäla sig till deltagande i förhandlingarna, icke skola inräknas sön- och helgdagar.

121 (115) §.

Ifrågavarande paragraf, som motsvarar 76 § andra och tredje styckena i gällande aktiebolagslag, innehåller bestämmelser rörande försäkran vid bolagsstämma om äganderätt till aktier. Enligt nyssnämnda lagrum i gällande lag är den som å bolagsstämma vill själv eller genom ombud utöva rösträtt för aktie pliktig att, såframt å bolagsstämman aktieägare med sammanlagt aktiebelopp av minst en tiondel av det å stämman företrädda aktiekapitalet framställt yrkande därom, avlämna en av honom egenhändigt underskriven försäkran, att han icke under falskt sken av köp, gåva eller annat avtal åtkommit aktien utan verkligen är ägare av aktien, och att han ej heller för att kringgå i lag eller bolagsordningen meddelade bestämmelser om rösträtt förvärvat aktien med skyldighet att åter avyttra densamma. Detta stadgande äger icke tillämpning å den, till vilken aktien övergått genom arv, giftorätt eller testamente. Vidare föreligger ej skyldighet att avgiva försäkran, om den uppgivne ägaren förut å ordinarie bolagsstämma såsom ägare fört talan för aktien, såframt icke visas, att därefter förändring i äganderätten till aktien ägt rum.

Enligt förslaget må försäkran avse även familjerättsliga fång och skall bl. a. innefatta att vederbörande fortfarande är ägare av aktien. Försäkran må även avkrävas den som tidigare uppträtt såsom aktieägare utan att då ha avkrävts försäkran.

Sveriges advokatsamfund har uttalat, att det ansåge ändringarna i förhållande till gällande lag endast i begränsad utsträckning ägnade att bättra nuvarande förhållanden. De kunde t. o. m. komma att underlätta ett illojalt utnyttjande av skyldigheten att avgiva försäkran. Hithörande problem kunde enligt samfundets åsikt icke lösas genom att bygga ut nuvarande system. Det syntes däremot böra övervägas en anordning, varigenom med straff belades de fall där skenöverlåtelse utnyttjades på ett illojalt sätt. Då panthavare, nyttjanderättshavare och andra kunde ha ett berättigat intresse att i eget namn utöva aktieägarens rättigheter, vore det önskvärt med en ordning som å ena sidan erkände aktieägarnas rätt att låta de med äganderätten följande rättigheterna utövas av ställföreträdare i eget namn och å den andra sidan införde straff- och skadeståndsansvar, om ställföreträdarskapet utnyttjades till att åstadkomma ett annat bolagsstämmbeslut än det som skulle ha fattats, om den verkliga aktieägaren själv företrätt aktierna. Ansvar borde drabba såväl aktieägaren som den ställföreträdare, som låtit bruka sig till bulvan.

Lagrådet har i förtydligande syfte förordat något ändrad avfattning av paragrafen.

Jag finner ej skäl att med anledning av vad advokatsamfundet anfört från- *Departements-*
gå förslaget stådpunkt. *chefen.*

Vad lagrådet anfört torde böra iakttagas.

122 (116) §.

I gällande lag saknas bestämmelser om rätt och plikt för styrelseledamöter och revisorer att vara tillstädes vid bolagsstämma. I förevarande paragraf har beredningen upptagit uttryckliga bestämmelser om styrelseledamöters, verkställande direktörs och revisorers närvaro vid bolagsstämma.

Lagrådet har i anledning av bestämmelsen i sista punkten om rätt för vice verkställande direktör att närvara vid bolagsstämma, ändå att han ej är aktieägare, påpekat, att motsvarande föreskrift beträffande styrelsesuppleant icke ansetts erforderlig. *Lagrådet* ansåge det även utan lagstadgande vara klart, att både vice verkställande direktör och styrelsesuppleant vore berättigade att vara tillstädes å bolagsstämma vid behandling av ärende angående förvaltningsåtgärd, däri de deltagit. Att meddela bestämmelse om deras rätt att eljest närvara vid bolagsstämma syntes ej vara erforderligt. Ifrågavarande bestämmelse kunde därför utgå.

Lagrådets hemställan torde bifallas.

Departements-
chefen.

123 (117) §.

I denna paragraf har beredningen upptagit samma bestämmelser om jäv för aktieägare eller ombud för aktieägare å bolagsstämma som i 77 § gällande aktiebolagslag, allenast med den jämkning att bestämmelsen i andra stycket skall gälla även verkställande direktör.

I sista stycket har från jävsreglerna i paragrafens första stycke gjorts undantag för det fall, att fråga är om fusion mellan bolag som icke stå till varandra i förhållande av moderbolag och dotterbolag.

124 (118) §.

Nu ifrågavarande paragraf, som motsvarar 78 § i gällande aktiebolagslag, innehåller bestämmelser om val av ordförande, upprättande av röstlängd och förande av protokoll. I förslaget har upptagits uttrycklig bestämmelse om att till ordförande å bolagsstämma må utses utomstående, om bolagsordningen icke innefattar annan föreskrift.

För närvarande saknas bestämmelser, huru det bör förfaras å stämman för det fall att enighet ej vinnes vid val av ordförande och fastställande av röstlängd. Beredningen har därför föreslagit bestämmelser, vilka kunna bringas till tillämpning i dylika fall. I paragrafens tredje stycke ha bestämmelser meddelats rörande vem som skall öppna bolagsstämma, då ordförande ej är bestämd genom bolagsordningen. För sådan händelse har föreskrivits, att stämman skall öppnas av styrelsens ordförande eller av annan ledamot i sty-

relsen. I det fall att ingen styrelseledamot är tillstädes skall stämman öppnas av aktieägare eller ombud för aktieägare, vilken utses genom röstning mellan de närvarande efter huvudtalet och vid lika röstetal genom lottning.

Advokatsamfundet har föreslagit, att minoritet företrädande en tiondel av aktiekapitalet skulle äga genom ansökan hos länsstyrelsen före bolagsstämma påkalla utseende av opartisk ordförande på stämman.

Lagrådet har ansett, att då ordförande ej vore bestämd genom bolagsordningen, stämman skulle öppnas av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett. Regler för det fall att ingen styrelseledamot vore tillstädes vid stämman syntes icke vara behövliga.

*Departements-
chefen.*

Det synes betänkligt, att en minoritet skulle kunna — på sätt advokatsamfundet föreslagit — påtvinga stämman en ordförande som saknar kännedom om bolagets förhållanden. De föreslagna bestämmelserna, som ansluta sig till rådande bolagspraxis, synas vara att föredraga.

Lagrådets ändringsförslag torde böra iakttagas.

125 (119) §.

Denna paragraf motsvarar 79 § i gällande aktiebolagslag och upptager sålunda bestämmelser om rösträtt och beslut å bolagsstämma. Bestämmelserna i första stycket överensstämma helt med motsvarande stadganden i 79 § aktiebolagslagen. Dessa bestämmelser äro dispositiva, i den mån ej annat föreskrives i nämnda paragraf andra stycket. I de där meddelade föreskrifterna har beredningen föreslagit vissa ändringar. Sålunda har upptagits en bestämmelse, enligt vilken röstvärdet för aktie ej må överstiga tio gånger röstvärdet för annan aktie. Dessutom ha vissa nya bestämmelser föreslagits i förevarande paragraf tredje stycket och fjärde stycket andra punkten.

Sveriges advokatsamfund har ansett erfarenheten visa, att möjligheten att i bolagsordningen intaga bestämmelse att till ombud finge utses allenast aktieägare kunde leda till att en aktieägarmajoritet i illojalt syfte lyckades hindra en aktieägare att låta sig representeras genom sakkunnigt ombud. Denna inskränkning i den enskildes möjligheter att skaffa sig erforderlig hjälp borde borttagas. *Exportbolagen* ha uttalat, att några bärande motiv ej förelåge för bestämmelsen, att aktieägares rösträtt ej finge så inskränkas att röstvärdet för någon aktie överstege tio gånger röstvärdet för annan aktie. Nu gällande bestämmelser hade veterligen icke medfört några missbruk. I varje fall borde dispensmöjlighet föreligga. Även *näringsorganisationerna* ha i sitt tilläggsyttrande uttalat, att möjlighet till dispens borde öppnas. *Bankinspektören* däremot har ansett, att principen »lika kapitalinsats lika rösträtt» borde vara grundläggande för lagstiftningen. Undantag från denna regel borde endast göras för det fall, att det på grund av bestämmelserna i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag funnes önskvärt att genom att utgiva aktier med begränsad rösträtt öppna större möjligheter för förbjudet rättssubjekt att

förvärva aktier. Vidare borde stamaktie kunna medföra högre röstvärde än preferensaktie med hänsyn till den med stamaktien förenade större risken. Därjämte borde möjlighet hållas öppen att tillerkänna preferensaktie samma eller högre röstvärde för det fall, att preferensaktierna icke erhållit den utdelning, som tillförsäkrats dem med företrädesrätt.

Någon anledning att borttaga den från äldre rätt hämtade bestämmelsen, enligt vilken aktieägares rätt att rösta genom ombud må inskränkas till allenast ombud som själv är aktieägare, synes mig icke föreligga. En sådan bestämmelse tjänar ett legitimt intresse, främst i smärre bolag med en mera slutna krets av aktieägare. *Departements-
chefen.*

Förslagets stadgande rörande röstvärdesbegränsning synes mig välgrundat.

126 (120) §.

Förevarande paragraf, som upptager bestämmelser om fullmakt att företräda aktieägare på bolagsstämma, saknar motsvarighet i gällande lag. Fullmakt att på bolagsstämma företräda aktieägare och utöva rösträtt för hans aktier föreligger regelmässigt i skriftlig form. I denna paragraf har upptagits uttrycklig bestämmelse att dylik form erfordras, där ej aktieägaren vid stämman ger muntligt bemyndigande. Den skriftliga fullmakten skall i huvudskrift eller avskrift bifogas stämmoprotokollet. Vidare har upptagits föreskrift, att fullmakt ej är gällande för stämma som börjar senare än tre år efter fullmaktens utfärdande.

Mot tidsbegränsningen av fullmakt ha i några utlåtanden invändningar framställts. *Näringsorganisationerna* ha sålunda avstyrkt bestämmelsen och och därvid i huvudsak anfört följande. Lika viktigt som det vore att, då olika meningar gjorde sig gällande bland aktieägarna, tillfälle funnes till kontroll av rösträttsutövningen, lika betydelsefullt vore det att trygghet funnes för att näringslivets utveckling finge pågå i lugn. För befordrande av detta lugn vore det i stora och väl ansedda bolag brukligt, att aktieägare deponerade aktier för utövande av rösträtt hos styrelsen eller hos en s. k. aktieägareförening. Skulle förslaget om fullmaktspreskription bli genomfört, bleve det för bolagen nödvändigt att ideligen oroa aktieägarna med framställningar om nya fullmakter. I dåliga tider bleve säkerligen hänvändelserna ofta nog resultatlösa och i stället lämnades fältet öppet för spekulatorer. Under nuvarande förhållanden kunde visserligen rösträtt komma att bli utövad i annans namn, men rätte ägaren kunde när han så ville åstadkomma ändring, vartill komme aktieägarminoritetens kontrollmöjligheter. Även *exportbolagen* ha ansett, att någon tidsbegränsning för fullmakts giltighet ej borde ifrågakomma. *Bank- och fondinspektionen* har ifrågasatt, om icke en ur alla synpunkter tillfredsställande lösning skulle kunna vinnas genom att preskriptionsbestämmelsen bibehölles men tiden för fullmakts giltighet utsträcktes t. ex. till sex år. *Handelskammaren i Gävle* har föreslagit, att till sista punkten skulle fogas orden »såvitt ej av fullmakten uttryckligen framgår, att den utställts att gälla för viss, längre tid».

Beträffande bestämmelsen att fullmakt skall i huvudskrift eller avskrift bifogas bolagsstämmans protokoll har av *näringsorganisationerna* i deras tilläggsyttrande uttalats, att de funne bestämmelsen föga praktisk och att den borde utbytas mot föreskrift, att fullmakterna skulle under viss tid av bolaget förvaras. Även *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt lämpligheten av bestämmelsen. Likaså ha *exportbolagen* förordat att gällande rättsståndpunkt bibehölles.

Slutligen må nämnas, att *Sveriges advokatsamfund* uttalat den uppfattningen, att även telegrafisk fullmakt borde kunna givas.

Lagrådet har i fråga om den föreslagna tidsbegränsningen för fullmakts giltighet uttalat, att då det icke kunde anses tillfredsställande att å bolagsstämma rösträtt utövades för någon som, kanske sedan lång tid tillbaka, icke vidare vore aktieägare, lagrådet icke kunde tillstyrka bestämmelsens uteslutande. Däremot funne lagrådet den föreslagna tiden under vissa förhållanden vara väl kort och förordade därför att tiden förlängdes, förslagsvis till fem år. Bestämmelsen om att fullmakt skulle fogas till protokollet ansåge lagrådet böra uteslutas, då det borde stå vederbörande fritt att på annat sätt än det i beredningens förslag angivna förvara fullmakterna.

Departements-
chefen.

Jag delar lagrådets uppfattning, att förslagets tidsbegränsning för fullmakts giltighet bör i princip bibehållas. Med hänsyn till vad som i en del yttranden anförts torde emellertid giltighetstiden böra, på sätt lagrådet föreslagit, utsträckas till fem år.

Den i andra punkten föreslagna bestämmelsen att fullmakt skall bifogas stämmoprotokollet synes kunna utgå. Något praktiskt behov av att i paragrafen upptaga bestämmelse om telegrafisk fullmakt synes ej föreligga.

127 (121) §.

I denna paragraf ha upptagits vissa bestämmelser om ordinarie bolagsstämma. I första stycket givas sålunda bestämmelser om den tid inom vilken skall hållas ordinarie bolagsstämma, å vilken redovisningshandlingar och revisionsberättelse för det sistförflutna räkenskapsåret skola framläggas. Andra stycket upptager bestämmelser om tillhandahållande före stämman av nämnda handlingar. I tredje stycket har upptagits föreskrift om rätt för aktieägare att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie stämma.

Bank- och fondinspektionen har ifrågasatt, om icke den i första stycket föreslagna tiden av sex månader från räkenskapsårets utgång kunde inskränkas till fem månader.

Beträffande andra stycket har *Sveriges advokatsamfund* erinrat, att enligt 120 (114) § kunde i bolagsordningen införas bestämmelse om föranmälan till stämma, vilket i vissa fall kunde föranleda skyldighet att göra sådan anmälan redan sex dagar före stämman. Vidare måste aktieägare, som ville ha ett av honom framställt yrkande behandlat å ordinarie stämma, göra framställning därom minst tio dagar i förväg. De handlingar, som skulle

framläggas vid stämman, borde därför hållas tillgängliga minst fjorton dagar före denna, i stället för en vecka enligt förslaget, enär bolagsintressenterna i annat fall praktiskt taget saknade möjlighet att förbereda sitt deltagande i förhandlingarna. Även *bank- och fondinspektionen* har ansett den i andra stycket föreskrivna tidrymden vara för kort och föreslagit dess utsträckande till två veckor.

Näringsorganisationerna ha beträffande tredje stycket sista punkten hemställt, att det måtte stadgas skyldighet för den som framställt yrkande som avsåges i nämnda stycke att, därest styrelsen det begärde, förskjuta den beräknade kostnaden.

Lagrådet har förordat vissa jämkningar av huvudsakligen redaktionell innebörd.

Med anledning av vad som anförts i yttrandena vill jag framhålla, att be- Departements-
chefen. stämmelsen om att yrkande skall framställas minst tio dagar i förväg allenast avser yrkanden i ärenden som aktieägare upptager på eget initiativ. Yrkanden, som höra samman med innehållet i handlingar vilka av styrelsen skola framläggas vid stämman, må sålunda väckas senast vid denna.

De jämkningar som lagrådet förordat torde böra iakttagas.

128 (122) §.

I förevarande paragraf, som motsvarar 83 § första, andra och tredje styckena i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om rätten att påkalla extra bolagsstämma. Enligt 83 § andra stycket sista punkten aktiebolagslagen skall, där revisorerna vid olika meningar om extra stämmas hållande stanna i lika röstetal, deras mening gälla, som anse extra stämma ej böra hållas. Enligt förslaget skall däremot i sådant fall deras mening gälla, som anse sådan stämma böra hållas. Enligt vad av motiven framgår har en sådan ändring ansetts följdriktig i betraktande av att genom de i förslaget upptagna bestämmelserna om proportionell valmetod vid revisorsval minoritetsintressen vid det ordinarie revisorsvalet särskilt beaktats. Har länsstyrelsen utsett en eller flera minoritetsrevisorer, skola dessa enligt tredje stycket äga samma rätt att påkalla extra stämma och, när påfordran ej efterkommes, själva utlysa extra stämma. Stanna minoritetsrevisorerna i lika röstetal, skall även i detta fall deras mening gälla, som anse extra stämma böra hållas.

129 (123) §.

Ifrågavarande paragraf, som motsvarar 80 § i gällande aktiebolagslag, upptager bestämmelser om ort för bolagsstämma och kallelse till stämma. Enligt gällande lag skall bolagsstämma sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej annat blivit i bolagsordningen eller av bolagsstämma bestämt. Enligt förslaget skall bolagsstämman ej kunna giva bestämmelse härutinnan. Anledningen härtill är, såsom av motiven framgår, att det icke

ansetts lämpligt att orten för bolagsstämmas hållande kan alltför lätt ändras från tid till annan. Uttrycklig bestämmelse har också givits att i bolagsordningen endast kan bestämmas ort inom riket.

I andra stycket ha givits bestämmelser om kallelse till stämma. Särskilda kallelseåtgärder skola äga rum för det fall att ordinarie stämma som i 127 (121) § avses hållas å annan tid än som bestämts i bolagsordningen.

Om stämma uppskjutes och den fortsatta stämman skall äga rum mer än en månad därefter, skall enligt tredje stycket den fortsatta stämman genom nytt kallelseförfarande bringas till aktieägarnas kännedom.

I fjärde stycket första punkten har upptagits bestämmelsen i 80 § andra stycket tredje punkten aktiebolagslagen, att där för giltigheten av bolagsstämmobeslut erfordras, att det fattas å två på varandra följande stämmor, kallelse till andra stämman ej må ske, innan den första hållits. Då enligt gällande aktiebolagslag för giltigheten av bolagsstämmans beslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, kräves jämväl att minst en av stämmorna är ordinarie. Detta krav har i förslaget borttagits. I stället har för angivna fall i fjärde stycket andra och tredje punkterna i förevarande paragraf föreskrivits dels att viss tid skall förflyta mellan stämmorna, dels att särskild ordning för kallelsen till sista stämman skall gälla.

Sveriges advokatsamfund har hemställt, att bolagsstämma skulle kunna besluta, var följande stämmor skulle hållas till dess nytt beslut fattades. Samfundet har vidare ansett, att föreskriften i andra stycket, att kallelse till stämma eller meddelande om vad som skulle förekomma å stämma i vissa fall skulle med posten avsändas till aktieägare, »om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas», kunde bli alltför betungande. Samfundet ansåge det vara tillräckligt, att kallelse eller meddelande sändes till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift finnes i aktieboken, samt att lämpligen i 42 (39) § borde stadgas, att på anmälan av aktieägare om dennes postadress anteckning därom skulle göras i aktieboken. Även *exportbolagen* ha ansett skyldighet att sända meddelande med posten böra avse endast sådan aktieägare, om vars adress uppgift finnes i aktieboken.

*Departements-
chefen.*

Såsom beredningen framhållit kan en rätt för bolagsstämma att bestämma orten för stämmans hållande av en tillfällig majoritet missbrukas till val av sådan ort att deltagande i stämman försvåras för andra aktieägare. Den av beredningen föreslagna bestämmelsen synes mig därför innebära en förbättring i förhållande till gällande rätt, varför någon anledning att återgå till denna ej föreligger. Ej heller synas skäl föreligga att frångå förslaget beträffande kallelseförfarandet.

130 (124) §.

Gällande aktiebolagslag saknar bestämmelse om innehållet i kallelse till ordinarie stämma. Föreskrift finnes endast, att under en vecka närmast före sådan stämma förteckning över de ärenden, som därvid skola förekomma,

skall genom styrelsens försorg hållas tillgänglig för aktieägarna ävensom översändas till aktieägare som med uppgivande av postadress anhåller därom. Beträffande kallelse till extra stämma framgår av 83 § sista stycket aktiebolagslagen, att de ärenden, som skola förekomma å stämman, skola angivas i kallelsen.

I förslaget ha upptagits föreskrifter om innehållet av kallelse beträffande både ordinarie och extra stämma. I paragrafens andra stycke ha därjämte upptagits bestämmelser om särskilt tillkännagivande för det fall att aktieägare framställt yrkande om ärendes hänskjutande till ordinarie stämma å sådan tid att kallelse redan utfärdats.

Sveriges advokatsamfund har ansett, att bestämmelsen i första stycket första punkten om angivande i kallelsen till ordinarie stämma av de ärenden, som skulle förekomma å stämman, i alltför stor utsträckning begränsade styrelsens handlingsfrihet, nämligen så att styrelsen tvingades att redan vid kallelsens utfärdande i detalj bestämma, vilka ärenden som skulle upptagas till behandling. Bestämmelsen i gällande lag, som ålade styrelsen att angiva de ärenden, som skulle förekomma, först i den förteckning, som skulle hållas tillgänglig en vecka före stämman, förefölle lämpligare.

Lagrådet har ansett, att enär det ej behövde särskilt angivas att översändande av förteckning skulle ske kostnadsfritt, bestämmelse härom vore överflödig.

Vad advokatsamfundet anfört torde ej böra föranleda ändring i förslaget, *Departementets chefen.* enär den särskilda förteckning, som samfundet omnämnt, i tillämpningen fått allt mindre betydelse.

Lagrådets ändringsförslag torde böra biträdas.

131 (125) §.

I denna paragraf, som motsvarar 84 § i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om bolagsstämmas utlysande genom länsstyrelsens försorg.

I anledning av patent- och registreringsverkets vid 83 (77) § återgivna yttrande har *lagrådet* hemställt, att bestämmelsen i första stycket av förevarande paragraf måtte erhålla sådan avfattning att den komme att avse även det fall att styrelse ej finnes.

Vad lagrådet sålunda föreslagit vill jag biträda.

Departementets chefen.

132 (126) §.

I 1 mom., som motsvarar 85 § första, andra och fjärde styckena i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om de ärenden som skola förekomma på ordinarie stämma som i 127 (121) § avses. Medan enligt 85 § fjärde stycket aktiebolagslagen allenast fastställd balansräkning jämte vinst- och förlusträkning skall insändas till registreringsmyndigheten föreligger enligt

förevarande moment tredje stycket skyldighet att insända redovisningshandlingar och revisionsberättelse oavsett om balansräkning fastställts å bolagsstämman. Vidare skall enligt samma stycke samtidigt insändas protokoll utvisande att balansräkningen fastställts eller underrättelse att balansräkningen ej blivit fastställd.

I 2 mom. ha föreslagits särskilda bestämmelser rörande uppskov med beslut om vinstutdelning i moderbolag.

Vad angår bestämmelserna i 1 mom. har *Sveriges advokatsamfund* ansett det stundom vara av intresse för ett bolag att i avvaktan på konjunkturernas utveckling uppskjuta frågan om och i vilken utsträckning av ordinarie bolagsstämma fastställd vinst skulle utdelas. Möjlighet härtill syntes därför böra stå bolagen till buds. *Handelskammaren i Gävle* har föreslagit, att förfarandet enligt tredje stycket såtillvida förenklades, att protokoll rörande balansräknings fastställande och underrättelse om att den ej fastställts ersattes med anteckning i dessa ämnen på den insända balansräkningen. *Patent- och registreringsverket* har ansett, att skyldighet för bolag att jämlikt denna paragraf insända balansräkning och andra där omförmälda handlingar borde förefinnas, oavsett om en eller flera av handlingarna jämlikt annan paragraf i lagförslaget ingivits i registreringsärende.

Exportbolagen ha ansett den i 2 mom. föreskrivna tidsfristen onödigt lång. Det vore fullt tillräckligt att kräva så lång tidsfrist som erfordrades för inhämtande av revisorernas yttrande.

Lagrådet har hemställt, att för vinnande av större likformighet med andra omröstningsbestämmelser i lagförslaget uttrycket »mer än en femtedel av röstetalet» i andra stycket av 1 mom. måtte utbytas mot orden »minst en femtedel av röstetalet». *Lagrådet* har vidare föreslagit vissa andra jämkningar, därvid bl. a. handelskammarens i Gävle anmärkning beaktats.

Departementschefen. Mot advokatsamfundets förslag talar, att ju senare vinstutdelningsbeslut fattas på grundval av föregående års balansräkning, desto större blir faran för att vinsten ej finnes kvar när utdelning skall ske. Jag är därför icke beredd att biträda samfundets yrkande.

Vad *lagrådet* föreslagit torde böra iakttagas.

Anledning till ändring av 2 mom. i förslaget synes ej föreligga.

133 (127) §.

I denna paragraf ha upptagits nya bestämmelser om aktieägares rätt att å bolagsstämma begära och erhålla upplysningar. Beträffande den närmare innebörden härav må hänvisas till förslaget.

Exportbolagen ha förklarat, att de funne sig icke ha någon anledning att motsätta sig de föreslagna bestämmelserna. *Bank- och fondinspektionen* har med tillfredsställelse hälsat att bolagsledningarnas upplysningsplikt nu föreslagits bliva utvidgad. Beträffande sista stycket har inspektionen ansett

det föreskrivna förfaringssättet i vissa fall onödigt invecklat. Om revisorerna vore närvarande vid stämman och muntligen förklarade, att de hade fullständig kännedom om det förhållande, varom upplysning begärts men vägrats, samt att anledning icke föreläge till ändring av revisionsberättelsen, syntes därvid kunna bero.

Lagrådet har ansett, att det i första stycket upptagna ordet »väsentligt» i detta sammanhang kunde giva upphov till tvist, varför lagrådet hemställde att detsamma måtte utgå. Tredje stycket, som angåve att aktieägare jämväl före stämman ägde framställa begäran att upplysning i visst hänseende skulle lämnas å stämman, syntes ej behöfligt. Slutligen borde ordet »kostnadsfritt» strykas i fjärde och femte styckena.

De av beredningen föreslagna nya bestämmelserna om aktieägares rätt att begära och erhålla upplysningar finner jag vara i huvudsak väl ägnade för sitt ändamål. Vad lagrådet uttalat torde emellertid böra iakttagas. Departement-
chefen.

Om talan mot styrelseledamot, verkställande direktör, stiftare, revisor, granskare eller aktieägare.

134 (128) §.

Denna paragraf, som upptager bestämmelser om ansvarsfrihet för styrelseledamöter och verkställande direktör samt om talan mot dem, motsvarar 86 § i gällande aktiebolagslag.

Decharge kan enligt förslaget förhindras av en minoritet med aktiebelopp utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet. Dechargeförfarandet skall avse även verkställande direktör.

Viss ändring i förhållande till gällande rätt föreslås beträffande verkan av beviljad ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter. Enligt gällande rätt medför meddelad decharge eller sådan underlåtenhet att föra talan, som enligt lagen skall anses likställd med decharge, den verkan att ansvarsfrihet föreligger allenast med det undantag, att talan å förvaltningen, som grundas därpå att styrelseledamot begått brottslig handling, kan anställas mot honom, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även denna handling. Enligt sista stycket första punkten i förevarande paragraf skall, om ansvarsfrihet blivit beviljad, talan likväl kunna anställas mot styrelseledamot eller verkställande direktör på grund av förvaltningsåtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för bolaget styrelsen, styrelseledamot eller verkställande direktör uppsåtligt eller av vårdslöshet lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar.

Bankinspektören har funnit den begränsning i verkan av meddelad decharge, som beredningen föreslagit, väl motiverad och ägnad att undanröja nuvarande brister i detta avseende. Sveriges advokatsamfund har uttalat, att samfundet funne den föreslagna förstärkningen av minoritetsskyddet vara välmotiverad. Beträffande den utvidgning av minoritetsskyddet som kommit till uttryck i bestämmelserna i sista stycket har samfundet framhållit att man,

då fråga uppstode att utvidga förutsättningarna för ansvarstalan mot styrelsen, borde framgå med varsamhet. Å andra sidan ville samfundet icke förneka, att nuvarande bestämmelser icke gäve minoriteten tillräckligt skydd. Samfundet har erinrat om att enligt 1895 års aktiebolagslag beviljad decharge icke utgjorde hinder för bolaget att inom två år föra talan mot styrelseledamot, som i förvaltningsberättelsen eller balansräkningen mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, om denna kunde antagas ha inverkat på beslutet om ansvarsfrihet. Samfundet hölle före, att den tanke som kommit till synes i 1895 års aktiebolagslag kunde läggas till grund även för en modern lagstiftning. Detta syntes möjligt genom att t. ex. föreskriva, att trots beviljad ansvarsfrihet talan finge föras, om uppsåtligen eller av grov vårdslöshet lämnats i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar. Talan borde dock kunna riktas mot den enskilde styrelseledamoten eller verkställande direktören endast i den mån han själv förfarit felaktigt eller åsidosatt honom åvilande övervakningsplikt med följd, att i nämnda avseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar lämnats. Utöver dessa begränsningar borde en kortare preskriptionstid än tio år, exempelvis fyra eller fem år, föreskrivas. Även *handelskammaren i Gävle* har ifrågasatt, att det borde krävas, att styrelseledamot eller verkställande direktör handlat »uppsåtligen eller av grov vårdslöshet».

Departements-
chefen.

Mot en regel av innebörd, att då uppsåtligen eller av vårdslöshet lämnats i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga uppgifter i avgiven redovisning, talan skulle kunna riktas mot den enskilde styrelseledamoten eller verkställande direktör endast i den mån han själv förfarit felaktigt, kan anföras ej blott att bevisning därom, att uppsåtligt eller vårdslöst förfarande kan läggas viss styrelseledamot eller verkställande direktören till last, ofta skulle möta svårigheter utan även att en sådan regel skulle minska de särskilda styrelseledamöternas känsla av ansvar för att riktig redovisning avgives. Anledning att frånfalla förslagens bestämmelser i berörda hänseenden synes mig sålunda icke föreligga.

135 (129) §.

I första och andra styckena av denna paragraf, som motsvara 87 § i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om minoritetstalan mot styrelseledamot och verkställande direktör. I tredje stycket meddelas stadganden, motsvarande dem i 88 § aktiebolagslagen, om aktieägares ansvarighet för rättegångskostnaderna vid sådan talan.

136 (130) §.

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om talan mot stiftare, revisor, granskare eller aktieägare. Bestämmelser om talan mot stiftare, revisor eller granskare ha upptagits i första och andra styckena. Enligt den avfattning bestämmelsen i 89 § första stycket i gällande aktiebolagslag erhållit kan — i olikhet mot vad som gäller beträffande talan mot styrelseledamot — minoritetstalan, såframt talan mot stiftare eller revisor beslutats å bolagsstämma,

icke äga rum, även om talan sedermera ej föres för bolaget. Enligt förslaget skall däremot rätt att anställa talan tillkomma aktieägarminoritet, även om talan beslutats av bolagsstämma. Förutsättning för att talan av minoritet skall kunna äga rum skall dock vara, att minoritet röstat för framlagt förslag om anställande av talan. Den nuvarande preskriptionstiden av två år har, såvitt angår talan mot stiftare eller mot granskare på grund av granskning varom i 13 § sägs, förlängts till tre år. Särskild bestämmelse om preskriptionstid för talan mot aktieägare har ock upptagits. I sådant hänseende har föreslagits två år räknat från beslut eller åtgärd, därå talan grundas.

137 (131) §.

I denna paragraf har lagberedningen upptagit bestämmelser om rätt till talan för aktiebolags konkursbo mot styrelseledamot, verkställande direktör, stiftare, revisor, granskare eller aktieägare. Bestämmelserna ha i gällande rätt sin motsvarighet i 90 § aktiebolagslagen.

138 (132) §.

I 24 § andra stycket gällande aktiebolagslag stadgas, att uppgörelse mellan bolaget och stiftare rörande stiftaren i sådan egenskap gentemot bolaget åliggande skadeståndsskyldighet ej är för bolaget bindande. Beredningen har i förevarande paragraf upptagit bestämmelse om förbud mot förlikning såväl mellan bolaget och stiftare som mellan bolaget samt styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller granskare intill dess tid för anställande av talan mot honom gått till ända.

Sveriges advokatsamfund har hemställt, att stadgandet ändrades så, att hinder icke mötte för bolagsstämma att före preskriptionstidens utgång godkänna förslag till förlikning av skadeståndstvist, under förutsättning att detta ej skadade minoritetens intressen. Minoriteten syntes tillräckligt skyddad genom en regel, att bolagsstämma icke finge godkänna ett förlikningsförslag därest aktieägare representerande en tiondel av hela aktiekapitalet röstade mot dess antagande.

Lagrådet har ansett, att paragrafen i alltför stor utsträckning begränsade möjligheten att träffa en för själva bolaget bindande uppgörelse angående den skadeståndsskyldighet som åvilade annan än stiftare. Minoritetens rätt syntes bliva i behörig utsträckning tillvaratagen, om paragrafen i denna del jämka-des så, att bindande uppgörelse kunde före den angivna tidens utgång träffas av bolagsstämma, där ej aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet röstat däremot. För den händelse aktieägare förde skadeståndstalan å bolagets vägnar borde tillika fordras, att uppgörelsen biträts av honom. Kallelseåtgärderna beträffande stämman, varå fråga om uppgörelse skulle behandlas, syntes böra vara vidtagna senast två veckor före stämman.

Departements-
chefen.

Vad lagrådet sålunda anfört synes böra beaktas. Visserligen bör fasthållas, att då en aktieägarminoritet enligt föregående paragrafer kan föra talan mot ifrågavarande personer, denna minoritetsrätt icke bör kunna göras overksam genom en uppgörelse mellan den ansvarige och bolaget. Minoritetens rätt synes emellertid tillräckligt beaktad genom de av lagrådet föreslagna bestämmelserna.

Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras.

139 (133) §.

Enligt 91 § i gällande aktiebolagslag fordras för fattande av beslut om ändring av bolagsordningen, där ej samtliga aktieägare förena sig om beslutet, att detta fattas å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie. Å första stämman fordras endast majoritetsbeslut, d. v. s. majoritet med hänsyn till avgivna röster, medan å andra stämman fordras, att nytt majoritetsbeslut biträtts av viss pluralitet bland de röstande och i åtskilliga särskilt angivna fall att denna pluralitet tillika företrätt viss andel av aktiekapitalet. Bortsett från dessa fall fordras, att majoritetsbeslutet å sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av de röstande.

Bestämmelserna i förslaget överensstämma i huvudsak med gällande lag. Men vissa lättnader ha föreslagits. Sålunda har bl. a. uppgivits kravet att, där enighet om bolagsordningsändringen ej föreligger mellan samtliga aktieägare och förty beslutet skall fattas å två på varandra följande stämmor, en av stämmorna skall vara ordinarie. I stället har såsom av 129 (123) § framgår föreslagits visst utförligare kallelseförfarande.

I de olika momenten av förevarande paragraf ha upptagits bestämmelser, svarande mot de i 91 § aktiebolagslagen intagna, rörande förutsättningarna för ändring i olika hänseenden.

I 1 mom. första stycket tredje punkten har beredningen föreslagit en särskild regel för det fall att aktier av olika slag finnas och genom beslutet rättsförhållandet mellan aktieslagen rubbas. För giltighet av beslutet skulle enligt den grundsats som finnes upptagen i andra punkten erfordras, att samtliga ägare av aktier av det slag, vars rätt genom beslutet försämras, förenat sig därom. Beredningen, som funnit undantag böra medgivas från kravet på samtycke av samtliga ägare av aktier av visst slag, har föreslagit, att för giltighet av beslutet skall krävas samtycke å sista stämman av nio tiondelar av samtliga röstande för nämnda slag av aktier och att de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av dessa aktier.

Likaså har i 2 mom., som motsvarar 91 § andra stycket aktiebolagslagen, gjorts den ändringen, att, medan enligt gällande rätt för beslut som där avses erfordras — därest icke enhällighet vinnes — att det på sista stämman biträtts av samtliga röstande med viss kapitalrepresentation, skall enligt förslaget erfordras att beslutet biträtts av minst nio tiondelar av samtliga röstande med viss kapitalrepresentation.

4 mom. i förslaget, som motsvarar 91 § tredje stycket andra punkten aktiebolagslagen, företer i förhållande till gällande rätt den ändringen, att de där upptagna pluralitetsreglerna skola äga tillämpning allenast i det fall, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes i bolag, där aktier av olika slag finnas vilka ej medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst. Vidare erfordras kapitalrepresentation endast beträffande aktieslag, vars rätt genom beslutet försämras.

I övrigt må beträffande skiljaktigheterna i förhållande till gällande rätt hänvisas till förslaget.

Sveriges advokatsamfund har ansett de föreslagna ändringarna i huvudsak välmotiverade. *Näringsorganisationerna* ha hemställt om en redaktionell bearbetning av bestämmelserna i denna avdelning i ändamål att förläna större överskådlighet åt desamma. *Handelskammaren i Gävle* har ansett, att bestämmelserna i 2 mom. borde gälla, så snart tiden för bolagets bestånd eller annat för bolagets bestånd stadgat villkor ändrades.

Lagrådet har föreslagit vissa jämkningar i paragrafen av huvudsakligen redaktionell innebörd.

Av lagrådet förordade ändringar torde böra iakttagas. Handelskammarens *Departementschefen* i Gävle hemställan synes innefatta en onödig skärpning av förslaget.

Sista punkten i andra stycket av 1 mom. torde böra överflyttas till avdelningen om förbud i vissa fall mot förvärv av aktier (186 § 1 mom.).

140 (134) §.

I denna paragraf, som motsvarar 92 § första stycket i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om innehållet i vissa beslut om bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet.

141 (135) §.

Första stycket av förevarande paragraf, som motsvarar 93 § första stycket i gällande aktiebolagslag, upptager bestämmelser rörande beslut om nedsättning av aktiekapitalet. Genom lagen den 28 mars 1924 infördes den i 93 § första stycket tredje punkten aktiebolagslagen upptagna undantagsbestämmelsen, att om i bolag, där aktier med olika rätt finnas, beslut fattats, som avser nedsättning med lika belopp av samtliga aktier av visst slag, och beslutet tillika innehåller, att till reservfonden skall avsättas ett mot nedsättningen svarande belopp, beslutet skall, änskönt därigenom den rätt som tillkommer dessa aktier försämras, vara giltigt, där de i omröstningen deltagande ägarna av sådana aktier förenat sig om beslutet samt de tillika företrätt tre fjärdedelar av samtliga aktier av sagda slag. I förslaget har kravet på enhällighet mellan de i omröstningen deltagande ägarna av aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras, uppgivits och i stället för beslutets giltighet föreskrivits — förutom viss kapitalrepresentation — att det skall ha biträts av minst nio tiondelar av samtliga röstande för nämnda slag av aktier.

142 (136) §.

I vissa fall av bolagsordningsändring och nedsättning av aktiekapitalet har, såsom av den föregående redogörelsen framgått, gällande lags krav på enhälligt beslut av samtliga ägare till aktier av visst slag eller av samtliga röstande aktieägare eller ägare till aktier av visst slag ersatts med föreskrift om viss kvalificerad pluralitet å sista stämman. Enligt förevarande paragraf skall i sådant fall minoriteten äga påkalla att dess aktier inlösas av majoriteten. Berättigad att påkalla att hans aktier inlösas är enligt förslaget allenast den aktieägare, som närvarit å sista stämman och därvid röstat emot beslutet. Vidare förutsattes för rätt att påkalla inlösen, att aktieägaren å sista stämman gjort förbehåll därom. Bestämmelser i ämnet ha upptagits i första stycket av förevarande paragraf.

Enligt andra stycket skall, om aktieägare gör sådant förbehåll, frågan om bolagsordningsändring eller nedsättning av aktiekapitalet kunna tagas under förnyad prövning av majoriteten.

Handelskammaren i Gävle har som sin mening uttalat, att stadgandet i första stycket icke toge tillräcklig hänsyn till det fall att aktieägare vore förhindrad att utöva rösträtt vid stämma. Rättvist vore, att i aktieregistret införd aktieägare, som vore frånvarande, likställdes med aktieägare, som röstat mot beslutet, och att endast den, som röstat för eller eljest godkänt beslutet, ginge förlustig rätten att påkalla inlösen.

*Departements-
chefen.*

Mot bestämmelserna i förevarande paragraf har jag ej något att erinra. Att utsträcka rätten till inlösen i enlighet med vad handelskammaren i Gävle anfört synes mig icke möjligt.

143 (137) §.

Paragrafen upptager bestämmelser om registrering av beslut om bolagsordningsändring.

I enlighet med hemställan av lagrådet torde tredje stycket, vilket allenast innehåller en hänvisning, såsom obehövt böra utgå.

144 §.

I denna paragraf har lagberedningen upptagit bestämmelser om verkställighet av beslut om bolagsordningsändring, som avser intagande av förbehåll om bundna aktier.

Näringsorganisationerna ha beträffande 2 mom. uttalat, att det näppeligen vore möjligt att med säkerhet förklara, att andra ägare till bundna aktier ej vore införda i aktieboken än sådana som utan hinder av förbehållet finge förvärva dylika aktier. Det kunde ha inträffat, att den som varit berättigad att förvärva bunden aktie sedermera genom ändring av status förlorat sådan rätt. Det måste även anses oskäligt att kräva försäkringar av styrelsens ledamöter och verkställande direktör rörande förhållanden som de, såvitt anginge

bolag av mera betydande storlek, uppenbarligen icke kunnat kontrollera. Det hemställdes, att dylika föreskrifter på lämpligt sätt jämkades. *Handelskammaren i Göteborg* har — utöver vad i näringsorganisationernas yttrande anförts — framhållit att stadgandet om skyldighet för samtliga styrelseledamöter och verkställande direktör att avgiva försäkran kunde leda till stora olägenheter. Det ifrågasattes, om det ej vore tillfyllest att beslutmässigt antal styrelseledamöter eller, där högre antal föreskrivits i bolagsordningen, detta antal jämte verkställande direktören underskreve försäkran. *Exportbolagen* ha ansett kravet på undertecknande här liksom eljest i förslaget böra kunna begränsas till att avse beslutfört antal styrelseledamöter.

Den av näringsorganisationerna framställda anmärkningen mot formuleringen av den föreskrivna försäkringen torde icke böra föranleda ändring i förslaget. Styrelsens och verkställande direktörs skyldighet att svara för uppgifterna i fråga synes sålunda icke kunna inskränkas. Då styrelsen och verkställande direktören använda medhjälpare vid införing i aktieboken, åligger det dem att tillse, att medhjälparen erhåller tillfredsställande instruktioner. Vad angår de av exportbolagen och handelskammaren i Gävle framförda erinringarna må framhållas, att fordran på underskrift av samtliga ledamöter upptagits i sådana fall, som ansetts vara av den vikt, att det är angeläget att, så snart felet var känt för någon styrelseledamot, förekomma felaktigt förfarande från styrelsens sida. Föreligger laga förfall för styrelseledamot, är emellertid underskrift av styrelsesuppleant tillfyllest. Departement-
chefen.

Paragrafen torde böra överföras till den särskilda avdelningen om bundna aktier (186 § 2—4 mom.). Bestämmelserna i 2 mom. tredje stycket torde emellertid böra införas i avdelningen om registrering (197 §) och fullföljdsparagrafen (206 §).

Om talan å bolagsstämmobeslut.

145 (138) §.

Paragrafen, som motsvarar 95 § i gällande aktiebolagslag, upptager bestämmelser om talan å bolagsstämmobeslut. I 95 § första stycket stadgas, att där styrelsen, styrelseledamot eller aktieägare menar att beslut, som fattats å bolagsstämman, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot aktiebolagslagen eller bolagsordningen, de äga tala därå genom stämning å bolaget inom två månader från beslutets dag. Försummas det, är rätt till klandertalan förlorad.

Ett sådant stadgande om klander av bolagsstämmobeslut upptogs med i huvudsak motsvarande innehåll redan i 1895 års aktiebolagslag. I motiven framhölls, att preskriptionsbestämmelsen icke ägde tillämpning å beslut, vid vars fattande bolagsstämman överskridit sin befogenhet till kränkning av tredje mans rätt och således även aktieägares i sådana frågor, där han vore att anse såsom tredje man gentemot bolaget. I dylikt fall är bolagsstämmobeslutet ogiltigt, oavsett om talan anhängiggjorts däremot eller icke — en nullitet. Aktiebolagslagen giver emellertid icke omedelbart ledning, när det

gäller att bestämma i vilka fall beträffande bolagsstämmobeslut nullitet föreligger enligt aktiebolagsrättsliga rättsgrundsatser. Även i ett annat avseende är aktiebolagslagens ståndpunkt oklar, nämligen i fråga om verkan av den i 95 § första stycket stadgade klanderpreskriptionen.

Förslaget har angivit en bestämd gräns mellan sådana ogiltighetsgrunder som medföra bolagsstämmobesluts nullitet och sådana som endast ha till följd att beslutet kan klandras inom viss tid. Beredningen har bestämt området för klanderpreskriptionen till de fall, då beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller det eljest kränker allenast aktieägares rätt. I fråga om preskriptionstidens längd har beredningen föreslagit, att den allmänna klandertiden bestämmas till tre månader. Klandertiden skall enligt beredningens förslag dock förlängas till sex månader för vissa fall, där det ansetts föreligga särskild fara att aktieägare förbiser ett å bolagsstämman fattat beslut. I fråga om verkan av klanderpreskription har uttryckligen angivits, att bolagsstämmobeslutet blir gällande där klandertalan ej inom föreskriven tid anställes. Härifrån har emellertid beträffande beslut som skall anmälas för registrering undantag gjorts för det fall, att klandergrunden är att föreskrift om viss röstpluralitet icke iakttagits. I sådant fall skall registrering vägras, oavsett att klander icke instämts, och beslutet blir gällande endast om det likväl av förbiseende blir registrerat.

Beträffande paragrafens innehåll i övrigt må hänvisas till förslaget.

Näringsorganisationerna ha hemställt om ändrad avfattning av 1 mom. sålunda att första stycket helt allmänt angåves gälla beslut, som strede »mot denna lag eller bolagsordningen», och andra stycket angåves avse sådan i första stycket omförmäld talan, som på grund av beslutets i andra stycket närmare angivna beskaffenhet kunnat begränsas genom tidsfrister. *Handelskammaren i Gävle* har föreslagit en enhetlig klandertid av tre månader.

I sitt yttrande rörande bestämmelserna i 42 (39) § 2 mom. första stycket har *Sveriges advokatsamfund*, med anledning av den av beredningen i sista punkten av nämnda stycke föreslagna bestämmelsen, hemställt att möjligheten att klandra bolagsstämmas beslut skulle utvidgas sålunda, att klandertalan skulle stå öppen även för den som före stämman förgäves sökt bli införd i aktieboken och att denne sålunda skulle erhålla tillfälle att i klanderprocessen styrka att han bort införas i aktieboken.

Lagrådet har ansett, att införande av särskilda klandertider för olika fall borde undvikas. Enhetlig klandertid syntes så mycket lättare kunna bibehållas som den allmänna klandertiden enligt förslaget förlängts till tre månader. Inom sistnämnda tid borde — fränsett extraordinära fall — en aktieägare kunna förskaffa sig kännedom såväl därom att bolagsstämman hållits som om därvid fattade beslut. På grund därav hemställde lagrådet, att bestämmelsen om särskild klandertid av sex månader måtte utgå.

Lagrådet har vidare hemställt, att till första stycket av 1 mom. fogades ett tillägg av innehåll att rätt till klandertalan även skulle tillkomma den

som förmådde visa, att styrelsen obehörigen vägrat att införa honom såsom aktieägare i aktieboken.

Den av näringsorganisationerna föreslagna ändringen i avfattningen av 1 mom. första stycket synes kunna giva anledning till missförstånd, särskilt vid jämförelse med lydelsen av nu gällande lag. Jag finner mig därför icke kunna tillmötesgå berörda hemställan. De ändringsförslag lagrådet framställt vill jag däremot biträda. *Departements-
chefen.*

146 (139) §.

Nu ifrågavarande paragraf innehåller bestämmelser rörande ansökan om rättens prövning av arvode, som bestämts av bolagsstämma. Paragrafen överensstämmer med 96 § i gällande aktiebolagslag blott med den skillnaden, att den för utövningen av ifrågavarande rätt erforderliga minoriteten bestämts till aktieägare med minst en tiondel i stället för en femtedel av hela aktiekapitalet.

Lagrådet har hemställt, att den tid, lagrådet vid föregående paragraf förordad som klandertid, eller tre månader, jämväl upptoges i förevarande paragraf i fråga om ingivande till rätten eller domaren av ansökan om prövning av arvode, som bolagsstämma bestämt.

Vad lagrådet anfört torde böra beaktas.

*Departements-
chefen.*

Om likvidation och upplösning.

147 (140) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om villkoren för bolagsstämmas beslut om bolagets trädande i likvidation. Förslaget kvarstår i detta avseende på samma ståndpunkt som gällande rätt. För beslut om frivillig likvidation fordras för att beslutet skall bli gällande, att det fattas i samma ordning som sådant beslut om bolagsordningsändring som avses i 139 (133) § 5 mom. Däremot är vanligt majoritetsbeslut å en stämma tillräckligt, då skyldighet föreligger för bolaget att träda i likvidation, med undantag för det fall att bolaget saknar styrelse.

I andra stycket har upptagits uttrycklig bestämmelse om rätt för bolagsstämman att i beslutet om likvidationen meddela föreskrift om likvidationens inträde först vid senare tidpunkt.

148 (141) §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tvångslikvidation på den grund att i bolagsordningen fastställd tid eller eljest stadgat villkor för verksamhetens upphörande inträffat. Paragrafen motsvarar 102 § första stycket, jämfört med 97 § 3) och 4), i gällande aktiebolagslag.

Medan enligt gällande rätt beträffande handläggningen av ärende som här

avses föreskrives allenast, att bolaget skall höras, har beredningen föreslagit, att rätten eller domaren skall, när ansökan sker om att bolaget skall förklaras träda i likvidation, utfärda kallelse å bolaget och aktieägare att inställa sig inför rätten å utsatt dag minst två och högst tre månader därefter, då frågan om bolagets trädande i likvidation skall prövas av rätten. Härigenom erinras aktieägarna om likvidationsanledningen och erhålla tillfälle att å bolagsstämma besluta, att bolaget skall träda i likvidation och välja likvidatorer.

Sveriges advokatsamfund har ansett sig kunna i huvudsak tillstyrka de bestämmelser beredningen föreslagit om likvidationsskyldighet och förfarandet vid likvidation. Samfundet har emellertid ansett de bestämmelser som i 148—151 (141—144) §§ givits rörande förfarandet onödigt invecklade. Ur praktisk synpunkt framstode det som olämpligt, att olika kallelsetider föreskrevits för tämligen likartade fall.

Lagrådet har påpekat, att den tid, inom vilken dag för inställelse i ärende angående aktiebolags trädande i likvidation skulle utsättas, bestämts i 148 (141) § till minst två och högst tre månader samt i 149 (142) § till minst tre och högst fyra månader. Då skäl sagnades att i angivna hänseende stadga olika tider samt en tid av minst två och högst fyra månader — vilken lagrådet tillstyrkt i fråga om ett likartat fall i 49 (46) § — syntes vara lämplig jämväl för samtliga de fall, varom i förstnämnda paragrafer vore fråga, hemställde lagrådet, att erforderliga ändringar härutinnan måtte vidtagas i paragraferna.

*Departements-
chefen.* Lagrådets förslag om en enhetlig tidsbestämning i förevarande och nästföljande paragraf — minst två och högst fyra månader — vill jag biträda.

149 (142) §.

Denna paragraf upptager bestämmelser om tvångslikvidation på den grund att viss del av aktiekapitalet gått förlorat. Paragrafen motsvarar 102 § första stycket, jämfört med 97 § 1), i gällande aktiebolagslag. Enligt dessa lagrum uppkommer plikt för aktiebolag att träda i likvidation, då aktiekapitalet till två tredjedelar eller den mindre del, som kan vara bestämd i bolagsordningen, gått förlorat och bristen ej blivit fylld inom tre månader efter det bolagsstämman erhållit meddelande därom av styrelsen. Enligt förslaget utsträcker tiden till fyra månader från den bolagsstämma, vid vilken likvidationsbalansräkning framlades, varjämte öppnats möjlighet för bolaget att undgå likvidation ej blott därigenom att bristen fylles utan också genom nedsättning av aktiekapitalet så att täckning för aktiekapitalet erhålles. Vidare skall utgången av nämnda frist icke medföra omedelbar likvidationsplikt utan endast rätt för styrelseledamot, verkställande direktör eller aktieägare att hos rätten eller domaren göra ansökan att bolaget skall förklaras skyldigt träda i likvidation. Intill den dag, då ärendet är utsatt till handläggning inför rätten, kan täckning av bristen eller nedsättning av aktiekapitalet ske och likvidation därigenom undgås.

Sveriges advokatsamfund har uttalat, att samfundet utgått ifrån att bestämmelserna icke utgjorde hinder mot en rekonstruktion på sådant sätt att en del av kapitalet tillsköttes varefter nedsättning skedde i erforderlig utsträckning. Skulle denna tolkning icke vara den av lagstiftaren avsedda, hemställde samfundet, att rekonstruktion på angivet sätt uttryckligen tillätes.

Lagrådet har, såsom vid föregående paragraf anmärkts, hemställt om viss ändring av den tid inom vilken inställelse för rätten skulle äga rum, varjämte lagrådet påkallat vissa jämkningar av redaktionell art i paragrafens första stycke.

Såsom framgår av vad jag anført vid föregående paragraf har jag ansett det lämpligt med en enhetlig tidsbestämning i nu förevarande och nämnda paragrafer. Den av *Sveriges advokatsamfund* givna tolkningen av bestämmelserna synes mig riktig. Något förtydligande tillägg lärer ej vara erforderligt. *Departements-
chefen.*

150 (143) §.

Förevarande paragraf, som i gällande rätt har sin motsvarighet i 99 § aktiebolagslagen, upptager bestämmelser om tvångslikvidation på den grund att till registret anmäld behörig styrelse eller verkställande direktör, där sådan skall utses, eller revisor saknas. Har bristen varat mer än ett år, skall registreringsmyndigheten, där det blir för myndigheten kunnigt, göra anmälan där- om hos rätten eller domaren.

Lagrådet har påpekat, att om dess hemställan under 84 (78) § beträffande rätten att utse verkställande direktör bifölles, borde den på avsaknaden av verkställande direktör grundade likvidationsanledningen begränsas till det fall att verkställande direktör skulle utses på grund av föreskrift i aktiebolagslagen. Tillräckliga skäl syntes icke föreligga för införande av skyldighet för aktiebolag att träda i likvidation, om bolaget saknade till registret anmäld revisor. I sådan händelse ålåg det nämligen jämlikt 114 (108) § i förslaget Konungens befallningshavande att efter anmälan om förhållandet förordna revisor, och denna bestämmelse syntes vara tillfyllest för att förebygga att ett aktiebolag dreve verksamhet utan behörig revisor. *Lagrådet*, som erinrat om att lagrådet under 34 (32) § hemställt, att anmälan till registret om val av revisor allenast skulle ske i det fall att därtill skulle utses auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, har hemställt, att andra punkten av första stycket i förevarande paragraf måtte uteslutas. Jämväl tredje punkten av samma stycke kunde utgå. Även utan uttryckligt stadgande syntes det vara tydligt, att det förhållande anmälan avsåge skulle styrkas. I andra punkten av tredje stycket hade upptagits föreskrift att, om kallelse utfärdades på grund av anmälan från registreringsmyndigheten, i kallelsen skulle intagas hänvisning till bestämmelsen i 173 (167) § första stycket. På grund av hänvisning i 151 (144) § till 150 (143) § komme föreskriften att avse även kallelse som utfärdades på grund av anmälan från registreringsmyndigheten jämlikt 151 (144) §. Föreskriften i fråga syntes icke vara erforderlig. *Lagrådet* hemställde,

att den uteslötes. För åvägabringande av likformighet i fråga om den tid, inom vilken kallelse till inställelse inför rätten jämlikt 148—150 (141—143) §§ skulle införas i allmänna tidningarna, syntes i tredje punkten av tredje stycket den föreslagna tiden »minst tre och högst fyra månader» böra ändras till »minst två och högst fyra månader». Sistnämnda minimitid borde jämväl i förevarande fall vara tillräcklig. Fjärde stycket syntes för vinnande av önskvärd förkortning kunna erhålla det innehåll att, om ej innan ärendet företoges till avgörande styrktes, att behörig styrelse eller verkställande direktör funnes samt att införing i registret skett, rätten skulle förklara, att bolaget skulle träda i likvidation, och förordna en eller flera likvidatorer. Med en sådan avfattning av lagrummet hade rätten utan särskilt stadgande möjlighet att i mån av behov medgiva part anstånd med ingivande av nödiga bevis, varjämte det lämnades öppet för rätten att, om så funnes påkallat, hos registreringsmyndigheten inhämta upplysning huruvida stadgad införing i registret skett.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till att jag ej ansett mig böra efterkomma lagrådets hemställan, att verkställande direktör skall kunna utses även där styrelsen består av mindre än tre ledamöter, bör lagrådets hemställan om ändrad lydelse av första stycket första punkten ej bifallas.

Vad lagrådet i övrigt hemställt vill jag biträda.

151 (144) §.

I denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande lag, har såsom likvidationsgrund upptagits att fastställd balansräkning icke för något av de tre sista räkenskapsåren inkommit till registreringsmyndigheten. I sådant fall skall styrelseledamot, verkställande direktör, aktieägare eller borgenär vara berättigad att hos rätten eller domaren göra ansökan att bolaget må förklaras skyldigt att träda i likvidation. Har fastställd balansräkning icke för något av de fyra sista räkenskapsåren inkommit till registreringsmyndigheten, skall även nämnda myndighet göra anmälan härom till rätten eller domaren.

Lagrådet har ansett de föreslagna bestämmelserna rörande åtgärder i anledning av underlåtenhet att till registreringsmyndigheten ingiva fastställd balansräkning med fördel kunna förenklas därigenom, att det stadgades rätt och plikt för registreringsmyndigheten att, när för aktiebolag fastställd balansräkning icke för något av de tre — i stället för fyra enligt förslaget — sista räkenskapsåren inkommit, därom göra anmälan hos rätten eller domaren för prövning av frågan om skyldighet för bolaget att träda i likvidation. Då jämväl enskilda sakägares intressen härigenom skulle bliva tillgodosedda, erfordrades icke någon föreskrift om rätt för sådan sakägare att hos domstol göra ansökan om åläggande för bolaget att på grund av nyssnämnda förhållande träda i likvidation. Lagrådet hemställde därför, att första stycket i paragrafen måtte utgå och att andra stycket erhöles den ändrade av-

fattning som nyss angivits. Beaktades vad lagrådet hemställt i fråga om 150 (143) § fjärde stycket, borde tredje stycket i förevarande paragraf undergå någon jämkning.

Jag vill ansluta mig till vad lagrådet sålunda uttalat.

*Departements-
chefen.*

152 (145) §.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om kostnaderna i ärende angående tvångslikvidation.

Lagrådet har erinrat om att, därest lagrådets hemställan beträffande 151 (144) § bifölles, erfordrades viss jämkning i avfattningen av förevarande paragraf.

Den av lagrådet berörda jämkningen bör iakttagas.

*Departements-
chefen.*

153 (146) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om skyldighet att upprätta likvidationsbalansräkning, när anledning yppas till antagande att aktiekapitalet till den del som i 149 (142) § sägs gått förlorat, samt att å bolagsstämma pröva balansräkningen och frågan om bolaget skall träda i likvidation. Paragrafen motsvarar 98 § första, andra och tredje styckena i gällande aktiebolagslag.

I paragrafens sista stycke ha upptagits bestämmelser, enligt vilka en minoritet kan påkalla anstånd med avgörande av frågan om bolaget skall träda i likvidation.

Lagrådet har i anslutning till vad som anförts under 106 (100) § hemställt, att orden »eller nedsättning» i andra stycket av förevarande paragraf uteslötes. För vinnande av större likformighet med andra omröstningsbestämmelser i lagförslaget hemställde lagrådet vidare, under erinran om sitt uttalande under 132 (126) § i ett likartat spörsmål, att i sista stycket av denna paragraf uttrycket »aktieägare med ett röstetal överstigande en femtedel» utbyttes mot orden »aktieägare, vilkas sammanlagda röstetal utgör minst en femtedel». Därjämte borde sista punkten av stycket i redaktionellt avseende något jämkas.

Vad lagrådet hemställt finner jag böra bifallas.

*Departements-
chefen.*

154 (147) §.

Ifrågavarande paragraf, som motsvarar 100 § i gällande aktiebolagslag, innehåller bestämmelser om val av likvidatorer. I tredje stycket har upptagits uttrycklig bestämmelse om att likvidationstillståndet skall anses inträda då likvidatorer utsetts, såframt ej beslutats att likvidationen skall inträda först å senare dag.

155 (148) §.

Paragrafen upptager bestämmelser om styrelses och verkställande direktörs samt aktieägares ansvarighet för bolagets förbindelser vid åsidosättande av bestämmelserna i 153 (146) §. Paragrafens första stycke motsvarar 98 § sista stycket aktiebolagslagen och paragrafens andra stycke 101 § aktiebolagslagen. Såsom en nyhet i förhållande till gällande rätt har föreslagits, att personlig ansvarighet ej skall föreligga för förbindelser, som uppkomma efter det likvidationsanledning upphört på grund av nedsättning av aktiekapitalet eller täckning av bristen.

Departementets
chefen.

Den avfattning paragrafens första stycke erhållit synes mig kunna föranleda den tolkningen, att styrelseledamöternas och verkställande direktörs personliga ansvarighet i där avsett fall skall bestå även för den händelse den såsom farlig ansedda bristen i aktiekapitalet — två tredjedelar eller den mindre del som kan vara bestämd i bolagsordningen — visserligen ej till fullo täckts men bristen dock nedbringats under den kritiska gränsen. En sådan tolkning synes emellertid leda till otillfredsställande resultat, då i angivna fall någon tvångslikvidationsgrund enligt 149 (142) § ej kan anses föreligga.¹ För att bolaget skall vara skyldigt att träda i likvidation måste förutsättas, att för stämman framlagd likvidationsbalansräkning utvisar aktuell kritisk brist i aktiekapitalet. Däremot synes det mig motiverat att, om vid bolagsstämma — efter framläggande av likvidationsbalansräkning — befinnes att två tredjedelar av aktiekapitalet gått förlorade, kräva att bristen skall till fullo täckas för att likvidationsplikt och personlig ansvarighet ej längre skola föreligga. Med anledning härav torde andra punkten i 155 (148) § första stycket böra flyttas till paragrafens andra stycke.

156 (149) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om villkor för rätt att vara likvidator, om tiden för uppdraget och om entledigande av likvidator.

Näringsorganisationerna ha ansett bestämmelsen i tredje punkten av första stycket i förevarande paragraf, som innefattar hänvisning till tredje stycket i 85 (79) §, böra utgå.

Lagrådet har också erinrat att, vid bifall till dess hemställan om utslutande av bestämmelsen i 85 (79) § tredje stycket angående omyndig styrelseledamot, tredje punkten i förevarande paragrafs första stycke borde utgå. Lagrådet har vidare hemställt om ändrad avfattning av stadgandet i andra punkten i andra stycket, att bolagsstämma ägde utse likvidatorer i stället för sådana som förordnats av rätten, dock allenast om förordnandet meddelats enligt 148 (141) eller 149 (142) §. Då det närmast vore att anse som en nödfallsåtgärd att rätten eller, enligt 157 (150) §, domaren i bolagsstämman ställe utsåge likvidatorer, syntes det även i andra än de i 148 (141) och 149 (142) §§ angivna fallen böra stå bolagsstämman öppet att, om aktieägarna icke åtnöjdes med likvidator som förordnats av judiciell

¹ Jfr NJA 1942 s. 696.

myndighet, ersätta denne med en annan. Lagrådet hemställde därför, att bestämmelsen måtte utsträckas att helt allmänt gälla likvidatorer som av rätten eller domaren förordnats i annat fall än i 157 (150) § andra stycket sägs.

Vad lagrådet hemställt vill jag biträda.

Departements-
chefen.

157 (150) §.

I förevarande paragraf ha upptagits bestämmelser om förordnande av likvidatorer genom rättsens eller domarens försorg, då till registret anmälda behöriga likvidatorer saknas. Paragrafens första stycke motsvarar 103 § i gällande aktiebolagslag.

158 (151) §.

Denna paragraf, som motsvarar 105 § i gällande aktiebolagslag, innehåller bestämmelser om anmälan för registrering att bolag trätt i likvidation samt rörande likvidatorer, suppleanter och firmateckning.

Lagrådet har framhållit, att förslaget innebure att anmälan om likvidationstillstånds inträde och övriga i första stycket angivna förhållanden skulle göras endast av de likvidatorer som utsetts av bolagsstämman eller förordnats av rätten. Om emellertid denna anmälningsskyldighet icke av dem fullgjorts vid den tidpunkt då likvidator utsåges av någon utomstående enligt 154 (147) § första stycket sista punkten, syntes även sådan likvidator böra svara för anmälningsskyldighetens fullgörande. Lagrådet hemställde därför, att paragrafen, i nära anslutning till 105 § aktiebolagslagen, måtte inledas med en allmän bestämmelse, enligt vilken likvidatorerna skulle ofördröjligen för registrering anmäla att bolaget trätt i likvidation eller, där likvidationen efter vad i 147 (140) § andra stycket sägs skulle inträda å viss kommande dag, att bolaget trädde i likvidation nämnda dag. Första styckets andra punkt, i vad den avsåge angivande av tiden då likvidator valts eller förordnats av rätten, syntes med hänsyn till det sätt, på vilket tidpunkten för likvidationstillståndets inträde bestämts i 154 (147) § tredje stycket, böra bibehållas oförändrad. Återstående bestämmelser i 158 (151) § kunde med fördel utbytas mot en föreskrift att i övrigt beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna bolagets firma eller om ändring av bolagets postadress vad i 34 (32) och 103 (97) §§ vore för där avsedda fall stadgat skulle äga motsvarande tillämpning.

Av lagrådet förordade ändringar torde böra iakttagas. Den av lagrådet föreslagna inledande bestämmelsen innebär, att om — när anmälningsskyldigheten fullgöres — av utomstående tillsatt likvidator finnes, även denne är anmälningsskyldig. Däremot skola varken de av bolagsstämman eller de av rätten tillsatta likvidatorerna eller registreringsmyndigheten avvakta att av utomstående tillsatt likvidator finnes.

Departements-
chefen.

159 (152) §.

Enligt gällande rätt är det enda kontrollorganet under aktiebolags likvidation den gode man, som kan tillsättas på begäran av en aktieägarminoritet. Enligt förslaget, som bibehållit reglerna om god man, skall tillika finnas en obligatorisk kontroll under likvidationen genom likvidationsrevisorer. Bestämmelser om likvidationsrevisorer ha upptagits i förevarande paragraf.

Sveriges advokatsamfund har tillstyrkt anordningen med likvidationsrevisorer. Samfundet har dock ifrågasatt om icke en minoritet av aktieägare borde ha möjlighet att även i detta fall kräva utseende av grupprevisorer. Därest en sådan rätt infördes, skulle det även bli möjligt att taga bort bestämmelsen, att minoritet ägde begära förordnande av god man.

Lagrådet har föreslagit viss redaktionell omarbetning av paragrafen.

*Departements-
chefen.*

Mot vad advokatsamfundet anfört vill jag erinra, att likvidationsrevisorn och gode mannen ha olika uppgifter, varför rätten för minoritet att påkalla utseende av god man synes böra bibehållas. Om så sker, synas bestämmelser om gruppval av likvidationsrevisorer ej erforderliga.

Den av lagrådet förordade omarbetningen torde böra vidtagas.

160 (153) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om god man. Bestämmelserna överensstämma nära med stadgandena i 107 § i gällande aktiebolagslag. Föreskrift har tillagts att god man skall vara myndig, här i riket bosatt svensk medborgare.

Lagrådet har påpekat, att om på sätt lagrådet föreslagit tredje, fjärde och femte styckena i 159 (152) § uteslötes, avfattningen av sista stycket i förevarande paragraf borde jämkas i enlighet därmed.

*Departements-
chefen.*

Den av lagrådet förordade ändringen i avfattningen av sista stycket bör iakttagas.

161 (154 och 155) §.

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om styrelsens och verkställande direktörs redovisning för tiden till likvidationens början. Paragrafen motsvaras i gällande lag av 106 § aktiebolagslagen.

Lagrådet har påpekat, att den i andra stycket bestämda tiden av fyra veckor, inom vilken revisionsberättelse skulle avgivas, borde av skäl som lagrådet anfört vid 53 (49) § sättas till en månad. Lagrådet har vidare erinrat om att enligt 127 (121) § sista stycket aktieägare vore berättigad att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie bolagsstämma. Rätt att kalla aktieägarna till extra bolagsstämma tillkomme styrelsen jämlikt 128 (122) § första stycket. I samma paragraf samt i 131 (125) § föresloges regler dels rörande rätt för aktieägarminoritet att hos styrelsen påkalla extra bolagsstämmas utlysande och dels om bolagsstämmas utlysande i vissa fall genom Konungens befallningshavande efter anmälan av, bland andra, styrelseledamot eller ak-

tieägare. Vad sålunda stadgats borde enligt lagrådets förmenande gälla jämväl under likvidation, därvid styrelsens och styrelseledamots befogenheter borde utövas av likvidatorerna och av enskild likvidator. Lagrådet hemställde därför, att i en ny paragraf, förslagsvis efter 161 (154) §, måtte upptagas ett stadgande av innebörd att vad i 127 (121), 128 (122) och 131 (125) §§ vore stadgat om rätt för aktieägare att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma och att påfordra utlysande av stämma skulle äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skulle anses stämmor enligt 161 (154), 168 (162) och 171 (165) §§. Därest lagrådets hemställan i fråga om 164 (158) § bifölles, erfordrades icke i förevarande sammanhang särskild bestämmelse angående likvidatorerna. Till den föreslagna nya paragrafen kunde lämpligen såsom 2 mom. fogas sista stycket i 161 §.

Vad lagrådet föreslagit synes mig lämpligt.

Departements-
chefen.

162 (156) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om skyldighet för likvidatorerna att söka kallelse å bolagets okända borgenärer samt upprätta inventarium och balansräkning.

Lagrådet har framhållit, att i fråga om den balansräkning likvidatorerna enligt förevarande paragraf skulle upprätta föreskrevs i andra stycket andra och tredje punkterna, dels att, om vid tillgångarnas värdering hänsyn tagits därtill att vissa tillgångar eller slag av tillgångar skäligen finge antagas kunna försäljas i ett sammanhang, detta skulle anmärkas i balansräkningen, dels ock att i balansräkningen tillgångar och skulder skulle för sig sammanräknas och skillnaden mellan slutsummorna utsättas. Redan av den i samma stycke intagna hänvisningen till 7 och 8 §§ bokföringslagen syntes framgå, att sistnämnda föreskrift skulle iakttagas. Även den först omförmälda bestämmelsen, som allenast avsåge *en* av möjligen förekommande grunder till avvikelse från eljest vanligt försäljningsvärde, syntes vara överflödig. Lagrådet hemställde därför, att sagda föreskrifter måtte utgå.

Lagrådet har ansett andra och tredje punkterna i andra stycket kunna såsom överflödiga utgå. Då det icke torde vara alltför ovanligt, att just av den i andra punkten angivna grunden tillgångar upptagas till för höga värden, synes föreskriften, att sådan grund till högre värdering skall anmärkas, vara lämplig. Tredje punkten i andra stycket torde däremot kunna utgå.

Departements-
chefen.

163 (157) §.

Paragrafen upptager bestämmelser om förvaltningen under likvidation.

Lagrådet har ansett, att i andra stycket intagen erinran, att om fusion vore särskilt stadgat, kunde såsom obehövligen uteslutas.

Den av lagrådet föreslagna ändringen torde böra iakttagas.

Departements-
chefen.

164 (158) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser av innebörd att beträffande likvidatorernas förvaltning och förpliktelser m. m. skall gälla vad som stadgas om styrelse. Beredningen har, enligt vad av motiven framgår, med de föreslagna bestämmelserna avsett endast ett förtydligande av motsvarande stadgande i 110 § i gällande aktiebolagslag.

Lagrådet har funnit, att om paragrafens första stycke, i nära anslutning till 110 § aktiebolagslagen, erhöle sådan avfattning, att det helt allmänt avsåge likvidatorernas befogenhet att företräda bolaget och deras rättigheter och skyldigheter i övrigt, tredje stycket kunde uteslutas. Bestämmelserna i andra stycket om likvidatorssuppleanter borde, särskilt om 86 (80) § ändrades på sätt lagrådet föreslagit, likaledes utgå.

*Departements-
chefen.*

Vad lagrådet sålunda hemställt synes mig böra iakttagas.

165 (159) §.

Denna paragraf, som motsvarar 111 § i gällande aktiebolagslag, innehåller bestämmelser om firmateckning under likvidation samt om ansvarighet vid underlåtenhet att verkställa firmateckning.

*Departements-
chefen.*

Lagrådet har framhållit, att om avfattningen av 100 (94) § andra stycket jämkades på sätt lagrådet föreslagit, motsvarande jämkning måste företagas i förevarande paragraf.

Den av lagrådet föreslagna jämkningen torde böra vidtagas.

166 (160) §.

Beträffande likvidatorernas årsredovisning innehåller gällande aktiebolagslag i 109 § allenast, att likvidatorerna skola sist två månader efter varje räkenskapsårs slut upprätta en redogörelse för sin förvaltning under året samt hålla den tillgänglig för aktieägarna. Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa redogörelse uppgivas de hinder som därför mött. Är god man förordnad, skall denne över redogörelsen avgiva utlåtande som bifogas densamma. Enligt förslaget skola likvidatorerna varje år avgiva årsredovisning genom avlämnande av tre redovisningshandlingar, nämligen balansräkning, likvidationsräkning och förvaltningsberättelse.

Bank- och fondinspektionen har erinrat om att det icke funnes något hinder att efter likvidation fortsätta rörelsen hur länge som helst. Likvidatorerna vore icke skyldiga insända redogörelsen för sin förvaltning till registreringsmyndigheten. Bolagsmännen kunde således genom ett beslut, att bolaget skulle träda i likvidation, undandraga bolaget från all offentlig kontroll men likväl fortsätta bolagets rörelse. Icke heller enligt förslaget förefunnes något hinder att draga ut på ett bolags likvidation hur länge som helst. Den redovisning, som likvidatorerna enligt förslaget årligen skulle avgiva, skulle icke överlämnas till registreringsmyndigheten. Detta vore icke tillfredsställande.

Det syntes nödvändigt att dels föreskriva, att av likvidatorerna enligt 166 (160) § avgiven redovisning skulle insändas till registreringsmyndigheten, och dels i någon form framtvinga, att likvidation avslutades inom rimlig tid. De sålunda ifrågasatta bestämmelserna borde göras tillämpliga jämväl på bolag, som trätt i likvidation före lagens ikraftträdande.

I anledning av vad bank- och fondinspektionen anfört vill jag anmärka, att då något årligt dechargeförfarande ej enligt förslaget är avsett att äga rum under likvidationen, det ej heller synes erforderligt att likvidatorernas redovisningshandlingar skola insändas till registreringsmyndigheten. Bolagsborgenärerna synas i tillbörlig utsträckning skyddade mot olägenheterna av en alltför långvarig likvidation genom möjligheten att vid utebliven betalning söka bolaget försatt i konkurs. Särskilda bestämmelser i de av bank- och fondinspektionen angivna hänseendena torde därför icke vara påkallade.

*Departements-
chefen.*

167 (161) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om likvidationsrevisorernas årliga revisionsberättelse

Lagrådet har i fråga om den i första stycket tredje punkten givna hänvisningen till 118 (112) § första stycket framhållit, att densamma i vad den avsåge påskrift å handlingarna förfölle, om lagrådets hemställan under 118 (112) § bifölles. I övrigt syntes hänvisningen böra ersättas med en bestämmelse av innebörd att handlingarna skulle återställas inom den för avgivande av revisionsberättelse stadgade tiden. Vad anginge det fall att till bolaget hörde personalstiftelse syntes tillräcklig vägledning erhållas, om andra stycket i förevarande paragraf ersattes med ett stadgande, enligt vilket bestämmelsen i 118 (112) § andra stycket skulle erhålla motsvarande tillämpning.

Vad lagrådet anfört i fråga om avfattningen av första stycket tredje punkten torde, med hänsyn till vad jag anfört vid 118 (112) §, ej böra föranleda ändring i förslaget. Lagrådets anmärkning beträffande andra stycket synes böra iakttagas.

*Departements-
chefen.*

168 (162) §.

Enligt 109 § första stycket i gällande aktiebolagslag åligger det likvidatorerna att hålla den årliga redogörelsen för sin förvaltning tillgänglig för aktieägarna. Men bestämmelse saknas om redogörelsens framläggande å bolagsstämma. I förslaget ha däremot meddelats föreskrifter om att de handlingar, genom vilka likvidatorernas årliga redovisning fullgöres, och den över granskningen av deras förvaltning upprättade revisionsberättelsen skola framläggas på bolagsstämma. Bestämmelserna härom återfinnas i förevarande paragraf.

169 (163) §.

I denna paragraf, som motsvarar 112 § i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om skifte av bolagets behållna tillgångar.

170 (164) §.

Ifrågavarande paragraf innehåller bestämmelser om fördelningsgrunden vid skifte. Vidare har upptagits uttrycklig bestämmelse om en klandertid av ett år för aktieägare som är missnöjd med skiftet.

Sveriges advokatsamfund har tillstyrkt, att en särskild preskriptionstid föreskrevs för talan om klander av skifte. I samband därmed syntes till behandling böra upptagas frågan, hur man skulle förfara med medel, vilka sedan de utskiftats icke lyftes. Enligt rådande uppfattning torde rätten till utskiftade medel icke preskriberas, varför likvidatorn i här berörda fall aldrig befriades från redovisningsskyldighet. Då detta måste anses otillfredsställande, hemställde samfundet att en bestämmelse infördes av huvudsakligen samma innehåll som i konkurslagen 148 a §. *Handelskammaren i Gävle* har ansett det olämpligt, att klanderhot skulle åvila likvidatorerna ett helt år efter det utskiftning skett. Utskiftning och talan å skiftet borde ske i samma ordning som beträffande utdelningsförslag i konkurs. Vid den bolagsstämma, som avsåges i 171 (165) § sista stycket, borde likvidatorerna framlägga såväl redovisning som förslag till utskiftning. Om redovisning och utdelningsförslag icke klandrades inom två månader därefter, borde de vinna laga kraft, varefter utdelning kunde ske utan risk för likvidatorerna.

Lagrådet har framhållit, att i förslaget skildes mellan klander av bolagskifte och klander av likvidatorernas förvaltning. För båda slagen av talan föresloges en klandertid av ett år från slutredovisningens framläggande å bolagsstämma. Lagrådet, som icke hade något att erinra i fråga om tiden för anställande av klandertalan mot likvidatorernas förvaltning, ville med anledning av vad handelskammaren i Gävle anfört ifrågasätta, huruvida icke den föreslagna tiden för anställande av talan om klander av skiftet kunde förkortas till tre månader. Sveriges advokatsamfund hade fäst uppmärksamheten å gällande lags brist på bestämmelse om preskription av rätten till medel som utskiftats vid aktiebolags likvidation. Av praktiska skäl syntes rätten att utbetomma dylika medel icke böra vara till tiden obegränsad. Å andra sidan borde preskription icke inträda tidigare än vad som gällde i fråga om fordringsrätter. Beträffande verkan av inträdd preskription syntes det naturliga vara att medlen återfölla till bolaget för utskiftning mellan de aktieägare, som bevarat sin rätt i bolaget, efter samma grunder som skulle gälla beträffande andra efter likvidationens avslutande yppade tillgångar. Gillades denna uppfattning, skulle till 170 (164) § kunna fogas ett fjärde stycke av innebörd att, om aktieägare icke inom tio år efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, han skulle vara förlustig sin rätt därtill, varvid stadgandena i 174 (168) § skulle äga tillämpning.

*Departements-
chefen.*

Lagrådets ändringsförslag torde böra genomföras.

171 (165) §.

Denna paragraf, som motsvarar 115 § i gällande aktiebolagslag, upptager bestämmelser om likvidatorernas slutredovisning.

Lagrådet har erinrat, att därest 167 (161) § jämkades på sätt lagrådet föreslagit, borde avfattningen av förevarande paragraf i vad den avsåge likvidationsrevisorerna närmare anpassas efter den avfattning förstnämnda lagrum sålunda erhöles. Hänvisningar borde i denna del göras icke till 167 (161) § utan till de där åberopade lagrummen, nämligen 119 (113) § 1 mom. och 118 (112) § andra stycket. Förstnämnda hänvisning, som hade avseende å revisionsberättelsens innehåll, kunde ersätta föreskriften att likvidationsrevisorerna skulle särskilt yttra sig, huruvida anmärkning beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter under likvidationen gjordes eller icke.

Paragrafen torde böra avfattas i anslutning till den av mig förordade ly- *Departements-*
delsen av 167 (161) §. *chefen.*

172 (166) §.

Paragrafen, som motsvarar 117 § i gällande aktiebolagslag, upptager stadgande, när ett bolag skall anses upplöst efter likvidation.

173 (167) §.

I denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande lag, ha upptagits föreskrifter om ett förenklat förfarande för bolagets upplösning för det fall att bolaget saknar tillgångar.

174 (168) §.

I nu förevarande paragraf ha föreslagits bestämmelser rörande likvidationens fortsättande, om ny tillgång yppas eller eljest behov av likvidationsåtgärd uppkommer. Finnas ej behöriga likvidatorer, skall i sådant fall rätten på anmälan av förutvarande likvidator eller aktieägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som kan företräda bolaget, utlysa bolagsstämma för val av likvidatorer. Kungörelse om stämman hållande skall ske i allmänna tidningarna och i ortstidning samt skriftlig kallelse med posten avsändas till varje aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas.

Enligt andra stycket skall av likvidatorerna för registrering anmälas att likvidationen fortsättes. Finnas ej behöriga likvidatorer och äger val av likvidatorer icke rum, skall gälla vad i 157 (150) § är stadgat. Slutligen har meddelats bestämmelse att vid likvidationens fortsättande vad eljest är stadgat om likvidation skall äga motsvarande tillämpning.

Lagrådet har funnit det olämpligt att betunga rätten med ett så omständligt kallelseförfarande, som det i paragrafen angivna. De i 156 (149) och 157 (150) §§ meddelade bestämmelserna syntes vara tillfyllest. *Lagrådet* har

framhållit, att det vore av vikt att till den bolagsstämma, som först hölles efter likvidationens fortsättande, kallelse skedde på ett betryggande sätt. Det kallelseförfarande, som stadgades i 129 (123) § i det remitterade förslaget för det fall att ordinarie bolagsstämma utlystes att hållas å annan tid än i bolagsordningen bestämts, borde därför tillämpas i fråga om den första stämman, oavsett om därå skulle förekomma val av likvidatorer eller icke. Övriga i förevarande paragraf föreslagna bestämmelser syntes, då vad därmed avsåges följde av tidigare givna föreskrifter, vara obehövlige och borde förty utgå.

*Departements-
chefen.* Vad lagrådet föreslagit innebär en betydande förenkling av paragrafen som bör vidtagas.

175 (169) §.

I denna paragraf ha upptagits vissa bestämmelser om aktiebolags konkurs, ackordsförhandling utan konkurs m. m.

176 (170) §.

Paragrafen upptager bestämmelser om förfarandet efter avslutandet av aktiebolags konkurs.

Lagrådet har erinrat, att därest dess hemställan under 161 (154) § bifölles, borde i förevarande paragrafs andra stycke hänvisning göras jämväl till den av lagrådet förordade nya paragrafen (155 §).

*Departements-
chefen.* Lagrådets erinran bör beaktas.

177 (171) §.

Denna paragraf upptager i 1 mom. bestämmelser om talan mot likvidator, syssloman, likvidationsrevisor och godman.

I 1 mom. första stycket har upptagits uttrycklig bestämmelse att bolagsstämma äger besluta, att talan skall på grund av förvaltningen anställas mot likvidator. Uppstår fråga om talan sedan bolaget efter framlagd slutredovisning eller eljest skall anses upplöst, skall det enligt beredningens förslag åligga rätten att på anmälan av aktieägare utlysa stämma. Enligt andra stycket äger enskild aktieägare att föra talan mot likvidator för bolagets räkning. Sådan talan skall dock aktieägaren föra i eget namn.

Preskriptionstiden för talerätt skall enligt tredje stycket liksom enligt gällande rätt vara ett år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å bolagsstämma. Om likvidator entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, skall enligt andra punkten i samma stycke preskriptionstiden för anställande av talan mot honom utgöra ett år från den bolagsstämma, varå redovisningshandlingar och revisionsberättelse framlagts för det räkenskapsår, då avgången eller frånfallet inträffade.

Enligt fjärde stycket skall samma undantag från huvudregeln om preskription av talerätt gälla som gjorts i förslagets 134 (128) § fjärde stycket i fråga om rätt till talan mot styrelseledamot.

I femte stycket av 1 mom. ha slutligen föreslagits bestämmelser att beträffande skadeståndstalan mot syssloman, som förordnats enligt 150 (143) eller 151 (144) §, skall gälla vad i förevarande paragraf stadgats om likvidator som avgått eller avlidit före likvidationens avslutande.

I 2 mom. har föreskrivits, att beträffande skadeståndstalan mot likvidationsrevisor eller god man, som förordnats enligt 160 (153) §, skall vad i 1 mom. första och andra styckena är stadgat äga motsvarande tillämpning. Preskriptionstiden har bestämts till två år. För preskriptionstiden har stadgats samma utgångspunkt som i fråga om talan mot likvidator.

Lagrådet har i likhet med lagberedningen ansett, att bolagsstämma borde äga besluta att talan mot likvidator skulle anställas på grund av förvaltningen. Skulle emellertid anledning till sådan talan yppas först efter den bolagsstämma, då slutredovisning framlagts, och alltså sedan bolaget blivit upplöst, tillkomme det alltid aktieägare att väcka dylik talan. Det syntes därför icke vara behöfligt att pålägga domstol det i vissa fall mycket omfattande besvär, som vore förenat med utlysande av bolagsstämma. Med hänsyn härtill har lagrådet föreslagit, att andra punkten i första stycket av 1 mom. uteslötes, och att andra stycket med någon jämkning i avfattningen sammansloges med återstoden av första stycket till ett gemensamt stycke. Beträffande den i andra punkten av 1 mom. tredje stycket upptagna bestämmelsen att, om likvidator entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, tiden för anställande av klandertalan skulle räknas från den bolagsstämma, varå framlagts redovisningshandlingar och revisionsberättelse avseende det räkenskapsår, då avgången eller frånfallet inträffade, har lagrådet framhållit att, ehuru enligt förslaget likvidatorerna ålagts att avgiva redovisning för varje räkenskapsår, aktieägarna icke — i motsats till vad som gällde om förvaltningen av bolagets angelägenheter före likvidationen — behövde fatta slutlig ståndpunkt rörande förvaltningens godkännande för varje år utan först sedan likvidationen i dess helhet avslutats, då förhållandena bättre kunde överblickas. Den omständigheten att en likvidator dessförinnan avgått borde icke föranleda rubbning i denna för aktieägarna viktiga princip. Lagrådet hemställde därför, att omförmälda bestämmelse måtte utgå ur tredje stycket. I fjärde stycket borde vidare hänvisas till, förutom 134 (128) § fjärde stycket, såväl 137 (131) § som 138 (132) §. Det i detta stycke upptagna stadgandet kunde lämpligen sammanslås med nästföregående stycke, därest detta på angivet sätt förkortades. Bifölles lagrådets hemställan beträffande tredje stycket, måste femte stycket, om det bibehölles, till avfattningen jämkas. Lagrådet ansåge dock, att hela stycket kunde utgå. I sådan händelse komme — liksom enligt gällande rätt — det allmänna stadgandet om ettårig preskriptionstid för klander av redovisning att gälla jämväl skadeståndstalan mot syssloman, som förord-

nats enligt 150 (143) § eller 151 (144) § i förslaget. Tiden komme här att räknas från det sysslomannen avlämnat sin redovisning till likvidatorerna. Vad anginge 2 mom. av förevarande paragraf borde, om lagrådets hemställan rörande 1 mom. tredje stycket bifölles, motsvarande uteslutning ske i fråga om andra stycket i förevarande moment. Hänvisningen skulle här upptaga, jämte 136 (130) § fjärde stycket, såväl 137 (131) § som 138 (132) §. Första stycket i momentet kunde i redaktionellt hänseende något förkortas.

Departements-
chefen.

Lagrådets hemställan om uteslutande av andra punkten av 1 mom. första stycket torde böra bifallas.

Vidkommande bestämmelsen om utgångspunkten för preskriptionstiden för talan mot likvidator, som avgår före likvidationens avslutande, är det riktigt, att aktieägarna i regel icke skola behöva pröva frågan om ansvarighet förrän resultatet av likvidationen kan överskådas. Men särskilt för det fall att likvidator avlidit synes det innebära en icke nödvändig stränghet, att dödsboet skall nödgas avvakta likvidationens avslutande innan frihet från ansvar kan påräknas. I denna del vill jag alltså ansluta mig till lagberedningens ståndpunkt.

Beträffande talan mot syssloman, som förordnats enligt 150 (143) eller 151 (144) §, vill jag biträda lagrådets förslag, att den särskilda bestämmelsen härom uteslutes.

Såsom lagrådet anfört är en hänvisning till 138 (132) § i 1 mom. fjärde stycket och 2 mom. erforderlig.

178 (172) §.

I denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande aktiebolagslag, har lagberedningen upptagit bestämmelser om likvidationens upphörande och återupptagande av bolagets verksamhet. Då aktiebolag trätt i likvidation utan att i aktiebolagslagen stadgad anledning därtill förefunnits eller på den grund att aktiekapitalet till två tredjedelar gått förlorat, skall sålunda bolagsstämman, såframt brist i bolagets aktiekapital icke föreligger och utskiftning av bolagets tillgångar ännu icke börjat, äga besluta, att likvidationen skall upphöra och bolaget återupptaga sin verksamhet. Beredningen har vidare i första stycket andra punkten föreslagit, att återupptagande av verksamheten skall kunna ske även sedan utskiftning påbörjats, därest täckning finnes — förutom för aktiekapitalet — för bolagets reservfond så ock för dess skuldregleringsfond, i den mån den är erforderlig.

Näringsorganisationerna ha uttalat, att genom bestämmelserna om återupptagande av verksamheten ett intresse av praktisk betydelse blivit tillgodosett. *Handelskammaren i Gävle* har ansett förtydligande av första stycket erforderligt. Därav framginge nämligen icke, om återupptagande av verksamheten kunde äga rum i trots av att stadgad förutsättning i fråga om fonderna ej vore för handen, blott så mycket av utskiftade medel återbures att fonderna återställdes.

Lagrådet har ansett att, i betraktande av att förslaget väsentligt mildrat den gällande rättens föreskrifter om skyldighet att träda i likvidation, en viss tvekan kunde råda rörande behövligheten av de föreslagna vidlyftiga bestämmelserna om återupptagande av bolagets verksamhet. I varje fall syntes det emellertid vara att gå för långt att, i motsats till såväl tysk rätt som det danska förslaget, medgiva verksamhetens återupptagande även sedan utskiftningen påbörjats. Sådan regeln i förslaget utformats i första stycket andra punkten kunde den också leda till ett kringgående av den i 77 § i förslaget uppställda utdelningsbegränsningen för den händelse reservfonden vid likvidationens inträde icke uppginge till det i samma paragraf eller i bolagsordningen angivna maximibeloppet. Andra punkten av paragrafens första stycke borde därför utgå. Dessutom syntes vissa redaktionella jämkningar böra vidtagas.

Lagrådets hemställan, att återupptagande av bolagets verksamhet ej skall få ske efter det utskiftning påbörjats, synes mig böra beaktas. Det är tydligt, att i sådana fall, där ett återupptagande av bolagets verksamhet ligger inom möjligheternas gräns, detta bör föranleda en viss varsamhet innan utskiftning sker. Det synes därför ej vara obilligt, att förbjuda ett återupptagande, där utskiftning hörjat. *Departements-
chefen.*

179 (173) §.

Paragrafen upptager bestämmelser om verkan av likvidations upphörande på grund av likvidationsbeslutets upphävande eller beslut om verksamhetens återupptagande. I sådant fall skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av styrelse och revisorer. Vidare ha i första stycket andra och tredje punkterna föreslagits bestämmelser, att likvidatorerna skola för sin förvaltning avgiva slutredovisning och att likvidatorernas redovisningshandlingar, åtföljda av likvidationsrevisorernas berättelse, skola för granskning avlämnas till bolagets revisorer. Enligt andra stycket skall bekräftande beslut rörande ansvarsfrihet för likvidator och talan om skadestånd de i 134 (128) och 135 (129) §§ beträffande styrelseledamot föreslagna reglerna äga motsvarande tillämpning. I paragrafens fjärde stycke har upptagits bestämmelse att, sedan styrelse och revisorer utsetts, styrelsen eller verkställande direktör skall ofördröjligen göra anmälan därom för registrering.

Lagrådet har ansett det vara obehövt att, då bolagets verksamhet skall återupptagas, fordra att likvidatorernas slutredovisning skall granskas ej blott av likvidationsrevisorerna utan även av de nya revisorerna. Lagrådet har därför hemställt, att första styckets tredje och fjärde punkter måtte jämkas därhän att slutredovisningen skulle granskas endast av likvidationsrevisorerna. Det föreslagna stadgandet i andra stycket ansågs lagrådet böra erhålla en något vidare innebörd och lämpligen kunna avfattas sålunda, att vad i lagen rörande styrelseledamot vore stadgat beträffande ansvarsfrihet, talan å förvaltningen och uppgörelse med bolaget skulle, i fall som avsåges

i första stycket, äga motsvarande tillämpning i avseende å likvidator. Då enligt lagrådets mening redan av 103 (97) och 112 (106) §§ med tillräcklig tydlighet framginge, att val av styrelse och revisorer skulle anmälas för registrering, kunde sista stycket av förevarande paragraf utgå.

*Departement-
che/en.*

De av lagrådet förordade ändringarna torde böra vidtagas.

Om fusion.

180—182 (174—176) §§.

I denna avdelning upptagas bestämmelser om fusion, d. v. s. ett aktiebolags uppgående i ett annat på det sätt att det förras tillgångar och skulder övertagas av det senare och det förra bolaget i samband därmed upphör. Motsvarighet till dessa regler saknas i gällande aktiebolagslag.

I 180 (174) § 1 mom. upptagas regler om fusion av helägt dotterbolag med moderbolag. Grundvalen för fusionen skall vara ett mellan de båda bolagen träffat avtal. Denna anordning är — enligt vad lagberedningen uttalat — för- anledd av hänsyn såväl till att de båda bolagen äro rättsligen självständiga rättssubjekt som till att därigenom även större överensstämmelse kan vinnas med reglerna för fusion mellan andra bolag än moderbolag och helägt dotterbolag. Tillåtelse till avtalet skall beslutas av bolagsstämma i dotterbolaget. Rättens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet skall sökas av såväl moderbolagets som dotterbolagets styrelse. Tillstånd skall icke meddelas förrän i viss ordning sörts för att borgenärernas rätt tillgodosetts. När rättens beslut om tillstånd till fusionsavtalets verkställande registrerats, skall dotterbolaget anses upplöst samt dess tillgångar och skulder övertagna av moderbolaget.

Till dessa bestämmelser ha anknutits vissa bestämmelser i 2 mom. om dels rätt för moderbolag, som äger mer än nio tiondelar av aktierna i dotterbolag, att inlösa övriga aktier i dotterbolaget och dels rätt i sådant fall för annan aktieägare i dotterbolaget än moderbolaget att påkalla sina aktiers inlösande av moderbolaget.

181 (175) § upptager regler om fusion mellan aktiebolag, vilka icke stå till varandra i förhållandet moderbolag och helägt dotterbolag. För sådan fusion förutsattes att förslag till fusionsavtal och vissa handlingar, belysande det överlåtande bolagets ställning och fusionens lämplighet, framläggas för aktieägarna i det överlåtande bolaget och godkännas av bolagsstämma i detta bolag. Särskilda pluralitetsregler skola enligt förslaget gälla för beslutet om godkännande. Vidare har upptagits bestämmelse om rätt för aktieägare, som röstat mot beslutet, att påkalla inlösen av sina aktier. Såväl av det övertagande som av det överlåtande bolagets styrelse skall ansökan göras om rättens tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet. Det överlåtande bolagets borgenärer skyddas enligt förslaget av liknande regler som då fusion sker av helägt dotterbolag med moderbolaget.

Slutligen upptagas i 182 (176) § regler om fusion av aktiebolag i likvida-

tion med annat aktiebolag. Enligt vad i motiven framhållits kan det vara till fördel för ett bolag i likvidation, att likvidatorerna — sedan de verkställt realisation av tillgångar och betalning av skulder som ej skola övertagas samt eventuellt utskiftning — äga träffa fusionsavtal med annat bolag om övertagande av de tillgångar och de skulder som återstå.

I ett flertal yttranden har uttryckts tillfredsställelse med förslaget bestämmelser om fusion. *Näringsorganisationerna* ha sålunda uttalat, att det med hänsyn till betydelsen av den nutida utvecklingen i riktning mot koncentration av ekonomiska företag i större enheter borde väcka tillfredsställelse, att frågan om fusion upptagits till reglering. Även *handelskammaren i Gävle* och *försäkringskommittén* ha uttalat sig i denna riktning. Ej heller *exportbolagen* ha funnit anledning till erinran mot fusionsbestämmelserna. Med tillfredsställelse konstaterades införandet i 180 (174) § 2 mom. av bestämmelser om inlösningsrätt för moderbolag.

Emellertid ha, förutom några detaljmärkningar, framställts vissa yrkanden i anslutning till de av beredningen föreslagna bestämmelserna. Sålunda ha *näringsorganisationerna* i sitt tilläggsyttrande och *exportbolagen* framhållit angelägenheten av att tillstånd som med stöd av 1916 eller 1925 års lagar om inskränkning i bolags rätt att förvärva fast egendom meddelats bolag, som genom fusion uppgått i annat bolag, förbleve gällande. Erfordrades lagstiftningsåtgärd härför, borde dylik således vidtagas. Även *handelskammaren i Gävle* har påpekat önskvärheten av att bestämmelserna om rätt för aktiebolag att förvärva fast egendom reviderades till uppnående av en enklare ordning för sådant fastighetsförvärv som skedde vid aktiebolagsfusion.

Handelskammaren i Gävle har vidare ansett i högsta grad önskvärt, att kostnader i samband med fusion undvekes, t. ex lagfartsstämpel och fondstämpel för aktier. I samma riktning ha *exportbolagen* och *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* uttalat sig.

Slutligen ha *exportbolagen* framhållit, att det vore ett önskemål, att bestämmelsen i 180 (174) § 2 mom. kompletterades med lämpliga stadganden, huru det skulle förfaras med aktier, som förkommit. Då i alla större bolag hände att aktier förkomme, borde möjlighet tillskapas jämväl för bolagen själva att få dylika aktier dödade.

Beträffande bestämmelsen i 3 mom. sista stycket sista punkten i 181 (175) §, att vid fusion som där avses styrelsen och verkställande direktören i det överlåtande bolaget skola föranställa om skifte av vederlaget för de överlåtna tillgångarna och avgiva slutredovisning till bolagsstämman samt att vad i vissa bestämmelser är stadgat beträffande likvidation skall äga motsvarande tillämpning, ha slutligen *försäkringskommittén* anmärkt, att hänvisningen syntes avse bestämmelsen om slutredovisnings granskning av likvidationsrevisorer, ehuru likvidation ej föreläge och således likvidationsrevisorer ej vore utsedda.

Då särskilda bestämmelser om fusion saknas i gällande lag, kan en fusion hos oss genomföras endast med anlitande av allmänna civilrättsliga och aktie-

bolagsrättsliga regler om överlåtelse, skuldövertagande, likvidation, ökning av aktiekapital m. m. Med hänsyn till att fusionsfrågorna i samband med den nutida utvecklingen i riktning mot koncentration av ekonomiska företag i större enheter erhållit allt större betydelse, synes man ej kunna i en modern aktiebolagslag undvara särskilda bestämmelser om fusion. De av lagberedningen härutinnan föreslagna bestämmelserna synas mig väl lämpade för sitt ändamål.

Vad angår de olika paragraferna torde vissa bestämmelser i 180 (174) § böra överföras till avdelningen om registrering (199 §) och till den särskilda fullföljdsparagrafen (206 §).

Beträffande härefter 181 (175) § vill jag framhålla, att eftersom i det fall som där avses likvidation icke föreligger och likvidatorer och likvidationsrevisorer därför ej äro utsedda, skall — liksom avvecklingen och skiftet ombesörjas av bolagets styrelse — kontrollen ombesörjas av bolagets kontrollorgan d. v. s. revisorerna. Något förtydligande av den föreslagna lagtexten härutinnan synes icke vara erforderligt.

Såsom redogörelsen för yttrandena visar ha vid denna avdelning framställts vissa yrkanden, som icke direkt avse de föreslagna fusionsbestämmelserna. Vad angår det av bl. a. exportbolagen berörda spørsmålet rörande innehav av fast egendom torde, när dotterbolag äger dylik egendom, i regel i dess bolagsordning finnas sådant förbehåll, som avses i 2 § andra stycket 1916 års lag, och samma förbehåll måste finnas i moderbolagets bolagsordning för att moderbolaget skall kunna övertaga egendomen. Det lärer vara ytterligt sällsynt, att dotterbolag, i vars bolagsordning förbehåll saknas, på grund av särskilt tillstånd enligt 2 § första stycket nämnda lag äger fast egendom. I sådant fall bör Kungl. Maj:ts tillstånd inhämtas, innan fusion företages. Vad 1925 års lag beträffar torde det framdeles böra övervägas, om någon bestämmelse utöver den som givits i 5 § av samma lag kan anses erforderlig.

De i några andra yttranden framförda skattefrågorna böra tagas under omprövning i annat sammanhang.

Exportbolagen ha ifrågasatt, att dödning av aktier skall kunna ske på bolagets initiativ. Till denna fråga är jag icke beredd att nu taga ståndpunkt. I förslaget ha upptagits åtskilliga andra bestämmelser för undanröjande av den olägenheten att en aktierest blir permanent orepresenterad. Jag hänvisar i detta sammanhang till 139 (133), 141 (135) och 211 (222) §§.

Om förbud i vissa fall mot förvärv av aktier.

Under denna rubrik vill jag i korthet redogöra för de bestämmelser som enligt vad jag förut nämnt böra sammanföras till en särskild avdelning om bundna aktier. Rubriken återfinnes ej i lagberedningens förslag.

De grundläggande stadganden om rätt för bolag att i bolagsordningen intaga bestämmelser om inskränkning i rätten för utländskt eller därmed jämställt rättssubjekt att förvärva aktier som lagberedningen föreslagit i 76 § 2 mom. torde, med förut nämnt tillägg för stiftelser, böra införas såsom inledande paragraf i förevarande avdelning (177 §).

Härnäst torde i en paragraf (178 §) böra upptagas vissa bestämmelser om vad som vid bildande av aktiebolag skall iakttagas i bolag med förbehåll om bundna aktier.

Därvid böra som 1 mom. första stycket intagas bestämmelserna i förslagets 10 § andra stycke och 11 §, att vid aktiebolags bildande i teckningslistan och kungörelsen skall upptagas erinran om sådant förbehåll som nyss nämnts. Såsom andra stycke bör upptagas bestämmelsen i 10 § fjärde stycket av förslaget, att det belopp som skall inbetalas för aktie må bestämmas högre för fria aktier än för bundna. Som 2 mom. bör upptagas stadgandet i 17 § fjärde stycket av förslaget. Under 3 mom. böra upptagas förslagets regler om tilldelning av fria och bundna aktier i 23 § 2 mom. Såsom 4 mom. synes lämpligen böra upptagas det i 2 mom. av förslagets 24 § upptagna stadgandet att vad förslaget till bolagsordning innehåller om förbehållet ej må ändras genom beslut å konstituerande stämman.

Vidare böra i en särskild paragraf (179 §) upptagas bestämmelserna i förslagets 34 § sista stycke rörande de uppgifter som vid ansökan om bolags registrering skola avgivas, där förbehåll om bundna aktier finnes i bolagsordningen.

Härefter böra i en paragraf (180 §) sammanföras bestämmelserna i 36 § andra stycket och 37 § första och andra styckena om innehållet av aktiebrev, interimsbevis och teckningsbevis, då förbehåll om bundna aktier finnes och då aktier tecknats av förbjudet rättssubjekt, samt de bestämmelser i förslagets 42 § 1 mom. och 71 § 2 mom., vilka handla om anteckning i aktieboken, huruvida aktie är bunden eller fri.

I nästa paragraf (181 §) böra intagas föreskrifterna i 50 § andra stycket och 51 § i lagberedningens förslag, med förut angiven jämkning.

I härefter följande paragraf (182 §) bör såsom 1 mom. upptagas bestämmelsen i 58 § andra stycket, att vid kapitalökning medelst nyteckning skall i teckningslistan och kungörelsen om ökningsbeslutet intagas erinran om förbehållet. I ett andra stycke bör i viss anslutning till förslagets 53 § femte stycke upptagas bestämmelse att vid kapitalökning genom nyteckning det belopp, som skall inbetalas för aktie, må bestämmas högre för fria aktier än för bundna.

Såsom 2 mom. i samma paragraf bör upptagas bestämmelsen i 62 § andra stycket i lagberedningens förslag.

Såsom 3 mom. första stycket bör upptagas den i 63 § fjärde stycket av förslaget givna hänvisningen till 17 § fjärde stycket (178 § 2 mom.). De i förslagets 66 § upptagna reglerna om tilldelningen av fria aktier böra upptagas såsom andra stycke.

Under nästa paragraf (183 §) bör upptagas bestämmelsen i förslagets 68 § tredje stycket. Bestämmelsen bör bilda 1 mom. i denna paragraf. Såsom 2 mom. böra upptagas förslagets regler i 69 § 1 och 2 mom. för anmälningar

om inbetalningar av tecknade aktier, när i bolagsordningen finnes förbehåll om bundna aktier. Såsom 3 mom. bör intagas bestämmelse motsvarande 69 § 4 mom. första stycket sista punkten och andra stycket i förslaget.

Vidare böra i en paragraf (184 §) upptagas bestämmelser om kapitalökning medelst utgivande av tilläggsaktier i bolag med förbehåll om bundna aktier, motsvarande förslagens 71 § 1 mom. femte och sjätte styckena och 2 mom. andra stycket fjärde punkten.

I nästa paragraf (185 §) böra intagas bestämmelser avseende nedsättning av aktiekapitalet i bolag med förbehåll om bundna aktier. Därvid bör bestämmelsen i 72 § fjärde stycket tredje punkten upptagas såsom 1 mom. Såsom 2 mom. böra intagas bestämmelser motsvarande förslagens 73 § 1 mom. femte stycket och 2 mom. femte stycket, såvitt rör bolag med förbehåll om bundna aktier. Under 3 mom. bör intagas förslagens 74 §.

Härefter böra (såsom 186 §) intagas förslagens bestämmelser i 139 § 1 mom. andra stycket andra punkten och 144 § angående beslut om sådan ändring av balansräkning, att därigenom intages förbehåll om bundna aktier.

Såsom sista paragraf i denna avdelning (187 §) böra upptagas bestämmelser motsvarande förslagens 79 § 1 mom. andra stycket.

Om registrering.

I denna avdelning torde, såsom jag anført i inledningen, jämte de av beredningen föreslagna bestämmelserna böra upptagas de på ett flertal andra ställen i förslaget förekommande stadgandena om registreringsmyndighetens åligganden. Härvid böra de olika stadgandena införas med hänsyn till den tidsföljd, vari de kunna tänkas bliva tillämpliga å ett bolag.

I detta sammanhang vill jag nämna att *patent- och registreringsverket* uttalat farhågor för att de detaljföreskrifter, som föreslagits i avseende å registreringsfrågor och andra angelägenheter som beröra ämbetsverkets verksamhetsområde, skola förorsaka svårigheter för den registreringssökande allmänheten. Även för ämbetsverket måste uppstå en icke oväsentlig belastning vid omsorgen att för allmänheten tillrättalägga förekommande ärenden och giva de anvisningar som påkallas för lagens rätta tillämpande.

Departement-
chejen.

De farhågor, varåt patent- och registreringsverket givit uttryck, torde icke vara befogade. Jag har icke funnit anledning att i någon väsentligare omfattning frångå lagberedningens förslag. De ändringar jag här nedan kommer att förorda äro till övervägande delen av redaktionell art och innebära sålunda icke något avsteg från de av beredningen uti ifrågavarande hänseenden angivna riktlinjerna.

183 (188) §.

Paragrafen, som motsvarar 120 § i gällande aktiebolagslag, meddelar föreskrifter om registreringsmyndighet och aktiebolagsregister.

184 (189) §.

Denna paragraf motsvarar 121 § i gällande aktiebolagslag. Första stycket torde, såsom förut angivits, böra utvidgas till att omfatta även ansökan om godkännande enligt 14, 59 (53) och 70 (63) §§.

Såsom vid 34 (32) § nämnts har jag funnit andra styckets första punkt böra överflyttas till nämnda paragraf. Andra punkten bör i enlighet med hemställan av lagrådet helt utgå.

(190—191 §§.)

Mellan lagberedningens 184 § och 185 § torde böra upptagas bestämmelser om meddelande eller vägran av godkännande från registreringsmyndighetens sida. Härvid böra i en paragraf (190 §) som 1 mom. intagas bestämmelser motsvarande förslaget 15 § första, tredje och fjärde styckena, och som 2 mom. bestämmelser motsvarande förslaget 59 § andra, tredje och fjärde styckena, med förut angiven jämkning. Under 3 mom. i förevarande paragraf böra föras bestämmelserna i förslaget 70 § tredje stycket.

I en särskild paragraf (191 §) böra härefter intagas bestämmelser motsvarande andra och tredje styckena i förslaget 33 §, enligt vilka fråga om bolagsregistrering m. m. under vissa förutsättningar skall förfalla.

185 (192 §).

I denna paragraf, som i gällande aktiebolagslag motsvaras av 122 §, har lagberedningen under 1 mom. upptagit bestämmelser om avslag å ansökan om bolagsregistrering. I andra punkten har därvid uttalats den grundsatsen, att vad de vid ansökningen fogade handlingarna innehålla ej må, såvitt dessa handlingar godkänts av registreringsmyndigheten enligt 15 (190) §, föranleda registreringsvägran. Undantag från denna regel har dock gjorts för det fall att i fråga om bestämmelse som avses i 7 § med hänsyn till upplysningar, vilka ej framgått av de handlingar som förut prövats av registreringsmyndigheten, väsentlig felaktighet finnes föreligga. Därjämte har i tredje punkten föreskrivits, att om å konstituerande stämman det av registreringsmyndigheten godkända förslaget till bolagsordning blivit i förändrat skick antaget eller ändring i bestämmelse som avses i 7 § beslutats, registrering ej må ske, om på grund därav hinder möter enligt grundstadgandet i första punkten i 1 mom.

2 mom. upptager i första stycket förutsättningarna för vägran av registrering i anledning av anmälan under bolagets bestånd. Enligt andra stycket skall, därest beslut om kapitalökning fattats av styrelsen och de i 70 (63) § omförmälda handlingarna godkänts av registreringsmyndigheten, i fråga om bestämmelse som avses i 54 (50) § vad i 1 mom. andra punkten stadgas äga motsvarande tillämpning, då registrering sökes av bolagsstämmans beslut om godkännande av ökningsbeslutet.

3 mom. innefattar i första stycket första punkten föreskrifter om under rättelse rörande vägran av registrering. Andra punkten giver anvisning om

vad som skall iakttagas för fullföljd av talan mot beslut om vägran av registrering. Andra stycket innehåller stadgande om sättet för fullföljd.

Lagrådet har ansett att stadgandet i 1 mom. tredje punkten borde uteslutas.

I fråga om bestämmelsen i 2 mom. andra stycket har *lagrådet* framhållit, att med densamma åsyftades att i fråga om aktiekapitalets ökning genom beslut av styrelsen uppställa en regel motsvarande den i 1 mom. andra punkten givna för det fall att bolag bildats med bestämmelse om apport. Således skulle i regel förnyad prövning i registreringsärendet av ökningsbeslutet och därtill hörande handlingar icke äga rum, därest beslutet och handlingarna förut godkänts av registreringsmyndigheten. Detta skulle enligt *lagrådets* mening komma till klarare uttryck, därest stadgandet erhöles en avfattning av innehåll att i angivna fall vad i 1 mom. andra punkten stadgades skulle äga motsvarande tillämpning, då registrering söktes av bolagsstämmans beslut om godkännande av ökningsbeslutet. Det vore — ansåge *lagrådet* — utan särskilt omnämnande av 54 (50) § klart att, där i ökningsbeslutet intagits bestämmelse enligt sistnämnda paragraf, rörande denna bestämmelse skulle gälla vad i 185 (192) § 1 mom. stadgades om bestämmelse, som avsåges i 7 §.

Lagrådet har vidare ansett, att 3 mom. första stycket andra punkten kunde utgå.

*Departements-
chefen.*

Vad *lagrådet* sålunda anfört kan jag biträda.

3 mom. andra stycket bör överföras till den allmänna fullföljdsparagrafen (206 §).

186 (193) §.

Paragrafen, som motsvarar 123 § i gällande aktiebolagslag, anger vad som i aktiebolagsregistret skall införas, där aktiebolags registrering beviljas.

Patent- och registreringsverket har funnit de i första stycket under 7 förekommande orden »vid tiden för registreringsansökningen» överflödiga och förty böra utgå.

Lagrådet har, under erinran om sin vid 34 (32) § gjorda hemställen beträffande begränsning av registreringsskyldigheten i fråga om revisorer, framhållit att därav påkallades ändring i första stycket under 14.

*Departements-
chefen.*

Vad *patent- och registreringsverket* samt *lagrådet* anfört bör iakttagas.

187 (194) §.

Denna paragraf motsvaras i gällande lag av 124 §, enligt vilken, om ändring anmäles i förhållande, varom inskrivning i registret skett, ändringen skall anmärkas i registret, där registrering beviljas. Uttrycklig bestämmelse saknas däremot om vad som skall införas i registret, då efter bolags registrering anmälan göres om förhållande varom tidigare icke skolat ske någon inskrivning. Lagberedningen har däremot såsom första punkt i första stycket upptagit bestämmelse, enligt vilken, om efter aktiebolags registrering anmälan göres om förhållande som enligt aktiebolagslagen skall anmälas för

registrering, vad sålunda anmälts skall införas i registret, där registrering beviljas.

I andra stycket givas regler om registrering vid fusion.

Tredje stycket motsvarar väsentligen 124 § andra stycket första punkten i gällande aktiebolagslag.

Fjärde stycket giver regler för återställande av handlingar.

Patent- och registreringsverket har uppmärksammat ett uttalande i motiven till första stycket första punkten att, även om viss i bolagsordningen intagen bestämmelse icke vid bolagets registrering införts i registret, beslut om ändring i sådan bestämmelse likväl skulle införas med angivande av den bestämmelse ändringen avsåge. Ämbetsverket har anfört, att en sådan tillämpning av stadgandet syntes ämbetsverket näppeligen av behovet påkallad och ledande till ett alltför vidlyftigt och tidsödande inskrivningsarbete med därav föranledda dyrbara kungörelsekostnader. Enligt ämbetsverkets förmenande borde framdeles, liksom nu skedde i enlighet med 3 § i kungörelsen den 19 oktober 1911 om aktiebolagsregistrets förande m. m., beslut om ändring av sådan bestämmelse i bolagsordningen, som, i saknad av intresse, ej skolat vid bolagets registrering i registret intagas eller ens anmärkas, kunna inbegripas under det generella registreringsuttrycket »viss ändring i bolagsordningen».

Lagrådet har ansett första och andra punkterna i första stycket lämpligen kunna sammanslås till ett stadgande av innehåll att, om efter det aktiebolag registrerats anmälan gjordes om förhållande, som enligt aktiebolagslagen skulle anmälas för registrering, vad sålunda anmälts skulle anmärkas i registret, om registrering beviljades. Att härunder inbegreps jämväl anmälan om ändring i ett redan registrerat förhållande vore uppenbart. I den mån särskilda föreskrifter om innehållet av anmärkningen i registret erfordrades, borde dessa liksom hittills meddelas i administrativ ordning. Även föreskrifterna i andra stycket syntes lämpligen kunna utfärdas i administrativ ordning med stöd av det föreslagna stadgandet i 192 (203) § och således här böra utgå. Tredje styckets sista punkt, som endast innehölle föreskrift om vissa handlingars förseende med påskrift om deras företeende i behandlat ärende, kunde utgå. Vad anginge övriga bestämmelser i tredje stycket syntes de talrika hänvisningarna till andra lagrum kunna i huvudsak undvikas, om åt bestämmelserna gäves en mera allmän avfattning. Lagrådet har därför föreslagit att de ersattes med ett stadgande av innehåll att, om registrering skedde på grund av anmälan i fall, då protokollsavskrift eller, jämlikt 72 (65) § fjärde stycket, annan handling skulle i två exemplar ingivas i ärendet, det ena av dessa skulle, försett med bevis om registreringen, återställas till bolaget. Fjärde stycket kunde inskränkas till en föreskrift av innebörd att, om handling ingivits i såväl huvudskrift som avskrift, huvudskriften skulle återställas. Även utan särskilt stadgande vore det tydligt, att under uttrycket huvudskrift av handling skulle inbegripas jämväl teckningslista, som upptog aktietecknares namnteckningar i original, även om själva listan utgjorde en avskrift av den ursprungliga teckningslistan.

Departement-
chejen.

Vad lagrådet föreslagit i fråga om första och andra punkterna av första stycket synes mig böra iakttagas. Patent- och registreringsverkets uttalande angående tillämpningen i visst fall torde böra beaktas i administrativa föreskrifter. Övriga av lagrådet framförda förslag till förkortning av lagtexten torde jämväl böra godtagas. Sista punkten i tredje stycket och sista punkten i fjärde stycket synas dock, för att överensstämmelse skall föreligga med 186 (193) §, böra bibehållas.

(195—197 §§).

Mellan lagberedningens 187 § och 188 § torde böra inskjutas tre nya paragrafer.

I första hand bör som en paragraf (195 §) upptagas en sammanställning av vissa i förslagets avdelning om ökning av aktiekapitalet upptagna bestämmelser om registreringsmyndighetens åligganden, nämligen såsom 1 mom. bestämmelser om de förutsättningar varunder ökning må registreras, motsvarande förslagets 57 § första och andra styckena, 70 § femte stycket och 71 § 2 mom. tredje stycket; såsom 2 mom. vissa bestämmelser i förslagets 68 § om registreringsmyndighetens åligganden, när beslut om kapitalökning med bestämmelse om minimiteckning registrerats; såsom 3 mom. förslagets 69 § 1 mom. fjärde stycket samt såsom 4 mom. vissa regler för registreringsmyndigheten, när beslut om kapitalökning fattats av bolagsstämman, motsvarande 70 § femte stycket sista ledet och sjätte stycket första punkten i beredningens förslag.

I en härefter följande paragraf (196 §) böra upptagas regler, motsvarande förslagets 73 § 2 mom. sjätte stycket, i vad detsamma rör registreringsmyndighetens åligganden i avseende å nedsättningsbeslut, som icke innefattar föreskrift om avsättning till reservfonden.

Ytterligare bör i en ny paragraf (197 §) intagas föreskrift, att registreringsmyndigheten under viss förutsättning skall förklara fråga om ändring av bolagsordning avseende införande av bestämmelse om förbehåll om bundna aktier förfallen, vilken föreskrift motsvarar förslagets 144 § 2 mom. tredje stycket.

188 (198) §.

Denna paragraf i beredningens förslag upptager särskilda bestämmelser rörande registreringen av vissa beslut om bolagsordningsändringar.

1 mom. innehåller bestämmelser om samtidig registrering i vissa fall av beslut om bolagsordningsändring avseende höjning av aktiekapitalet och beslut om erforderlig kapitalökning m. m. 2 mom. giver regler om samtidig registrering av beslut om bolagsordningsändring avseende sänkning av aktiekapitalet och av beslut om erforderlig kapitalnedsättning m. m. 3 mom. avser registrering av beslut om bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet och om akties nominella belopp. 4 mom. innehåller bestämmelser, huru registreringsmyndigheten skall förfara i registreringshänseende i fråga om beslut om

ändring av bolagsordningen, varigenom däri intages förbehåll om bundna aktier.

En i paragrafen intagen bestämmelse om talerätt torde böra överföras till den särskilda fullföljdsparagrafen (206 §).

(199 §).

Mellan 188 § och 189 § i lagberedningens förslag bör införas en paragraf, däri sammanförts de i förslaget givna bestämmelserna om registreringsmyndighetens åligganden vid behandlingen av ärenden om fusion. Jag ber att få hänvisa till 180—182 §§ i beredningens förslag.

189 (200) §.

Förevarande paragraf motsvarar 128 § gällande aktiebolagslag och upptager bestämmelser om verkan av att aktiebolags registrerade firma eller eljest verkställd inskrivning länder någon till förfång. Den utvidgning av rätten till talan, som paragrafen innebär, är föranledd av det godkännandeförfarande i avseende å stiftelsehandlingarna som förslaget föreskrivit.

Sveriges advokatsamfund har velat fästa uppmärksamheten på att nu gällande regler visat sig bristfälliga bl. a. i det avseendet att hinder icke mötte att i ett aktiebolags firma intaga annans namn. Särskilt om denne dreve en icke anmälningspliktig rörelse och alltså icke kunde få sitt namn firmarättsligt skyddat, kunde denna frihet att bruka hans namn lända honom till förfång.

I anledning av vad Sveriges advokatsamfund anfört vill jag framhålla, att *Departements- chefen.* firmarättsliga spörsmål i allmänhet icke lämpligen böra lösas inom aktiebolagslagstiftningens ram utan böra upptagas till omprövning i samband med en kommande revision av fimalagstiftningen. Emellertid torde i det av samfundet särskilt berörda hänseendet skydd kunna i viss omfattning erhållas enligt förevarande paragraf andra stycket.

190 (201) §.

I denna paragraf, som motsvarar 129 § i gällande aktiebolagslag, ha upptagits bestämmelser om avförande ur registret av däri tidigare gjord anteckning.

I tredje stycket har beredningen föreslagit bestämmelser om de handlingar, som skola fogas vid anmälan för sådan åtgärd.

Lagrådet har ansett det självklart, att den som gör anmälan enligt förevarande paragraf måste styrka de omständigheter, varpå anmälingen grundas, och har därför funnit stadgandet i tredje stycket kunna utgå.

Såsom jag redan tidigare framhållit torde erfarenheten ha visat, att det *Departements- chefen.* innebär en icke oväsentlig fördel att lagen såvitt möjligt klart angiver vad som i varje fall åligger anmälande att iakttaga vid anmälan till registrerings-

myndigheten. Jag kan därför icke dela lagrådets uppfattning, att tredje stycket bör uteslutas.

191 (202) §.

Förevarande paragraf har i gällande aktiebolagslag sin motsvarighet i 126 §. Paragrafen innehåller bestämmelse om kungörande av vad i aktiebolagsregistret införes. Vidare har, i paragrafens andra stycke, föreskrivits, att kungörande även skall ske om sådan anteckning, varigenom en tidigare gjord anteckning avföres ur registret.

Lagrådet har anmärkt, att andra stycket innehåller en uppräknig av alla lagrum, som avse anteckning i registret om att tidigare anteckning därur avförts, utom 190 (201) § andra stycket. Då det syntes vara obehövt att betunga lagtexten med en sådan uppräknig, hemställdes, att avfattningen måtte ändras därefter, att där i annat fall än i 190 (201) § andra stycket avsåges i registret antecknats, att tidigare anteckning därur avfördes, kungörande därom skulle äga rum på sätt i lagrummet angäves.

Departements-
chefen. Den av lagrådet förordade omredigeringen av andra stycket synes mig lämplig.

192 (203) §.

Denna paragraf, som motsvarar 127 § i gällande aktiebolagslag, avser frågan om närmare föreskrifter om aktiebolagsregistrets förande m. m.

Såsom jag förut anfört bör, i enlighet med hemställan av lagrådet, till denna paragraf överföras vad tidigare paragrafer innehålla därom att närmare bestämmelser om avgifter för ansökan om godkännande meddelas av Konungen.

193 (204) §.

Paragrafen upptager bestämmelser om verkan av registrering och dess kungörande. Den motsvarar 130 § i gällande aktiebolagslag.

194 (205) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelserna i 131 § gällande aktiebolagslag om skyldighet för myndighet att inhämta upplysning rörande ställföreträdare för aktiebolag.

Om talan å registreringsmyndighetens beslut.

Under denna rubrik, som saknar motsvarighet i lagberedningens förslag, böra i en ny paragraf (206 §) sammanföras förslaget bestämmelser om fullföljd av talan mot registreringsmyndighetens beslut.

Om skadestånd.

195 (207) §.

Förevarande paragraf upptager bestämmelser om stiftares skadeståndsskyldighet. Första stycket motsvarar 24 § första stycket i gällande aktiebolagslag och avser således stiftares skadeståndsskyldighet gentemot bolaget.

I andra stycket har upptagits bestämmelse om skyldighet för stiftare, som försummar den honom enligt 19 (18) § åvilande skyldigheten att granska teckningslistorna, att svara för skada som därigenom förorsakas aktietecknare eller den å vilken dennes rätt övergått.

196 (208) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om skadeståndsskyldighet mot bolaget. Första stycket stadgar plikt för envar person, som har ställning av förvaltande eller kontrollerande organ för bolaget, således styrelseledamot, verkställande direktör, granskare, likvidator m. fl., att utgiva ersättning för skada som han tillskyndat bolaget. Skadeståndsskyldighet inträder vid såväl uppsåt som vårdslöshet.

Andra stycket stadgar skadeståndsskyldighet för aktieägare, som genom överträdelse av aktiebolagslagen eller bolagsordningen tillskyndat bolaget skada. Förutsättning för att skadeståndsskyldighet skall inträda är emellertid att uppsåt eller grov vårdslöshet föreligger.

197 (209) §.

Paragrafen behandlar frågan om skadeståndsskyldighet gentemot aktieägare, borgenär eller annan tredje man. Första punkten ålägger styrelseledamot eller annan person i organställning ersättningsplikt för skada som han genom överträdelse av aktiebolagslagen eller bolagsordningen uppsåtligen eller av vårdslöshet förorsakat. I andra punkten stadgas ersättningsplikt för aktieägare, som genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet förorsakat skada.

198 (210) §.

I denna paragraf, som helt saknar motsvarighet i gällande aktiebolagslag, ha i första punkten upptagits särskilda bestämmelser om skadeståndsskyldighet på grund av åtgärd, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare. I första punkten har sålunda föreslagits stadgande, att om skada uppkommit för bolaget eller aktieägare genom åtgärd av styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare, skyldighet att utgiva ersättning för skadan skall åvila jämväl aktieägare, som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator medverkat till åtgärden. I andra punkten

har därjämte föreskrivits, att om åtgärd, vartill aktieägare sålunda medverkat, innefattar överträdelse av aktiebolagslagen eller bolagsordningen till skada för borgenär hos bolaget eller annan tredjeman, aktieägaren ock skall vara skyldig utgiva ersättning till denne.

199 (211) §.

I förevarande paragraf, som saknar motsvarighet i gällande aktiebolagslag, ha upptagits regler om nedsättning av ersättningsskyldighet. I första stycket ha sålunda angivits förutsättningarna för jämkning i skadeståndet, när stiftare eller person i organställning ådragit sig ersättningsskyldighet. I andra stycket ha upptagits förutsättningarna för jämkning i aktieägares ersättningsskyldighet. Enligt sista punkten må nedsättning ej äga rum, ifall den ersättningsskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

Paragrafen har föranlett vissa erinringar i de avgivna yttrandena.

Näringsorganisationerna ha ansett det rimligt och riktigt, att rätt till jämkning av skadeståndet medgäves. Denna jämkning borde emellertid ej begränsas till sådana fall, då brottslig handling ej förelåge. Enligt förslaget vore med bötesstraff belagda en hel del obetydliga fall av vårdslöshet, och det skulle anses föga skäligt, om jämkning skulle befinnas utesluten av den tillfälliga omständigheten att skadan vållats genom någon ordningsförseelse, för vilken ansvarspåföljd vore stadgad. *Sveriges advokatsamfund* har ansett det vara av särskilt värde, att större möjligheter komme att givas att, då flera personer medverkat till skada, jämka vars och ens skadeståndsskyldighet efter graden av vårdslöshet och omständigheterna i övrigt. Samfundet har vänt sig mot undantaget för skadestånd på grund av brottsligt förfarande. I icke obetydlig mån utvidgades genom förslaget det straffrättsliga ansvaret för överträdelse av bl. a. rena ordningsföreskrifter. Även vid sådan överträdelse borde skadeståndet kunna jämkas. *Handelskammaren i Gävle* har ansett, att bestämmelsen i sista stycket borde kunna bortfalla, då en vidsträckt jämningsrätt för domstolen förutsattes och i stor utsträckning överträdelse av rena ordningsföreskrifter straffbelagts.

Lagrådet har på närmare angivna skäl anslutit sig till förslagens ståndpunkt.

*Departements-
chefer.*

De av beredningen föreslagna bestämmelserna om möjlighet till jämkning i skadestånd synas välgrundade. Att på sätt i några yttranden ifrågasatts utsträcka dem jämväl till fall, då straffbelagd handling föreligger, synes mig icke böra ifrågakomma. Jag vill hänvisa till vad lagrådet anfört härom.

200 (212) §.

I denna paragraf ha föreslagits regler om solidarisk ansvarighet för flera ersättningsskyldiga gentemot den skadelidande och om regressrätt mellan de ersättningsskyldiga inbördes.

Straffbestämmelser.

201—202 (213—214) §§.

I dessa paragrafer ha upptagits straffbestämmelser motsvarande bestämmelserna i 132 § i gällande aktiebolagslag.

Lagrådet har påpekat, att i 201 (213) § under 8 hänvisning borde ske även till 171 (165) §.

Lagrådets påpekande bör iakttagas.

Departement-
chejen.

203 (215) §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i gällande lag. Här ha straffbelagts bl. a. förseelser mot specificeringsbestämmelserna för balansräkning samt vinst- och förlusträkning respektive likvidationsbalansräkning.

204 (216) §.

Paragrafen motsvarar 133 § i gällande aktiebolagslag.

Sveriges advokatsamfund har ansett, att straff för åsidosättande av de materiella reglerna i aktiebolagslagen icke borde inträda med mindre överträdelsen kunde karakteriseras som uppsåtlig eller grovt vårdslös. Infördes straff även för i subjektivt hänseende mindre grova förseelser, måste man befara, att antalet ohemula anmälningar till polismyndigheten eller åtal avsevärt ökades. Vid införandet av dagsbotssystemet utgick man från att rena ordningsförseelser principiellt borde sonas med penningböter. Tillräckliga skäl funnes icke för att på aktiebolagsrättens område frångå denna princip. Samfundet hemställde därför, att för överträdelse av lagens ordningsföreskrifter straffet bestämdes till penningböter. Även handelskammaren i Gävle har funnit det vara väl hårt, att överträdelser, som till en del avsåge rena ordningsföreskrifter, skulle straffas med dagsböter. Handelskammaren ifrågasatte, om icke för vissa av dessa förseelser böter om högst 300 kr. skulle kunna vara rimlig straffpåföljd.

Lagrådet har framhållit, att vissa i lagens föregående avdelningar påkallade ändringar medförde ändringar jämväl i förevarande paragraf. Vad anginge den i vissa yttranden gjorda hemställan, att straffet för överträdelse av den föreslagna lagens ordningsföreskrifter måtte bestämmas till penningböter i stället för dagsböter, har lagrådet — som erinrat om bestämmelsen i 2 kap. 8 § strafflagen, enligt vilken om brottet vore ringa dagsbotens belopp kunde därefter jämkas — såsom sin åsikt uttalat att om straffet för ifrågasatt förseelser skulle bestämmas till allenast böter, högst 300 kr., de avsedda lagbudens verkan skulle bliva väsentligt försvagad, särskilt såvitt gällde större bolag. Lagrådet ansåge sig därför icke kunna tillstyrka den ifrågasatt strafflindringen.

Vad lagrådet anfört i fråga om den ifrågasatta strafflindringen vill jag biträda.

Departement-
chejen.

I paragrafen böra vidtagas vissa ändringar, som föranledas av vad jag förordat i samband med behandlingen av föregående bestämmelser i lagen.

205 (217) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser som möjliggöra att genom vite tvinga styrelsen och verkställande direktör att fullgöra stadgad skyldighet att till registreringsmyndigheten insända redovisningshandlingar.

206 (218) §.

Böter och viten, som ådömas enligt lagen, skola enligt förevarande paragraf tillfalla kronan.

Allmänna bestämmelser.

207 (219) §.

I denna paragraf, vartill motsvarighet saknas i gällande lag, har beredningen upptagit vissa bestämmelser som avse med betalning i penningar jämställd inbetalning å aktier. I sådant hänseende har föreskrivits, att med omedelbar inbetalning i penningar skall vara jämställd betalning medelst anvisning eller förbindelse av riksbanken eller annan bank, som är betalbar vid uppvisandet. Betalning skall också kunna erläggas genom insättning på räkning, som på begäran av stiftarna eller styrelsen öppnats av bank för mottagande av inbetalning å aktier i bolaget. Vissa bestämmelser ha föreslagits rörande de förutsättningar, under vilka tillgodohavande å sådan räkning må för bolaget lyftas eller skall till aktietecknaren eller hans rättsinnehavare återbetalas.

Sveriges advokatsamfund har befarat, att de föreslagna formaliteterna för återbetalning till aktietecknare av medel som insatts å bankräkning skulle komma att medföra att styrelseledamöterna med tecknarnas goda minne personligen mottoge medlen. Det avsedda skyddet mot förskingring bleve då illusoriskt. En olägenhet vore vidare att på bankräkning insatta medel icke finge före registreringen användas för kostnader som uppstode för indrivning av tecknade och ej inbetalda aktier.

*Departements-
chejen.*

Någon anledning till farhågor i det av advokatsamfundet antydda hänseendet torde knappast föreligga. Det synes mig vara en riktig tanke, att de aktietecknare, vilka stå främmande för dem som äro ledande personer vid en bolagsbildning, böra ha det skydd som förevarande paragraf medför.

208 (220) §.

Förevarande paragraf upptager vissa bestämmelser om aktier, som omfattas av testamentarisk nyttjande- eller avkomsträtt eller som tillkomma blivande ägare.

I förstnämnda hänseende har sålunda i 1 mom. föreskrivits, att om någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till aktier eller ock avkomsten av aktier med bestämmelse att aktierna skola sättas under särskild vård och rätten att i bolaget företräda aktierna skall tillkomma nyttjande- eller avkomsträttshavaren, beträffande denne skall såvitt angår sistnämnda rätt gälla vad om aktieägare är stadgat. Vidare ha givits särskilda föreskrifter bl. a. om vad som i sådant fall skall införas och antecknas i aktieboken.

I paragrafens 2 mom. har för det fall, att god man enligt 11 kap. 4 § 5 lagen om förmynderskap förordnats för blivande ägare av aktier, stadgats, att blivande ägare skall på anmälan av gode mannen införas såsom ägare i aktieboken.

Sveriges advokatsamfund har ifrågasatt, om de i 1 mom. givna reglerna vore av behovet påkallade och i varje fall om de borde inrymmas i aktiebolagslagen. Om bestämmelserna upphöjdes till lag, kunde den uppfattningen lätt bliva gängse, att en testator vid avvägande av ägarens och avkomsttagarens intressen alltid borde giva avkomsttagaren företräde i fråga om utövande av rösträtt. Enligt samfundets mening vore detta dock ingalunda fallet. Ofta kunde det för övrigt vara lämpligt att överlåta rätten att gentemot bolaget företräda aktierna å en tredje man. Det naturliga syntes för sådana fall vara att tredje man infördes i aktieboken, vilket emellertid de föreslagna bestämmelserna ej medgäve.

Jag kan icke dela de betänkligheter, som av advokatsamfundet uttalats *Departement-
chefen.* beträffande de i denna paragraf föreslagna bestämmelserna. Genom dessa undanröjes den tveksamhet, som i praktiken yppat sig om möjligheten att vid testamentariska förordnanden meddela sådana föreskrifter som här avses. Att i vidare mån än som sålunda skett lösgöra rösträtten för aktier från äganderätten till desamma synes mig ej böra ifrågakomma.

209—210 (221) §§.

I förevarande båda paragrafer har lagberedningen upptagit bestämmelser avseende moder- och dotterbolag.

I den förra paragrafen ha givits bestämningar av begreppen moderbolag och dotterbolag samt koncerner. I den senare paragrafen har föreslagits bestämmelse om dotterbolags upplysningsplikt gentemot moderbolag.

Svenska järnvägsföreningen har framhållit, att lagberedningen icke tagit hänsyn till den eventualiteten att innehav av mer än halva aktiestocken icke behövde medföra röstmajoritet. I vissa järnvägsbolag förekomme den stipulationen, att ingen finge utöva rösträtt för mer än en tjugondel av det vid bolagsstämman företrädda aktiekapitalet. I dylikt fall syntes det knappast berättigat att betrakta aktiebolag, som innehade den ekonomiska majoriteten såsom moderbolag. *Bank- och fondinspektionen* har påkallat ett klargöran-

de, huruvida koncernförhållande kunde föreligga på grund därav, att ett bolag genom stora fordringar helt dominerade ett annat bolag.

Lagrådet har förordat, att paragraferna sammansloges till en paragraf.

*Departements-
chejen.*

I anledning av vad svenska järnvägsföreningen anfört må framhållas, att även om ett aktiebolag, som äger aktier i annat bolag med sammanlagt röstetal överstigande hälften av röstetalet för samtliga aktier i bolaget, är underkastat rösträttsbegränsning av angiven art, torde dess inflytande på det andra bolaget vara av den beskaffenhet, att det bör anses såsom moderbolag. Frågan huruvida kreditgivning kan grunda dotterbolagsförhållande blir beroende av om det kreditgivande bolaget med hänsyn även till övriga omständigheter kan sägas ha ett bestämmande inflytande över det andra bolaget, varmed jämväl är förbundet ett väsentligt intresse i det senares ställning och resultatet av dess rörelse.

I enlighet med lagrådets hemställan synas de båda paragraferna böra sammanföras i en paragraf.

211 (222) §.

I denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande lag, ha upptagits bestämmelser om sammanläggning av aktier. Dessa bestämmelser gå ut på att sammanläggning av aktier skall kunna beslutas av bolagsstämman utan samtycke från samtliga aktieägares sida, där sammanläggning är erforderlig för genomförande av ökning eller nedsättning av aktiekapitalet d. v. s. när aktiebeloppet efter bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet eller maximumkapitalet eller efter verkställd nedsättning, som genomföres medelst minskning av aktiebeloppet, icke skulle uppgå till det lägsta belopp, varå aktie enligt lagen om aktiebolag utan dispens må lyda. Bestämmelser härom ha upptagits i första och andra styckena av 1 mom. I 1 mom. tredje stycket ha upptagits bestämmelser om sammanläggningsbeslutets innehåll i varje särskilt fall. Fjärde och femte styckena innefatta föreskrifter om sättet för sammanläggningsbeslutets fattande samt om registreringsanmälan. I fråga om de följande momentens innehåll må hänvisas till beredningens förslag.

Lagrådet har ansett, att de i 1 mom. tredje stycket meddelade reglerna om sammanläggningsbeslutets innehåll vore onödigt vidlyftiga och borde utbytas mot en bestämmelse av innebörd, att sammanläggning, som beslötes enligt första eller andra stycket, ej finge avse flera aktier än som erfordrades för att vid utbyte mot en ny aktie dennas nominella belopp icke skulle understiga det belopp, varå aktierna i bolaget utan Konungens tillstånd lägst finge lyda.

*Departements-
chejen.*

Den av lagrådet föreslagna avfattningen av tredje stycket i 1 mom. synes medföra en önskvärd förenkling som jag vill förorda.

212 (223) §.

I 1 mom. av denna paragraf ha upptagits bestämmelser om förfarandet i fall där aktieägare enligt 142 (136) §, 181 (175) § 2 mom. eller 182 (176) §

önskar, att hans aktier skola inlösas av de aktieägare, vilka röstat för beslut som i dessa lagrum avses. 2 mom. upptager föreskrifter om lösningsförfarandet i fall, då moderbolag önskar lösa övriga aktieägares aktier i dotterbolag enligt 180 (174) § 2 mom. första stycket. I 3 mom. lämnas föreskrifter om inlösen av aktier för det fall, att aktieägare i dotterbolag enligt 180 (174) § 2 mom. andra stycket påkallar att hans aktier inlösas av moderbolaget.

Sveriges advokatsamfund har funnit det olämpligt, att styrelsen enligt 1 mom. skall föra talan för majoriteten och på detta sätt tvingas att uttala sig om aktiernas värde. Samfundet har vidare ansett, att det ej föreläge skäl att ovillkorligen ålägga bolaget att betala kostnaderna för skiljemannaförfarandet. Skiljedomsavgörandet borde ha definitiv karaktär. Samfundet har slutligen uttalat, att samfundet ansåge att den, som påkallat inlösen, skulle vara definitivt bunden av denna sin förklaring.

Exportbolagen ha funnit erforderligt, att i 2 mom. gäves bestämmelser som gjorde det möjligt för bolagen själva att få aktie dödad. Eventuellt kunde tänkas möjligheten att för okänd aktieägare förordnades god man. En dylik möjlighet vore oundgänglig i de fall då enhällighet erfordrades.

Lagrådet har, med erinran om att enligt 1 mom. andra stycket den tid, inom vilken tvist som prövats av skiljemän finge dragas under domstols prövning, skulle räknas från det skiljemännens beslut genom styrelsens försorg tillställts part, uttalat att lagen borde inskräpa, att styrelsen vore skyldig att ombesörja delgivningen ofördröjligen, varjämte bestämmelsen borde jämkas på sådant sätt att den öppnade möjlighet för en part att, om delgivningen med motpart fördröjdes, själv ombesörja delgivningen med den verkan att tiden för anställande av talan började löpa. Lagrådet har vidare ansett det vara föga billigt, att en aktieägare, som på bolagets bekostnad underställt inlösningsfrågan skiljemäns avgörande och därefter till äventyrs fört tvisten vidare genom flera instanser, det oaktat skulle kunna mot vederparternas bestridande göra avgörandet verkningsslöst. Lagrådet hemställde därför, att bestämmelsen i 1 mom. tredje stycket om att aktieägare, som påkallat inlösen, ägde avstå därifrån, om skiljedomen eller domstols avgörande beträffande lösenbeloppet gått honom emot, måtte utgå.

Lagrådets ändringsförslag torde böra iakttagas.

Advokatsamfundet har funnit olämpligt, att styrelsen enligt 1 mom. skall föra talan för majoriteten. Anordningen synes emellertid välmotiverad, helst som skiljenämnden måste ha rätt till upplysningar av styrelsen. Ej heller har jag funnit anledning att frångå förslaget ståndpunkt i fråga om kostnaderna för skiljemannaförfarandet. I fråga om skiljedomens definitiva karaktär liksom också i fråga om förslaget, att bolagen själva skulle äga att få aktie dödad, har jag förut uttalat mig. Jag hänvisar härutinnan till mina yttranden vid 76 (70) och 180—182 (174—176) §§.

*Departement-
chefen.*

213 (224) §.

Paragrafen upptager vissa bestämmelser om undertecknande av anmälan, ansökan eller annan handling. Vidare ha upptagits vissa föreskrifter i anslutning till förut givna bestämmelser om sättet för bestyrkande av avskrift.

I förstnämnda avseende har såsom huvudregel stadgats, att om enligt bestämmelse i lagen anmälan eller ansökan skall göras eller annan handling undertecknas av styrelsen, egenhändig namnunderskrift skall tecknas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter eller vid förfall för styrelseledamot av styrelsesuppleant.

I fråga om vissa avskrifter har i åtskilliga föregående lagrum angivits, att de skola vara bestyrkta enligt andra stycket i förevarande paragraf. Enligt detta stycke skall avskrift vara bestyrkt av notarius publicus eller landsfiskal eller av två personer i organställning eller firmatecknare.

I paragrafens sista stycke har föreslagits stadgande av innebörd att, där ej särskilt därom är stadgat, avskrift skall kunna bestyrkas av två personer.

Sveriges advokatsamfund har ansett tillräckligt, att anmälan undertecknades av en styrelseledamot. *Exportbolagen* ha funnit ordningen för bestyrkande av avskrift för sträng. Det vore tillfyllest med bestyrkande av två personer utan hänsyn till om de tillhörde de i paragrafen angivna kategorierna.

*Departements-
chefen.*

I anledning av vad advokatsamfundet anmärkt vill jag erinra, att där anmälan till registreringsmyndigheten innefattar allenast en verkställighetsåtgärd, skall enligt förslaget anmälan i regel göras av »styrelsen eller verkställande direktör». Då anmälan skall göras av styrelsen, fordras beslutfört antal enligt gällande lagstiftning. I stället för beslutfört antal har nu i enkelhetens intresse föreslagits minst hälften av hela antalet styrelseledamöter. Skall anmälan göras av »styrelsen och verkställande direktör», betyder detta således, att anmälan skall göras av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter samt verkställande direktören, om verkställande direktör finnes. De föreslagna reglerna innebära en viss lättnad i förhållande till gällande rätt. Någon ändring av förslaget i nu ifrågavarande hänseende synes ej vara påkallad. Ej heller torde anledning föreligga att frånfalla den redan nu gällande principen om kvalificerat bestyrkande i vissa fall.

214 (225) §.

I denna paragraf har beredningen föreslagit en bestämmelse, att om på grund av stadgande i aktiebolagslagen eller föreskrift i bolagsordning kungörelse skall äga rum i tidning inom viss ort, sådan tidning bör väljas som genom sin spridning är ägnad att bringa kungörelsen till allmän kändedom.

Lagrådet har hemställt att paragrafen måtte utgå, då den däri meddelade bestämmelsen, vars åsidosättande icke förbundits med särskild påföljd, endast utsade vad som även utan föreskrift i lag måste anses gälla.

Jag kan icke dela lagrådets åsikt att paragrafen skulle vara obehövlig. Lik- *Departements-*
 som enligt gällande lag skall enligt förslaget kungörelse i vissa fall äga rum *chefen.*
 i tidning inom viss ort, och bolagsordningarna torde också innehålla före-
 skrift, att kallelse till bolagsstämma skall ske genom kungörelse i tidning
 inom orten. Missbruk torde ha förekommit såtillvida, att kungörelse blivit
 införd i tidningar med blott ringa spridning, vilket medfört att kungörelsen
 icke erhållit den publicitet som varit åsyftad. En uttrycklig bestämmelse i det
 av beredningen föreslagna hänseendet torde därför vara påkallad. Det synes
 mig uppenbart, att ett åsidosättande av bestämmelsen kan innebära klander-
 grund. Jag förordar därför bestämmelsens bibehållande.

215 (226) §.

Lagberedningen har i denna paragraf upptagit bestämmelser om laga dom-
 stol.

Lagrådet har erinrat, att den i paragrafens första stycke upptagna, från
 136 § i gällande aktiebolagslag hämtade föreskriften om laga domstol för
 aktiebolag komme att bli överflödig i och med ikraftträdandet av nya rättegå-
 ngsbalken, som i 10 kap. 1 § innehölle stadgande i ämnet. Det skulle enligt
 lagrådets förmenande med anledning härav kunna ifrågasättas, huru-
 vida icke föreskriften borde utgå ur lagförslaget och ersättas med bestäm-
 melse i promulgationslagen till den föreslagna aktiebolagslagen att gälla in-
 till dess nya rättegångsbalken trädde i kraft. Då sistnämnda lags ikraftträ-
 dande måhända komme att dröja rätt länge, hade lagrådet emellertid intet
 att erinra mot föreskriftens bibehållande i aktiebolagslagen tills vidare. Vi-
 dare har lagrådet påpekat, att paragrafens andra stycke borde fullständigas
 med stadgande därom, att åtal för försummelse att enligt bestämmelse i aktie-
 bolagslagen göra anmälan för registrering skulle anhängiggöras vid allmän
 underrätt i den ort, där bolagets styrelse hade sitt säte, samt har hemställt, att
 i samma stycke intoges föreskrift att jämväl talan enligt förslagets 76 §
 1 mom. (70 §) och 212 (223) § skulle anhängiggöras vid nämnda underrätt. En
 sådan regel kunde anses betingad redan av tvistefrågans natur och underlät-
 tade bevisningen rörande bolagets förhållanden. Den säkerställde även att
 lösningsfrågan i hela dess vidd komme att prövas vid samma i lagen be-
 stämda domstol.

De av lagrådet förordade ändringarna synas böra vidtagas.

Departements-
chefen.

216 (227) §.

Förevarande paragraf, som motsvarar 138 § i gällande aktiebolagslag,
 upptager bestämmelse om skiljedomsklausul. Den i 138 § aktiebolagslagen
 upptagna bestämmelsen har såtillvida jämkats, att förbehåll om hänskjut-
 tande till avgörande av skiljemän kan avse jämväl tvist mellan bolaget och
 verkställande direktör eller likvidator.

217 (228) §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser motsvarande dem i 139 § aktiebolagslagen rörande särskild lagstiftning för vissa slag av aktiebolag.

**Förslaget till lag
angående införande av nya lagen om aktiebolag.**

1 §.

Såsom jag i inledningen nämnt torde tiden för nya lagens ikraftträdande böra sättas till den 1 januari 1948.

2 och 3 §§.

I fråga om dessa paragrafer må hänvisas till förslaget.

4 §.

I 1 mom. av denna paragraf bestämmes kretsen av äldre bolag, som i vissa avseenden icke skola vara underkastade den nya lagen. Till denna krets skall räknas icke blott bolag, som bildats och registrerats före lagens ikraftträdande. Även bolag, som bildats men ännu ej registrerats innan nya lagen trätt i kraft, skall kunna registreras enligt äldre lag och i övrigt vara likställt med bolag som registrerats före nya lagens ikraftträdande. Ansökan om registrering skall dock ha inkommit till registreringsmyndigheten inom ett år efter lagens ikraftträdande, vid äventyr att eljest frågan om bolagets registrering är förfallen.

I följande moment av paragrafen givas bestämmelser, i vilken omfattning äldre bolag icke skola vara underkastade nya lagens bestämmelser.

I 4 mom. har föreslagits bestämmelse, att i avseende å bolag, som bildats enligt äldre lag, äldre bestämmelser om aktiekapitalets storlek skola gälla i stället för bestämmelsen i 2 § första stycket nya lagen, enligt vilken aktiekapitalet ej må sättas lägre än 10,000 kr. Det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet skall dock icke få genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp understigande 10,000 kr.

I 12 mom. ha upptagits föreskrifter om tillämpligheten av den i 125 (119) § andra stycket nya lagen upptagna röstvärdebegränsningens tillämplighet å äldre bolag. I sådant hänseende har föreskrivits att äldre bolag, däri enligt bolagsordningen skillnaden mellan röstvärdet för olika aktieslag är större än nya lagen medgiver, må utgiva aktier med röstvärde, som icke överstiger det högsta eller understiger det lägsta av de i bolagsordningen bestämda röstvärdena, intill det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet. Beslutas däremot efter nya lagens ikraftträdande sådan ändring av bolagsordningen att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes, skola nya lagens regler tillämpas.

Patent- och registreringsverket har beträffande 1 mom. ansett den stadgade tidsfristen av ett år vara för snäv med hänsyn till att aktiebolag enligt 21 § i gällande lag ej finge registreras förr än minst hälften av det tecknade aktiebeloppet vederbörligen inbetalts ävensom därtill att jämlikt 29 § samma lag full betalning för aktie ej behövde erläggas tidigare än inom två år från bolagets bildande.

Vad angår den i 4 mom. uttalade huvudregeln att i fråga om äldre bolag äldre rätt skall tillämpas i stället för bestämmelsen i 2 § första stycket nya lagen om aktiebolag har *lagrådet* ansett densamma vara så självfallen, att den ej behövde utsägas i lagen. En specialbestämmelse rörande denna fråga skulle dessutom kunna leda till den missuppfattningen, att en motsatt regel skulle bli tillämpad i det närbesläktade fallet, att i ett bolag aktievalören vore lägre än det i nya lagen föreskrivna minimum då den nya lagen trädde i kraft. Även den i 4 mom. givna undantagsbestämmelsen, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet icke genom ändring av bolagsordningen finge sänkas till belopp understigande 10,000 kr. har *lagrådet* ansett såtillvida vara överflödigt som det låge i sakens natur att ett bolag, vars i bolagsordningen bestämda aktiekapital överensstämde med den nya lagens fordringar, icke enbart av den anledningen att bolaget bildats med stöd av äldre rätt finge ändra bolagsordningen så, att den komme i strid mot den lag, som gällde då frågan om bolagsordningsändringen bleve aktuell. Om åter ett bolag med minimi- och maximikapital vid tiden för nya lagens ikraftträdande hade ett minimikapital på exempelvis 5,000 kr. och ett faktiskt aktiekapital på 10,000 kr. eller mera, syntes tillräckliga skäl knappast föreligga att, såsom förslaget innebure, medgiva bolaget att, inom ramen för det minimikapital som sålunda enligt äldre rätt bestämts i bolagsordningen, nedsätta sitt aktiekapital under det i nya lagen angivna minimum, 10,000 kr. *Lagrådet* har därför hemställt, att 4 mom. måtte utgå.

Beträffande 12 mom. har *bank- och fondinspektionen* ansett huvudbestämmelsen i 125 (119) § böra göras tillämplig på äldre bolag utan den inskränkning som förevarande moment stadgade, och *bankinspektören* har för sin del därutöver ifrågasatt sådana bestämmelser, att nu rådande missförhållanden i fråga om röstprivilegiering bleve rättade. Å andra sidan ha *näringsorganisationerna* i sitt tilläggsyttrande framhållit önskvärdheten av att ett diskretionärt avgörande i fråga om rösträttsprivilegieringen kunde träffas under hänsynstagande till de särskilda omständigheterna.

Lagrådet har framhållit, att i de fall, där i äldre bolag för utgivande av nya aktier erfordrades ändring i bolagsordningen, en tillämpning av huvudregeln skulle medföra att bolaget, om det hade behov av att utfärda nya aktier med begränsat röstvärde, skulle nödgas införa ett nytt aktieslag vid sidan av de gamla, vilkas röstvärde bestämts i överensstämmelse med äldre rätt. De fördelar man genom regeln ville vinna kunde icke anses uppväga olägenheten av att omröstningsförhållandena i sådana äldre bolag bleve mera invecklade. *Lagrådet* har därför hemställt, att förevarande moment måtte ändras så att — oavsett huruvida utgivandet av nya aktier förutsatte ändring

av bolagsordningen eller ej — äldre bolag, i vilka finnes aktier med ett röstvärde överstigande tio gånger röstvärdet för aktier av annat slag, finge, utan hinder av vad i andra stycket av 125 (119) § stadgades, utgiva aktier med de röstvärden, som tillkomme redan utgivna aktier.

I övrigt har lagrådet uttalat att vissa följdändringar och andra jämkningar borde vidtagas i paragrafen.

Departement-
chefen.

Vad angår den mot 1 mom. riktade anmärkningen, torde den föreslagna tiden av ett år vara tillräcklig, då för registrering fordras endast inbetalning av halva aktiekapitalet.

Såsom lagrådet anfört kan 4 mom. utgå, och 12 mom. synes böra erhålla ändrad lydelse i enlighet med lagrådets hemställan. Jämväl 5 mom., som avser bolag i vilka aktiebrev icke skola utgivas, utgår.

I övrigt böra såsom lagrådet uttalat vissa följdändringar och andra jämkningar vidtagas i paragrafen.

5—8 §§.

I fråga om dessa paragrafer må hänvisas till förslaget. I enlighet med vad beredningen i motiven uttalat har begynnelsetidpunkten för de i 6 och 7 §§ angivna fristerna satts till den 1 oktober 1947 respektive den 1 januari 1947.

(9 §.)

Såväl *patent- och registreringsverket* som *lagrådet* har framhållit att behov föreläge av att i övergångsbestämmelserna infördes bestämmelse om skyldighet att göra anmälan för registrering av revisorer och revisorssuppleanter, som utsåges vid det första revisorsval som förrättades efter nya lagens ikraftträdande, oavsett huruvida genom valet ändring skedde beträffande dem som tidigare valts. Lagrådet har därvid erinrat, att därest dess hemställan om begränsning av den i huvudlagen föreskrivna registreringskyldigheten i fråga om revisorer och revisorssuppleanter bifölles, det ifrågasatta övergångsstadgandet borde erhålla däremot svarande innehåll. Lagrådet hemställde förty, att i en särskild paragraf, förslagsvis efter 8 § i promulgationslagen, måtte upptagas bestämmelser i detta hänseende.

Departement-
chefen.

De av lagrådet förordade bestämmelserna torde böra upptagas såsom en särskild paragraf efter 8 § i lagberedningens förslag.

9 (10) §.

Såsom av motiven framgår har beredningen funnit erforderligt att även i fråga om äldre bolag möjliggöra kontroll över att förhållandet mellan fria och bundna aktier icke avviker från det enligt förbehållet tillåtna, så att antalet fria aktier blir proportionsvis för högt. Bestämmelser härom ha upptagits i förevarande paragraf.

Näringsorganisationerna ha ansett det oskäligt att kräva försäkran av styrelsens ledamöter och verkställande direktören rörande förhållanden, som

de, såvitt anginge bolag av mera betydande storlek, uppenbarligen icke kunna kontrollera. De hemställde därför om jämkning på lämpligt sätt. *Exportbolagen* ha befarat, att bestämmelsen i 9 § i praktiken bleve nära nog omöjlig att efterleva. När aktiebrev infordrades för påstämplingens förtydligande bleve det alltid en del brev, som icke presenterades. I sådana fall kunde man icke veta, om aktien vore bunden eller fri. Det vore också ofta omöjligt för bolagets ledning att bedöma, huruvida en aktieägare vore utländsk undersåte. Det finnes vidare fall, då aktier innehades av rättssubjekt, som visserligen icke ägde genom överlåtelse förvärva bundna aktier men som förvärvat dem genom familjerättsligt fång. Den föreslagna bestämmelsen, som garanterades av en så långt gående påföljd för överträdelse som likvidationstvång, måste oeftergivligen på ett smidigare sätt anpassas efter de i verkligheten rådande förhållandena.

Lagrådet har förordat viss redaktionell jämkning i paragrafen.

Vad näringsorganisationerna anfört torde ej böra föranleda ändring i förslaget. *Departement-
chefen.*

Med anledning av exportbolagens erinran vill jag framhålla, att enligt lagen den 4 april 1941 (nr 184) angående ändring i lagen om aktiebolag skall i aktieboken för bolag, i vars bolagsordning intagits förbehåll om bundna aktier, vid var aktie anmärkas om den är bunden eller fri. Skulle det trots iakttagande av föreskrifterna i övergångsbestämmelserna till nämnda lag — på grund av att försummelse i fråga om tillämpningen av 1916 års lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag tidigare ägt rum och en del aktiebrev icke enligt lagen den 4 april 1941 inkommit för kontroll — vara ovisst, huruvida föreskrivet antal aktier äro bundna och enligt aktieboken innehavas av tillåtna rättssubjekt, torde annan utväg ej finnas än att sådan okontrollerad aktie betraktas såsom fri och efter överenskommelse annan aktie spärras.¹

Av lagrådet förordad redaktionell jämkning bör vidtagas.

Förslaget till lag om ändring i konkurslagen.

Såsom av beredningens motiv framgår avser förslaget till ändring i konkurslagen att bereda skydd mot de särskilda faror som hota borgenärer i aktiebolag, som står under bestämmande inflytande av en aktieägare på grund av hans innehav av aktier i bolaget. De härutinnan föreslagna stadgandena avse dels en förlängning av den i 28—32 §§ konkurslagen bestämda återvinnings-tiden i förhållande till sådan aktieägare och vissa honom närstående personer, dels ock begränsning av hans och honom närstående persons rätt att i konkursen göra gällande fordran på lön och arvode, dels slutligen återvinning av betalning av sådan fordran.

De föreslagna bestämmelserna torde vara lämpliga.

*Departement-
chefen*

¹ Jfr prop. nr 91 till 1941 års riksdag s. 28.

Övriga lagförslag.

Beträffande dessa förslag, som allenast innefatta följdändringar till huvudlagen, torde någon särskild redogörelse ej vara erforderlig.

Lagrådet har framhållit, att bifall till lagrådets förslag krävde vissa jämkningar i förslaget till lag angående ändring i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser och förslaget till lag angående ändring i lagen om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

*Departements-
chejen.*

Vad lagrådet anfört torde böra iakttagas, utom såvitt angår 18 § i förstnämnda lagförslag, vilken sammanhänger med 119 (113) § i lagberedningens förslag till lag om aktiebolag.

Utöver de jämkningar, som framgå av det ovan sagda, torde i förslagen böra vidtagas åtskilliga ändringar av redaktionell natur. Bland annat böra sålunda de talrikt förekommande hänvisningarna till andra lagrum i den nya lagen om aktiebolag i möjligaste mån förkortas.

I enlighet med det anförda ha inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) *lag om aktiebolag;*
- 2) *lag angående införande av nya lagen om aktiebolag;*
- 3) *lag om ändring i konkurslagen den 13 maj 1921 (nr 225);*
- 4) *lag angående ändrad lydelse av 54 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs;*
- 5) *lag angående ändrad lydelse av 18 och 19 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser; och*
- 6) *lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.*

Föredraganden hemställer, att ifrågavarande lagförslag måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Propositionen</i>	1
Förslag till lag om aktiebolag	2
Inledande bestämmelser (1—3 §§)	2
Om aktiebolags bildande (4—33 §§)	2
Om aktiebrev och aktiebok (34—39 §§)	15
Om inbetalning av aktiekapital (40—47 §§)	18
Om aktiekapitalets ökning (48—64 §§)	20
Om aktiekapitalets nedsättning (65—69 §§)	28
Om lösningsrätt vid övergång av aktie (70 §)	32
Om reservfond och skuldregleringsfond, så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom (71—76 §§)	33
Om styrelse, verkställande direktör och firmateckning (77—97 §§)	36
Om styrelsens och verkställande direktörs årsredovisning (98—104 §§) ..	43
Om revision (105—113 §§)	50
Om bolagsstämma (114—127 §§)	55
Om talan mot styrelseledamot, verkställande direktör, stiftare, revisor, granskare eller aktieägare (128—132 §§)	62
Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras (133—137 §§)	64
Om talan å bolagsstämmebeslut (138—139 §§)	68
Om likvidation och upplösning (140—173 §§)	69
Om fusion (174—176 §§)	82
Om förbud i vissa fall mot förvärfv av aktier (177—187 §§)	86
Om registrering (188—205 §§)	90
Om talan å registreringsmyndighetens beslut (206 §)	99
Om skadestånd (207—212 §§)	99
Straffbestämmelser (213—218 §§)	101
Allmänna bestämmelser (219—228 §§)	104
Förslag till lag angående införande av nya lagen om aktiebolag	111
Förslag till lag om ändring i konkurslagen den 18 maj 1921 (nr 225)	115
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 54 § lagen den 18 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs	116
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 och 19 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser	116
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag	118

	Sid.
<i>Utdrag av statsrådsprotokollet den 6 februari 1942</i>	119
<i>Utdrag av lagrådsprotokollet den 19 november 1942</i>	123
<i>Utdrag av statsrådsprotokollet den 22 december 1943</i>	189
Huvudgrunderna i lagberedningens förslag	190
Uttalanden av allmän innebörd i avgivna yttranden	198
Departementschefens uttalande beträffande lagberedningens förslag i allmänhet	208
Departementschefens redogörelse för och uttalanden beträffande de särskilda bestämmelserna i lagberedningens förslag:	
Förslaget till lag om aktiebolag	212
Inledande bestämmelser	212
Om aktiebolags bildande	215
Om aktiebrev och aktiebok	241
Om inbetalning av aktiekapital	250
Om aktiekapitalets ökning	254
Om aktiekapitalets nedsättning	263
Om lösningsrätt vid övergång av aktie	267
Om reservfond och skuldregleringsfond, så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom	269
Om styrelse, verkställande direktör och firmateckning	285
Om styrelsens och verkställande direktörs årsredovisning	304
Om revision	340
Om bolagsstämma	351
Om talan mot styrelseledamot, verkställande direktör, stiftare, revisor, granskare eller aktieägare	361
Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras	364
Om talan å bolagsstämmobeslut	367
Om likvidation och upplösning	369
Om fusion	386
Om förbud i vissa fall mot förvärv av aktier	388
Om registrering	390
Om talan å registreringsmyndighetens beslut	396
Om skadestånd	397
Straffbestämmelser	399
Allmänna bestämmelser	400
Förslaget till lag angående införande av nya lagen om aktiebolag	406
Förslaget till lag om ändring i konkurslagen	409
Övriga lagförslag	410